

# Barnevernets akuttarbeid med minoritetsetniske familier

Helene Harby

VID vitenskapelige høgskole

Stavanger

Masteroppgave

Master i Interkulturelt Arbeid

Antall ord: 26 147

15.12.2023

### **Opphavsrettigheter**

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

## Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om barnevernets arbeid med minoritetsetniske familier i akutte situasjoner. Formålet med studiet var å utvikle større innsikt i hvilke utfordringer, muligheter og utviklingsområder som kan finnes for denne delen av barnevernstjenestens arbeid, og hvordan man kan forstå og utøve kultursensitivt akuttarbeid.

Oppgaven baserer seg på fem kvalitative intervjuer med ansatte i barnevernstjeneste og barnevernvakt. Intervjuene ble analysert ved hjelp av tematisk analyse, og deretter ble funnene drøftet i lys av Anthony Giddens struktureringsteori, maktteori og prinsipper for interkulturell dialog.

Funnene viser at akuttarbeid med minoritetsfamilier oppleves utfordrende, og at det er særegne utfordringer knyttet til akuttarbeidet med målgruppen. Det pekes på at stor grad av frykt for barnevernstjenesten og manglende forståelse for systemet blant familiene og utfordringer knyttet til språk som faktorer som påvirker arbeidet. Manglende kulturkunnskap hos den ansatte kan også skape utfordringer for å forstå hverandre, og kultur kan til dels bli et fokus for å forklare ulikheter. Utfordringer i språk og kommunikasjon fremstår å kunne være en mulig *barriere* eller *hinder* i møte med barn og foreldre med innvandrerbakgrunn, og begrensinger og utfordringer knyttet til bruk av tolk virker til dels hindrende for å oppnå kommunikasjon og gjensidig dialog. Dette igjen vanskeliggjør det å jobbe for å dempe frykt, bygge tillit og utjevne maktforhold.

Hva gjelder kultursensitivt akuttarbeid og kulturkompetanse fremkommer det at deltakerne i stor grad vektlegger betydningen av å møte familiene med åpenhet, nysgjerrighet og respekt for ulikheter – for å utøve kultursensitivitet. Deltakerne setter ord på en opplevelse av manglende kulturkompetanse, men dette kobles i større grad opp mot spesifikk kunnskap om ulike kulturer. Det gjøres dermed en todeling av begrepet kulturkompetanse; som noe man har (kulturkunnskap) og noe man gjør (kultursensitivitet).

## **Abstract**

This master thesis seeks to examine the Child Welfare Service's (CWS) work with families of ethnic minorities in emergency situations. The study aims to gain deeper insight into challenges, opportunities, and areas of improvement within this part of CWS' work. It also seeks to examine how one can understand and achieve cultural sensitivity in emergency interventions.

The analysis is based off five qualitative interviews with employees within CWS and Emergency child protective services. These interviews were analyzed using thematic analysis, and the findings were subsequently discussed within the context of Anthony Giddens structuration theory, power theories and principles of intercultural communication and dialogue.

Findings indicate that emergency interventions with minority families is perceived as challenging, and that there are specific challenges associated with emergency interventions targeting this demographic. Factors such as families having a high degree of fear towards CWS, and a lack of understanding of the system, in addition to language related challenges, were pointed out as influencing factors within this part of CWS. Insufficient cultural knowledge among the employees was also identified as an obstacle for obtaining mutual understanding, and culture could also become a focal point in explaining differences. Language and communication challenges function as potential barriers in interactions with minority families. Difficulties and limitations regarding the use of interpreters, partly hinder effective communication and mutual dialogue, making it more challenging to reduce fear, build trust and balance power dynamics.

When it comes to culturally sensitive emergency interventions and cultural competence, the participants emphasize the importance of practicing cultural sensitivity through approaching families with curiosity, respect for cultural differences and openness. Regarding cultural competence, the participants express a perceived lack of cultural competence. This seems linked to specific cultural knowledge and facts. Thus, cultural competency is understood both as something that one possesses (as in cultural knowledge) and something one exhibits (in the form of cultural sensitivity).

## Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på to og et halvt års studietid. Det har vært både givende, tankevekkende og tidvis frustrerende. Det føles merkelig å sitte med en ferdigskrevet masteroppgave i interkulturelt arbeid – og om barnevernets akuttarbeid. Skriveprosessen har vært krevende, men jeg har også hatt det gøy med å gjøre et dypdykk i materialet, og med å få et annet innsyn i et fagfelt jeg jobber i til daglig. Å stå på utsiden av eget arbeid på den måten som masteroppgaven har krevd, har vært både tankevekkende og en god kilde til kritisk refleksjon og «aha-opplevelser».

Det er mange som fortjener en takk for at jeg har kommet i mål. Først og fremst vil jeg takke deltakerne i studiet. Takk for at dere tok dere tid ut av en krevende og hektisk hverdag, for å dele deres erfaringer. Uten deres verdifulle innspill, refleksjoner og meninger – hadde ikke oppgaven vært mulig. Tusen takk!

Videre vil jeg takke veilederen min, Girum Zeleke, for verdifulle innspill underveis – og for alt engasjement og tro på prosjektet.

Takk til kollokviegruppa for «god kok» gjennom årene. Takk for faglige (og ikke så faglige) innspill. Dere har vært en uvurderlig støtte gjennom tunge eksamenstider og skriveprosesser.

Takk til Susanne, for at jeg har fått lov til å plage deg med alt og ingenting om masteroppgaven og prosessen, og takk for at du ga meg både nyttige og konstruktive innspill.

Til slutt må jeg takke familien min og venner som har holdt ut med meg gjennom det hele; som har hørt på når jeg har snakket i det uendelige om oppgaven og studier, tålt frustrasjon - og som alltid har vært der med støtte og nødvendige dytt underveis.

Oslo, desember 2023

Helene Harby

# Innholdsfortegnelse

|          |   |           |
|----------|---|-----------|
| <b>1</b> | <b>INNLEDNING .....</b>                                     | <b>1</b>  |
| 1.1      | BAKGRUNN FOR VALG AV EMNE.....                              | 3         |
| 1.2      | AVKLARINGER.....  | 4         |
| 1.2.1    | <i>Innvandrer og minoritet – Om valg av begrep</i> .....    | 4         |
| 1.2.2    | <i>Akuttarbeid i barnevernet</i> .....                      | 5         |
| 1.2.3    | <i>Andre nøkkelbegreper</i> .....                           | 7         |
| 1.3      | STATISTISK OVERBLIKK .....                                  | 8         |
| 1.3.1    | <i>Barnevernets møte med minoritetsfamilier</i> .....       | 8         |
| 1.3.1    | <i>Akutt plasseringer</i> .....                             | 10        |
| 1.4      | OPPGAVENS OPPBYGGING OG STRUKTUR .....                      | 12        |
| <b>2</b> | <b>LITTERATURGJENNOMGANG .....</b>                          | <b>13</b> |
| 2.1      | AKUTTARBEID I BARNEVERNET.....                              | 13        |
| 2.2      | BARNEVERN I ET MINORITETSPERSPEKTIV .....                   | 15        |
| 2.2.1    | <i>Kultur og kulturforståelse</i> .....                     | 15        |
| 2.2.2    | <i>Språk, kommunikasjon og forståelse</i> .....             | 16        |
| 2.2.3    | <i>Frykt, tillit og dialog</i> .....                        | 18        |
| 2.2.4    | <i>Systemforståelse</i> .....                               | 19        |
| <b>3</b> | <b>TEORETISK RAMMEVERK .....</b>                            | <b>21</b> |
| 3.1      | STRUKTURERINGSTEORI.....                                    | 21        |
| 3.2      | MAKT .....  | 23        |
| 3.2.1    | <i>Relasjonell og strukturell makt</i> .....                | 24        |
| 3.2.2    | <i>Avmakt</i> .....   | 25        |
| 3.1      | LIKEVERDIGE TJENESTER OG RETTSSIKKERHET .....               | 26        |
| 3.2      | SPRÅK OG KOMMUNIKASJON .....                                | 28        |
| 3.2.1    | <i>Kultursensitiv og interkulturell kommunikasjon</i> ..... | 28        |
| 3.2.2    | <i>Bruk av tolk</i> .....                                   | 29        |
| 3.2.3    | <i>Kort om nasjonalt tolkeregister og tolkeloven</i> .....  | 29        |
| <b>4</b> | <b>FORSKNINGSMETODE.....</b>                                | <b>31</b> |
| 4.1      | VITENSKAPELIG UTGANGSPUNKT OG METODISKE VALG .....          | 31        |
| 4.2      | FORSKNINGSDESIGN .....                                      | 32        |
| 4.3      | PILOTUNDERSØKELSE.....                                      | 33        |
| 4.4      | UTVALG OG REKRUTTERING .....                                | 34        |
| 4.4.1    | <i>Utvalgskriterier</i> .....                               | 34        |
| 4.4.2    | <i>Rekruttering</i> .....                                   | 34        |
| 4.5      | DATAINNSAMLING .....  | 36        |
| 4.5.1    | <i>Semistrukturerte intervjuer</i> .....                    | 36        |
| 4.5.2    | <i>Intervjuguide</i> .....                                  | 37        |
| 4.5.3    | <i>Gjennomføring av intervjuer</i> .....                    | 38        |
| 4.5.4    | <i>Transkribering</i> .....                                 | 39        |
| 4.6      | ANALYSE .....   | 39        |
| 4.6.1    | <i>Analyseprosessen</i> .....                               | 40        |
| 4.7      | FORSKNINGENS KVALITET .....                                 | 42        |
| 4.8      | FORSKNINGSETISKE OG METODISKE AVVEININGER.....              | 43        |
| 4.9      | FORSKERENS OBJEKTIVITET OG BIAS.....                        | 44        |

|          |  |           |
|----------|--|-----------|
| 4.10     | METODOLOGISKE REFLEKSJONER OG BEGRENSNINGER .....                              | 45        |
| <b>5</b> | <b>FUNN OG ANALYSE.....</b>  | <b>48</b> |
| 5.1      | FAMILIENES KJENNSKAP TIL OG FORSTÅELSE AV SYSTEMET .....                       | 48        |
| 5.1.1    | <i>Frykt og mistillit.....</i>   | 49        |
| 5.2      | KOMMUNIKASJON OG DIALOG I AKUTTARBEID.....                                     | 51        |
| 5.2.1    | <i>Språkbarrierer .....</i>  | 54        |
| 5.2.2    | <i>Tolkebruk.....</i>  | 56        |
| 5.3      | KULTURKOMPETANSE OG KULTURSENSITIVITET.....                                    | 58        |
| 5.3.1    | <i>Barnevernets forståelse av kulturkompetanse og kultursensitivitet .....</i> | 58        |
| 5.3.2    | <i>Barnevernets kjennskap til og forståelse av kultur .....</i>                | 61        |
| 5.4      | OPPSUMMERING .....   | 63        |
| <b>6</b> | <b>DRØFT.....</b>  | <b>65</b> |
| 6.1      | MAKT OG STRUKTUR I AKUTTE MØTER MED INNVANDRERE.....                           | 65        |
| 6.2      | VI MÅ BARE SNAKKE SAMMEN, MEN ... ..   | 70        |
| 6.3      | KULTUR OG KULTURKOMPETANSE .....   | 73        |
| 6.4      | KULTURSENSITIVT AKUTTARBEID? .....   | 75        |
| <b>7</b> | <b>AVSLUTNING .....</b>  | <b>77</b> |
| 7.1      | BEGRENSNINGER OG IMPLIKASJONER FOR VIDERE ARBEID.....                          | 79        |
|          | <b>LITTERATURLISTE .....</b>   | <b>81</b> |
|          | <b>VEDLEGG: 1-5 .....</b>  | <b>1</b>  |

# 1 Innledning

Barnevernstjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan være til skade for deres helse og utvikling får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid (Barnevernsloven, 2021, s. § 1-1; Bufdir, s. 20). En mye omtalt del av barnevernets arbeid handler om muligheten til å gripe inn i retten til familieliv gjennom å flytte barn vekk fra foreldrene, både gjennom akutt plassering og omsorgsovertakelser. Akutt plassering er et svært inngripende tiltak, og medfører stor belastning for de det gjelder (Bufdir, 2023, s. 157). Samtidig er akuttarbeid i barnevernstjenesten ikke ensbetydende med at barn akutt plasseres. Barnevernets arbeid er komplisert og omfattende, men akuttarbeidet må kunne sies å bringe med seg en rekke særegne utfordringer. Det skal ofte tas komplekse vurderinger i situasjoner som er preget både av krise og begrensninger på tid, og det kan skje uavhengig av tidspunkt på døgnet. Samtidig kan situasjonen være preget av at man har lite kjennskap til familien, og begrenset med informasjon om barnet og familiens helhetlige situasjon.

Barnevernet er sterkt kritisert, og barnevern som tematikk engasjerer og vekker følelser. Fra innvandrers- og minoritetsmiljøer er kritikken ofte rettet mot at barnevernet oftere griper inn i disse miljøene, enn i andre (Berg & Paulsen, 2021, s. 11). Barnevernstjenestens møter med minoriteter har fått mye oppmerksomhet, og det har vært rettet mye kritikk mot manglende kulturkompetanse i barnevernstjenesten. Et stadig mer interkulturelt samfunn, med en økende andel innbyggere fra ulike kulturelle og etniske bakgrunner, stiller krav til barnevernstjenestens tilnærminger for å håndtere mangfoldet av kulturer og verdier. Både kunnskap om akuttarbeid generelt, men også spesielt akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn, er dermed viktig for utførelsen av barnevernstjenestens lovpålagte arbeid.

Den 01.01.2023 trådte ny barnevernslov i kraft, og i denne tydeliggjøres og vektlegges barnevernets ansvar for å være jobbe *kultursensitivt*.

*“Barnevernet skal i sitt arbeid ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av saken. [...]” (Barnevernsloven, 2021, § 1-8).*



Denne oppgaven tar sikte på å utforske og analysere barnevernstjenestens tilnærminger og utfordringer i arbeidet med barn og familier med innvandrerbakgrunn, med et spesielt fokus på akuttarbeid. Gjennom dette studiet vil jeg utforske hvordan makt og strukturelle forhold kan påvirke interaksjoner mellom familiene og barnevernstjenesten, og hvordan dette igjen påvirker barnevernstjenestens akuttarbeid med minoritetsetniske familier. Videre vil jeg utforske den rollen kommunikasjon og kommunikasjonsbarrierer spiller, og hvordan disse kan oppstå og jobbes rundt. Til slutt vil jeg utforske barnevernsansattes forståelse av og tilnærming til kulturell kompetanse i sitt arbeid med disse familiene. Målet er å belyse de utfordringer og muligheter som ligger til akuttarbeidet med målgruppen, og se på hvordan barnevernstjenesten bedre kan møte disse.

Gjennom kvalitativ tilnærming med dybdeintervjuer av barnevernsansatte søker studien å besvare følgende forskningsspørsmål og underspørsmål:

*«Hvordan erfarer ansatte i barnevernstjenesten akuttarbeid i familier med innvandrerbakgrunn?»*

- Hvilke utfordringer eksisterer i barnevernets møter med minoritetsetniske barn og familier?
- Er det særegne utfordringer knyttet til akuttarbeid med målgruppen, og hvordan erfares i så fall disse?
- Påvirker utfordringer knyttet til arbeid med minoritetsfamilier arbeidet i akutte situasjoner, og hvordan?
- Hvordan forstås og utøves kultursensitivitet og kultursensitivt akuttarbeid?

## 1.1 Bakgrunn for valg av emne

Etter å ha fullført bachelorgrader i psykologi og sosialt arbeid, begynte jeg å jobbe i en barnevernstjeneste på det sentrale Østlandet. Siden studietiden på psykologi har forholdet mellom majoritet-minoritet vært en del av fagfeltet jeg har hatt interesse for, og fordypet meg i. En stor andel av familiene jeg har hatt kontakt og jobbet sammen med i barnevernstjenesten, har kommet fra ulike kulturelle og språklige bakgrunner. Dette har brakt med seg både utfordringer og gode læringsøyeblikk.

Da jeg begynte å jobbe i barnevernstjenesten, og senere i barnevernsvakt, fant jeg at akuttarbeidet er en del av barnevernstjenestens oppgaver jeg har størst interesse for. Akuttarbeid i barnevernstjenesten er som nevnt preget av komplekse vurderinger, begrensninger på tid, situasjoner preget av kriser og ofte kan det være begrenset med informasjon. Dette utfordrer, men gir også mange muligheter for å finne gode løsninger sammen med, og for, barna og familiene.

Både mine erfaringer fra akuttarbeid og møter med minoritetsetniske familier, og min interesse for disse delene av faget, ledet meg til å begynne på master i interkulturelt arbeid. Jeg visste tidlig at jeg ønsket å skrive om dette krysspunktet i min masteroppgave, men har brukt tid på å finne ut hvordan og hvilket fokus jeg ønsket at oppgaven skulle ha. Jeg landet til slutt på et ønske om å utforske ansattes erfaringer fra arbeidet, med mål om å få utvidet innsikt i utfordringer, muligheter og utviklingsområder for akutte møter med minoritetsetniske barn og familier i barnevernet.

## 1.2 Avklaringer

### 1.2.1 Innvandrere og minoritet – Om valg av begrep

SSB trekker frem korrekt språkbruk i forbindelse med innvandring som et komplekst tema, og en helt nøytral beskrivelse er vanskelig (Dzamarija, 2019). Barn med tilhørighet til flere kulturer går under mange betegnelser; flerkulturelle barn, krysskulturelle barn, minoritetsbarn, migrantbarn og annen- og tredjegerasjonsinnvandrere (Salole, 2018, s. 35-36).

Ved utgangen av 2021 hadde 26% av barna med barnevernstiltak innvandrerbakgrunn, mens ytterligere 15% av barn med tiltak var barn født til en norskfødt og en utenlandsfødt forelder (Bufdir, u.å.). I denne oppgaven har jeg valgt å sette søkelys på barnevernets møte med barn og familier med innvandrerbakgrunn.

SSB skiller i sin statistikk på innvandrere, norskfødte av innvandrerforeldre og den øvrige befolkningen. De to første kategoriene omtales som personer med *innvandrerbakgrunn*. *Innvandrere* er de personer som selv har innvandret, og som også er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre (Dzamarija, 2019). Begrepet «innvandrerbakgrunn» omhandler altså både de barna som selv er innvandrere i henhold til SSBs definisjon, samt norskfødte barn av to utenlandsfødte foreldre (Bufdir, u.å.).

Der barnevernsstatistikken omtaler barna med innvandrerbakgrunn som de barna som selv er innvandret eller som er norskfødte barn av innvandrerforeldre, vil familier med innvandrerbakgrunn også kunne omfatte flere grupper. Barn av norskfødte foreldre med innvandrerbakgrunn har ikke selv innvandrerbakgrunn, og er derfor ikke en del av den aktuelle statistikken. Samtidig kan det være viktig å anerkjenne «tredjegerasjon» og deres tilknytning til det flerkulturelle, og til innvandrer- og minoritetsbegrepet. Oppgavens hovedfokus vil allikevel være på familier hvor barna selv har innvandrerbakgrunn i henhold til definisjonen. Faktorer som botid i Norge, språkkunnskap og kjennskap til det norske systemet, lover, normer og kulturer kan påvirke personers møte med barnevernstjenesten og det offentlige systemet. En person med innvandrerbakgrunn og lang botid, eller som er født og oppvokst i Norge, vil ha helt andre forutsetninger i møte med det offentlige systemet

enn hva en nyankommen flyktning vil kunne ha. Kjennskap til barnet og foreldrenes bakgrunn og tilknytning til Norge, vil derfor være nyttig for å kunne tilpasse og møte familienes individuelle behov.

Gjennom oppgaven vil jeg veksle mellom begrepene innvandrer(bakgrunn), minoritet og minoritetsetnisk(e). Jeg vil forsøke å være konsekvent, men grunnet språklig flyt vil det noen steder være mer hensiktsmessig å velge et annet begrep for å beskrive gruppen.

### 1.2.2 Akuttarbeid i barnevernet

En akuttsituasjon i barnevernet kan utløses av ulike årsaker, og på ulike måter. Politiet kan ta kontakt når de er på en hendelse hvor barn har vært til stede, f.eks. vold i hjemmet. I et annet eksempel kan det være skolen som tar kontakt, fordi barnet har kommet til de og fortalt at han er redd for å dra hjem fordi han blir slått. Det kan også være en bekymringsmelding om foreldre som er ruspåvirket, eller alvorlig bekymring for at en ungdom ruser seg og utsetter seg for fare. Dette er langt fra en uttømmende liste, og enhver sak er unik. Det som er felles for akuttsaker er at situasjonen ikke kan vente, og tiltak må vurderes umiddelbart. I vurdering av akuttvedtak stilles det krav til at situasjonen er akutt – men dette vil ikke alltid bety at den er utløst av en konkret krisehendelse. En akuttsituasjon kan også utløses av en alvorlig situasjon som har vedvart over tid, men hvor vurderingen er at barnet vil bli akutt skadelidende av å forbli i den aktuelle omsorgssituasjonen noe lenger (Bufdir, 2023, s. 160). Akuttarbeidet reguleres av barnevernslovens kapittel 4, og det er etter dette lovverket det fattes akutte beslutninger og vedtak. Det finnes ulike årsaker og grunnlag for akuttvedtak. Vedtaket er ment å sikre barnets trygghet og ivaretagelse i en situasjon hvor det er nødvendig, og når det ikke kan gjøres på annen måte enn å flytte barnet ut av hjemmet (Barnevernsloven, 2021; Bufdir, 2023).

Frivillige eller samtykkebaserte akuttvedtak kan enten fattes med bakgrunn i Lov om barnevern § 4-1 dersom barnet står uten omsorgspersoner, eller som et frivillig hjelpetiltak i form av plassering utenfor hjemmet etter lov om barnevern § 3-2. Videre kan barnevernstjenesten fatte vedtak om akutt plassering ved bruk av tvang, dersom barnet står i fare for å bli *vesentlig* skadelidende ved å forbli i hjemmet eller under foreldrenes omsorg. Det er barnevernsleder, stedfortreder eller påtalemyndighet som har kompetanse til å fatte

tvangsvedtak (Bufdir, 2023, s. 163). Tvangsvedtak kan fattes etter lov om barnevern § 4-2, eller § 4-4 i tilfeller hvor det er alvorlige atferdsvansker hos barnet som er grunnlaget for akuttvedtaket.

Et akuttvedtak er svært inngripende for barnet og familien det gjelder, og terskelen for tvangsplassering er, og skal være, høy. Ordlyden «vesentlig» legger opp til at det skal være en høy terskel for akutt-plassering, og for å oppfylle vilkårene må det en viss skaderisiko til, risikoen for skade må være akutt og det må avveies hvorvidt denne risikoen ved hjelp av andre tiltak kan reduseres til et akseptabelt nivå (Ofstad & Skar, 2015, s. 112). Vedtak kan kun fattes dersom risiko for skade ikke kan fjernes på andre måter, og vedtaket derfor er nødvendig (Bufdir, 2023, s. 157; Ot.prp nr. 44 (1991-1992), s. 108).

Saksbehandlingsrundskrivet gir tydelige retningslinjer for beslutningsprosessen omkring vedtak. Når det skal fattes vedtak må det foreligge en redegjørelse for og analyse av sakens faktum, hvor ulike perspektiver drøftes og vektlegges (Bufdir, 2023, s. 38-39). Ved akuttvedtak må det tydeliggjøres hvilken vurdering som er tatt knyttet til nødvendigheten av plassering utenfor hjemmet, og hvorfor andre og mindre inngripende tiltak ikke er tilstrekkelig eller aktuelle (Bufdir, 2023, s. 158). Hensynet til barnets beste er et grunnleggende prinsipp i norsk barnevern, men dette prinsippet er todelt. På den ene siden har barnet et selvstendig krav på vern og beskyttelse, uavhengig av foreldrenes behov og interesser. Samtidig er det i utgangspunktet vurdert å være til barnets beste å høre til i sin biologiske familie, og bevare familiebånd. Det finnes ikke et generelt svar på hvilket av disse som skal veie tyngst, og enhver beslutning må drøfte avveininger knyttet opp mot hva man avgjør som barnets beste i situasjonen. Der det er nødvendig og til barnets beste, kan foreldrenes rett til familieliv måtte vike (Bufdir, 2023, s. 23-24).

### 1.2.3 Andre nøkkelbegreper

**Barnevernstjeneste og barnevernsvakt:** Den kommunale barnevernstjenesten er i henhold til barnevernsloven pliktet å være tilgjengelig til enhver tid (Barnevernsloven, 2021, § 15-3 fjerde ledd). Barnevernstjenesten plikter dermed å ha forsvarlig akuttberedskap døgnet rundt, hele året (Bufdir, 2023, s. 72-73). Hvordan dette er organisert varierer mellom kommunene. Det kan være snakk om en egen kommunal barnevernsvakt, et interkommunalt samarbeid, eller gjennom bakvaksordning eller andre tilpassede løsninger. I oppgaven har jeg intervjuet ansatte både i barnevernsvakt og i barnevernstjeneste, men gjennom oppgaven bruker jeg i hovedsak barnevern/barnevernstjeneste som begrep. Da barnevernsvakten som barnevernstjenestens akuttberedskap må anees som en forlengelse av barnevernstjenesten, vurderes det i denne oppgaven ikke hensiktsmessig å begrepsmessig skille de fra hverandre.

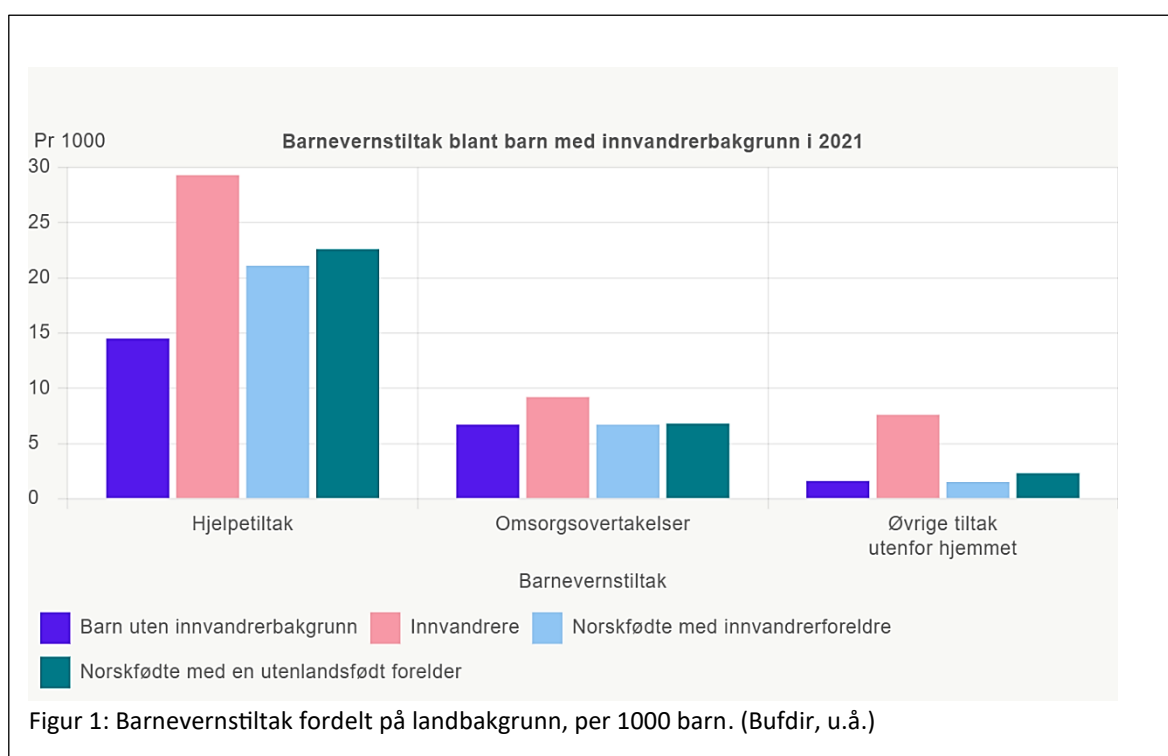
**Etnosentrisme:** Begrepet etnosentrisme omhandler hvordan ens egen sosiale tilhørighet og gruppe er i fokus og blir sentrum, og dermed utgangspunktet for vurdering og bedømmelse av andre grupper (Skytte, 2019, s. 65). Etnosentrisme i seg selv er ikke nødvendigvis problematisk, men man kan risikere at det blir det dersom man bruker egen kultur eller utgangspunkt som veiledende for vurdering av andre og deres kultur eller bakgrunn, og hvor eget utgangspunkt blir ansett å være noe nøytralt eller universalt (Dypedal & Bøhn, 2017, s. 26).

### 1.3 Statistisk overblikk

Jeg vil følgelig gi en oversikt over statistikk knyttet til barnevernets kontakt og møte med minoritetsfamilier, og vedrørende akutt plasseringer.

#### 1.3.1 Barnevernets møte med minoritetsfamilier

Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i barnevernsstatistikken (Berg & Paulsen, 2021, s. 6), og ved utgangen av 2021 utgjorde disse barna hele 26% av barna som mottok en form for hjelpetiltak i hjemmet. Ytterligere 15% av barna med hjelpetiltak hadde en norskfødt og en utenlandsfødt forelder (Bufdir, u.å.). Barn som har en norskfødt og en utenlandsfødt forelder anses etter definisjonen ikke å selv ha innvandrerbakgrunn, men barnevernstjenester inkluderer ofte disse barna i beskrivelser av innvandrere i barnevernet (Berg & Paulsen, 2021, s. 23).

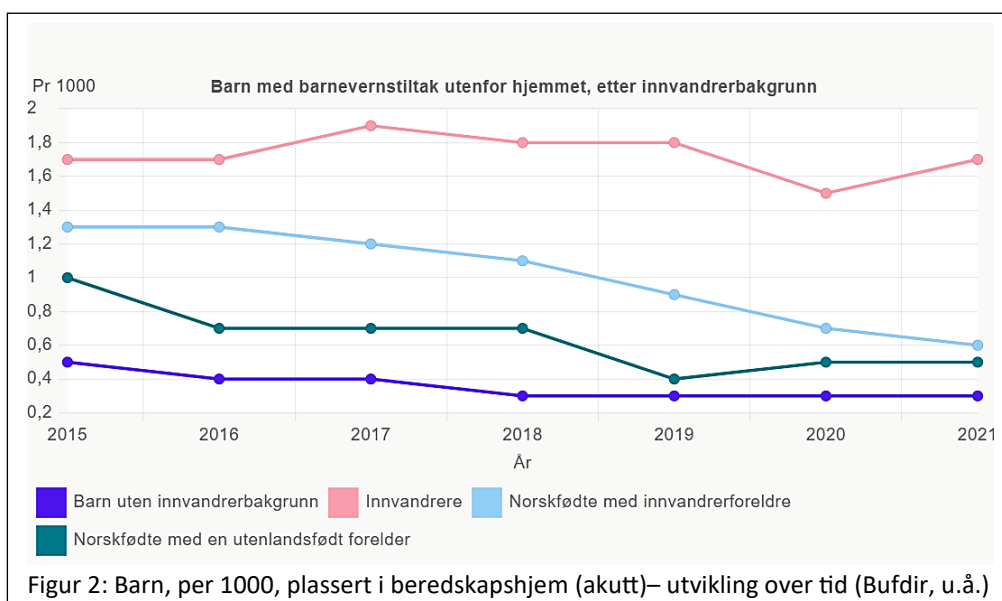


Overrepresentasjonen er både knyttet til hjelpetiltak i form av råd- og veiledningstiltak, men også fattigdomsreducerende og kompenserende tiltak, slik som for eksempel økonomisk dekning, barnehagedekning eller fritidsaktiviteter (Berg & Paulsen, 2021, s. 23; Bufdir, u.å.). Det er viktig å bemerke at det skjer en reduksjon i forskjellen mellom barn med og uten innvandrerbakgrunn når det kontrolleres for sosioøkonomiske faktorer. Innvandrerbakgrunn

i seg selv predikerer ikke nødvendigvis kontakt med barnevernet. Barnet og familiens helhetlige situasjon, hvor utfordringer tilknyttet innvandring (slik som for eksempel migrasjonsstress) kan øke sannsynligheten for å komme i kontakt med barnevernstjenesten. Videre må det bemerkes at det også finnes store forskjeller mellom ulike innvandringskategorier, hvor flyktninger er sterkt overrepresentert hva gjelder hjelpetiltak i hjemmet. Man ser dog også her at dette reduseres når man justerer for sosioøkonomiske forhold og botid (Berg & Paulsen, 2021, s. 23).

Tall fra 2009 viste at «forhold i hjemmet» og «manglende omsorgsevne» som oftest var oppgitt som årsak for alle barnevernstiltak, uavhengig av barnets bakgrunn. For innvandrerbarn og norskfødte av innvandrere så man en økning av «vold i hjemmet» som grunnlag for tiltak, mens «seksuelle overgrep» og «foreldrenes rusmisbruk» i mindre grad var oppgitt sammenliknet med norskfødte barn til norskfødte foreldre (Backe-Hansen et al., 2014, s. 118-119; Fylkesnes, 2018, s. 18).

Når det gjelder akuttvedtak i barnevernstjenesten ser man også her en betydelig overrepresentasjon av barn med innvandrerbakgrunn. Tall fra fylkesnemndene i 2017 viste at hele 57% av barna hadde mor født utenfor Norge, og der andelen akuttvedtak for barn med mor født i Norge har gått ned i perioden mellom 2008 og 2017, skjedde det motsatte for barn med innvandrerbakgrunn uten at denne økningen kunne kobles til økt innvandring (Paulsen & Mohammed-Roe, 2021, s. 83 & 88).





Samtidig som man ser denne overrepresentasjonen hva gjelder hjelpetiltak i hjemmet og akuttvedtak, finner man totalt sett liten forskjell mellom barn med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen når det kommer til omsorgstiltak - med noe variasjon innenfor de ulike innvandringskategorier (Berg & Paulsen, 2021, s. 23; Berg et al., 2017). Norskfødte barn av utenlandsfødte foreldre ligger noe lavere statistisk hva gjelder omsorgstiltak (Berg & Paulsen, 2021, s. 22-23). Ser man derimot på SBB/Bufdirs statistikk fra 2021 (se figur 1) finner man at barn med innvandrerbakgrunn har en svak overrepresentasjon i omsorgstiltak. En mulig forklaring på dette kan handle om at Berg et al. (2017) skiller ut enslige mindreårige flyktninger i sin statistikk, noe som ikke gjøres i statistikken fra SSB/Bufdir (Bufdir, u.å.)

### 1.3.1 Akutt plasseringer

Storhaug et al. (2020) fant at 73% av barna som ble akutt plassert hadde hatt tidligere kontakt med barnevernstjenesten, med minst en undersøkelse gjennomført i forkant av plassering. For barn med innvandrerbakgrunn fremkom det at kun 39% av barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn hadde tidligere tiltak forut for akutt plassering. Dette i motsetning til 73% av barna uten innvandrerbakgrunn, og 62% av barna med vestlig innvandrerbakgrunn. Totalt hadde 59% hatt tidligere tiltak, mens 36% hadde aktive tiltak på plasseringstidspunkt.

Årsakene til akutt plassering kunne være kompliserte og representerte ofte en *oppbygning* av bekymringer og utfordringer. Det kunne også skje som følge av en akutt hendelse. Den vanligste årsaken til plassering var vold mot barnet/fysisk mishandling, og i 1 av 4 saker hadde barnet selv uttalelser om å bli utsatt for vold. I en del tilfeller førte disse til akutt plassering på dagen, men de fant at vold også kunne ha vært et tema flere ganger tidligere (Storhaug et al., 2020). Storhaug et al. (2020) fant også at Fylkesnemndene så ut til å gjøre et skille mellom *oppdragervold* som noe mer forutsigbart og rasjonelt betinget, kontra annen vold – og at dette påvirket vurderingen av hvorvidt barnet sto i fare for å bli «vesentlig skadelidende» av å forbli i hjemmet. Nemda presiserte viktigheten at barnevernstjenesten så på hvilke forhold som utløste vold, med tanke på vurdering av foreldrenes endringspotensiale (Storhaug et al., 2020). Hvorvidt det var snakk om

gjentakende vold, om barnet uttrykte frykt for foreldrene og om foreldrene ble vurdert samarbeidsvillige spilte inn på vurderingen av vilkårene for plassering (Storhaug et al., 2020).

Av alle akutt plasseringer ble 52% av barna flyttet hjem, hvor rett under halvparten fikk videre tiltak (Storhaug et al., 2020). Der en akutt hendelse var årsaken til akutt plassering ble 56% av barna flyttet hjem, mens tilfellene hvor det ikke var snakk om en akutt hendelse eller uttalelse om vold i størst grad førte til omsorgsovertakelse. I voldssakene fremkom det at hele 70% av barna ble flyttet hjem etter akutt plassering og 61% av disse igjen med påfølgende tiltak i hjemmet.

## 1.4 Oppgavens oppbygging og struktur

Denne oppgaven starter med en innledning hvor målet har vært å ramme inn og aktualisere temaet og forskningsspørsmålet, presentere et statistisk overblikk knyttet til fagområdet, samt å utdype bakgrunnen for mitt valg av emne for masteroppgaven.

I kapittel to gir jeg en gjennomgang av tidligere forskning og litteratur knyttet til barnevernets møter med minoriteter og akuttarbeid i barnevernstjenesten. Det har vist seg å finnes lite forskning som spesifikt ser på barneverntjenestens akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier, slik at jeg har valgt å se bredere på litteratur og forskning som mer generelt omhandler barnevernets møte med minoriteter, og supplere det med forskning som belyser akuttarbeidet.

I kapittel tre gir jeg en gjennomgang av oppgavens teoretiske rammeverk. Jeg presenterer her kort om struktureringsteori og maktteori, i tillegg til teori knyttet til interkulturell dialog og kulturforståelse, og kort om bruk av tolk i barnevernet.

Kapittel fire gir en gjennomgang av oppgavens metode. Jeg presenterer her mitt vitenskapelige utgangspunkt og valg av metode, før jeg går videre til en redegjørelse av forskningsprosjektet og en presentasjon av rekrutterings- og intervjuprosessene, transkribering og analyse. Til slutt gir jeg en presentasjon av forskningens kvalitet, etiske vurderinger og metodologiske refleksjoner.

Kapittel fem tar for seg oppgavens empiri. Jeg vil her legge frem funnene fra intervjuene, og analysere disse, før jeg drøfter de viktigste funnene sett opp mot teoretisk rammeverk og tidligere forskning i kapittel seks. Oppgaven avrundes og konkluderes i kapittel syv.

## 2 Litteraturgjennomgang

I dette kapittelet vil jeg gi en gjennomgang av tidligere forskning med relevans for min oppgave. Jeg vil gi et kort overblikk over hovedpunktene i forskningen, både knyttet til barnevernets akuttarbeid og til barnevernets møter og arbeid med minoriteter.

### 2.1 Akuttarbeid i barnevernet

Rapporten «Akutt – for hvem?» av Storhaug et al. (2020) tar for seg akuttarbeidet i kommunalt barnevern. Rapporten er basert på en studie med kombinert forskningsdesign, hvor målet var å øke kunnskapen om barnevernets arbeid i akuttsituasjoner. Studiet består av spørreundersøkelse til barnevernsledere, journalstudie, dokumentstudie (fylkesnemdsvedtak og fylkesmannsdokumenter), kvalitative intervjuer med barn, foreldre og kontaktpersoner i samme sak og kvalitative intervjuer med ledere i barnevernsvakter (Storhaug et al., 2020).

I rapporten ble det trukket frem at det i akuttarbeid er utfordrende å gjøre faglige vurderinger, og at det er særlig viktig at ansatte har kompetanse innen risikovurdering, nettverksarbeid og krisehåndtering (Storhaug et al., 2020). Akuttarbeidet beskrives gjennomgående i forskningen som komplekst, utfordrende og en svært krevende del av barnevernsfeltet. Det er arbeid preget av møter med kriser, stress og uforutsigbarhet både for familiene det gjelder, og for de ansatte i barnevernstjenesten (Bufdir, 2014; Slettebø, 2018; Storhaug et al., 2020). Akuttsituasjonen fordrer raske, men grundige faglige vurderinger. Det innebærer å vurdere risikoen barnet står ovenfor, og bestemme den mest passende intervensjonen. Arbeidet kan preges av høyt stressnivå, og det kan være utfordrende å balansere mellom behovet for hurtighet og behovet for grundighet. I Bufdir (2014) sin rapport fremheves det at ansatte i barnevernstjenesten beskrev akuttsaker som de mest krevende når det gjelder utøvelse av faglig skjønn.

Forskningen har videre satt søkelys på betydningen av ansattes erfaring og kompetanse innen akuttarbeidet. Det finnes store variasjoner i tjenestekvalitet hva gjelder akuttarbeid i de kommunale barnevernstjenestene. Det pekes særlig på manglende mengdetrening i håndtering av akutte situasjoner, ofte grunnet små barnevernstjenester og færre saker

(Bufdir, 2014; Slettebø, 2018). Ansattes kompetanse i form av erfaringer med, og evne til, å håndtere stressede situasjoner vektlegges som sentralt for godt akuttarbeid (Slettebø, 2018; Storhaug et al., 2020). Manglende sikring av likeverdige tjenester for barna og familiene trekkes frem som en stor utfordring tilknyttet manglende kvalitet i akuttarbeid (Bufdir, 2014).

Et annet funn omhandler hvordan barnevernet gjør vurderinger i en akutt situasjon. Barnevernstjenestens tidligere kjennskap til familien, alvorlighetsgraden, barns egne uttalelser, samt saksbehandleres oppfatning av foreldrenes innstilling til samarbeid er alle elementer som medvirker i vurdering av om akutt plassering må gjennomføres eller ikke (Storhaug et al., 2020). Samtidig ser man at barn og foreldre ofte opplever manglende mulighet til medvirkning, og at de ikke får tilstrekkelig med informasjon i en vurdering av akutt plassering eller gjennomføring av akutt plassering (Slettebø, 2018; Storhaug et al., 2020).

Erfaringer fra akutte møter i barnevernet påvirkes altså positivt av tilstrekkelig informasjon og åpen, ærlig og tydelig kommunikasjon; samtidig som at barnevernstjenesten jobber for være anerkjennende, respektfulle, imøtekommende og for å skape rom for medvirkning. Negativ maktbruk og manglende støtte, forståelse og involvering var på den andre siden faktorer som bidro til negative erfaringer. Sett opp mot dette fremkom det også at noen kontaktpersoner opplevde det utfordrende å legge til rette for medvirkning, og at dette ble koblet til utfordringer med å komme i dialog med og manglende tillit til foreldrene (Storhaug et al., 2020).

For innvandrerfamilier fremkom bruk av tolk som sentralt for mulighet til medvirkning. Dårlig kvalitet i, eller fravær av, tolkning, kan føre til at foreldrene ikke forstår. Dette kan igjen føre til økt redsel, samt misforståelser og at barnevernstjenesten ikke i tilstrekkelig grad klarer å få en god nok forståelse av foreldrene og deres fungering. Barn og foreldres tillit til tolken og ivaretagelse av taushetsplikt kunne også spille inn på hvorvidt og hvordan de delte informasjon (Haugen et al., 2017; Storhaug et al., 2020)

## **2.2 Barnevern i et minoritetsperspektiv**

Tidligere forskning på barnevernets møte med minoriteter peker på en rekke utfordringer og muligheter innenfor det fler- og krysskulturelle barnevernet. Kultur og kulturforståelse; språk, kommunikasjon og dialog, og frykt og tillit er sentrale temaer innenfor den eksisterende litteraturen. De ulike temaene inngår i et klart samspill med hverandre, hvor utfordringer innenfor et område kan føre med seg utfordringer i det neste. Jeg vil følgelig gi et kort overblikk og gjennomgang av tidligere forskning som belyser tematikken.

### **2.2.1 Kultur og kulturforståelse**

Kulturkompetanse og kulturforståelse er begreper som gjennomgående trekkes frem i forskning og litteratur knyttet til barnevernets møter med minoriteter.

Fylkesnes (2018) diskuterer i sin doktorgradsavhandling hvordan kulturbegrepet gjør seg gjeldende innen krysskulturelt barnevern, og kompleksiteten i dette. Kulturbegrepet og dets betydning kan fremstå motstridende, hvor det simultant skjer både en overfokusering og underfokusering på kultur. Kultur og etnisitet kan ofte bli stående som årsaksforklaringer for familiens utfordringer, uten at man tar tilstrekkelig hensyn til eller vurderer andre faktorer. Samtidig ble det funnet at barnevernet også løper en risiko for å fokusere for lite på kultur som mulig forklaringsfaktor, for eksempel ved at en universalistisk forståelse av barns behov legges til grunn (Fylkesnes, 2018, s. 72). Sistnevnte trekkes også frem i Bø (2015) sin artikkel. Der fremkom det også at barnevernet i stor grad fremstod med lite bevissthet knyttet til hvordan egen forståelse legger til grunn et universalistisk syn, uten refleksjon knyttet til eget kulturelle ståsted og fokus på hvordan egen forforståelse kan være basert på vestlige normer og ideologier (Bø, 2015, s. 540).

Det ble funnet at kultur implisitt blir konstruert som en utfordring, og som noe den profesjonelle må håndtere i møte med familien (Fylkesnes, 2018, s. 65). Kultur og annerledeshet blir derfor ofte en forklaring på familiens utfordringer, samt en forklaring for de utfordringer som oppstår i møte med familiene (Fylkesnes, 2018, s. 65-66). Kultur blir forstått som noe «den andre» har, mens «vi» som majoritetsrepresentanter derimot representerer universelle verdier, eller noe som er nøytralt. Kulturalisering og

kulturaliseringsprosesser blir fremtredende i barnevernets møter med minoritetsfamilier (Fylkesnes, 2018, s. 66).

I rapporten «Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn» fremkom det at personer med innvandrerbakgrunn i større grad opplever at barnevernet har manglende forståelse for de og andre med samme landbakgrunn som de selv (Ipsos, 2018, s. 54). Rapporten peker blant annet på viktigheten av økt kulturkompetanse i barnevernet, og særlig en vektlegging av dynamisk kulturforståelse (Ipsos, 2018, s. 72-74). Dette vil også fordre evnen til å innta en kritisk reflekterende holdning, hvor fokus rettes mot barnevernet og den ansattes egen posisjon og praksis, samtidig som man er åpen for hvordan flere ulike forhold (også utenfor kultur) kan påvirke og få konsekvenser for familiene i møte med barnevernet (Fylkesnes, 2018, s. 72).

Rapporten «myter og realiteter – innvandreres møter med barnevernet» trekker også frem viktigheten av å ikke se på kulturelle og minoritetsrelaterte faktorer alene, men å ha et helhetlig bilde av familiens situasjon, og å være åpen for flere forklarings- og fortolkningsmuligheter (Berg & Paulsen, 2021, s. 4-5). Sosioøkonomiske faktorer og flyktningbakgrunn er faktorer som kan spille inn på en families sårbarhet og behov for ekstra hjelp og støtte, og kan være en del av forklaringen for overrepresentasjonen barn med innvandrerbakgrunn har hva gjelder tiltak i barnevernet (Berg & Paulsen, 2021, s. 4-5)

### **2.2.2 Språk, kommunikasjon og forståelse**

Kommunikasjon er sentralt i barnevernets arbeid, og kan føre med seg både utfordringer og muligheter. Dette både når det gjelder hvordan familiene kan kommunisere og gjøre seg forstått, men også hvordan barnevernet kommuniserer med brukerne.

Rapporten «Et iaktatt foreldreskap» ser på minoritetsforeldres møte med hjelpeapparatet, herunder barnevernet (Smette & Rosten, 2019, s. 80-92). Her fremkom flere historier fra minoritetsforeldre med erfaring fra kontakt med barnevern, og hvordan de vektlegger språkforståelse i møte med barnevernet. En mor fortalte om sin kontakt med barnevern etter bekymringsmelding om vold. Hun reflekterte rundt hvordan foreldrenes måte å reagere på spilte en stor rolle for hvordan familien opplevde sitt møte med barnevernet, og

stilte spørsmål ved hva som ville skjedd om de ikke klarte å beholde roen eller dersom de ikke forsto ordene som ble brukt (Smette & Rosten, 2019, s. 87).

Lav språkforståelse kan gjøre det vanskelig for foreldre å forstå hva som faktisk skjer i møte med barnevernet og når de opplever anklager om vold og omsorgssvikt (Smette & Rosten, 2019, s. 87). Ikke bare kan manglende språkforståelse føre til utfordringer med å forstå, det kan også være en barriere for å bli forstått og kunne formidle det du mener, og det kan føre til misforståelser (Haugen et al., 2017; Smette & Rosten, 2019). Manglende bruk av tolk er også knyttet til økt opplevelse av frykt i møte med barnevernet (Haugen et al., 2017).

Dermed kan språk bli en barriere for å oppnå dialog og felles forståelse med barnevernet, og i forlengelse av dette en barriere for likeverdige tjenester. For foreldre med minoritetsbakgrunn trekkes frykten for å misforstås eller for at barnevernet ikke vil lytte eller ta de på alvor som et sentralt funn knyttet til deres erfaringer i møte med barnevernet (Fylkesnes, 2018, s. 57-58; Fylkesnes et al., 2015).

Språk- og kommunikasjonsbarrierer kan videre føre til utfordringer knyttet til relasjonsutvikling. En god relasjon er sentralt for å kunne skape tillit, dialog og felles forståelse. Kommunikasjonen i barnevernet kan ikke reduseres til den direkte kommunikasjonen alene. Det skriftlige, verbale, nonverbale, implisitte, det kontekstuelle og det kulturelle er alle av betydning, og man ser at den indirekte kommunikasjonen er vel så viktig som språkkompetansen i seg selv (Berg & Paulsen, 2021, s. 10). I en studie av Fylkesnes og Netland (2013) ble det funnet at foreldrenes opplevelse av å bli tatt på alvor, tilgjengelighet hos saksbehandler og at informasjon ble gitt på en åpen og forståelig måte var suksessfaktorer for et godt samarbeid. Det fremkom videre at kulturforskjeller også var tematisert, men at dette ikke ble ansett problematisk der samarbeidsrelasjonen var god (Fylkesnes & Netland, 2013).

Berg & Paulsen (2021) trekker frem betydningen av hvordan det legges til rette for at man kan sikre tydelig og god kommunikasjon, og dermed sikre felles forståelse. I dette blir bruk av tolk et sentralt tema. Utfordringer knyttet til tolkebruk handler ikke utelukkende om hvorvidt tolk blir brukt eller ikke. Tilgang på kvalifiserte tolker og kvaliteten på tolkningen, tillit til tolk og tolkerollen fra både familienes og det offentliges side, samt tidsbruk og



ressursmangler for tilstrekkelig bruk av tolk trekkes alle frem som potensielle utfordringer (Berg & Paulsen, 2021, s. 12-16).

### **2.2.3 Frykt, tillit og dialog**

Barnevernet kan fremstå som en myteomspunnet og lukket organisasjon, og historier om hvordan barnevernet “tar” barn eller ødelegger familier florerer i ulike medier. Slike forestillinger om barnevernstjenestens arbeid kan føre til at det å skulle være i eller ta kontakt med barnevernstjenesten oppleves skremmende. Frykt fremstår å være et sentralt tema for minoritetsfamilier i møte med barnevernstjenesten (Berg et al., 2017; Fylkesnes, 2018; Fylkesnes et al., 2015).

Frykten for barnevernet knyttes også til at foreldrene har en oppfatning av at barnevernstjenesten ikke lytter til deres erfaringer eller perspektiver (Fylkesnes, 2018, s. 63-64), og nettopp utfordringer og mangler i dialog med foreldre trekkes frem som en kilde til frykt.

Frykt og utfordringer i dialog vil videre kunne føre til utfordringer knyttet til familienes tillit til barnevernet. Viktigheten av tillit mellom barnevern og minoritetsforeldre trekkes frem gjentatte ganger i forskningen (Berg & Paulsen, 2021; Berg et al., 2017; Fylkesnes, 2018; Ipsos, 2018; Smette & Rosten, 2019). I Smette & Rosten (2019) beskrev en mor en oppfatning av at barnevern kan overreagere og være hardere mot innvandrerforeldre enn etnisk norske foreldre, og hvordan denne oppfatningen kan være med å skape økt frykt, mistillit og dialogutfordringer. Hun koblet dette til hvordan etnisk norske foreldres kultur og talemåte kan virke kjent for barnevernstjenesten, i motsetning til minoritetsforeldre med annen språkbakgrunn og kultur. Lav tillit kan føre til utfordringer med å skape dialog, og flere deltakere trakk frem kommunikasjonssvikt og misforståelser som en utfordring i møte med barnevernet (Smette & Rosten, 2019, s. 89-92).

Til sammen ser man at frykten for å bli fratatt sine barn, for ikke å bli trodd og for diskriminering utgjør en barriere for kontakt med barnevern og andre offentlige instanser, som kan utgjøre en hindring for likeverdige tjenester for minoritetsfamilier. Dette gjennom at det skapes et hinder for at foreldre med minoritetsbakgrunn selv tar kontakt med

barnevernstjenester eller andre offentlige instanser, og som kan føre til en form for ekskludering fra velferdstjenester de har krav på (Fylkesnes, 2018, s. 63-64).

For å skape tillit mellom barnevern og befolkningen er det vesentlig med kjennskap til systemet og hvordan barnevernet jobber (Berg & Paulsen, 2021, s. 26; Berg et al., 2017, s. 71-72; Ipsos, 2018). Det ble funnet at graden av tillit til barnevern økte, og at familiene hadde bedre inntrykk, når de hadde god kjennskap til barnevernstjenesten. Det ble også funnet at der det var lite kjennskap til barnevern var tilliten lavere. Personer som indirekte hadde vært i kontakt med barnevernstjenesten (f.eks. ved at andre de kjenner hadde direkte kontakt), hadde lavere tillit og dårligere inntrykk enn de med direkte kontakt, dette gjaldt også for personer som hadde fått sin informasjon om barnevern gjennom sosiale medier o.l. (Ipsos, 2018, s. 51-52).

Det har fremkommet at personer med innvandrerbakgrunn gjennomgående har dårligere inntrykk av barnevernet enn majoritetsbefolkningen, hvor så mye som 3 av 10 med innvandrerbakgrunn ikke selv ville kontaktet barnevern og begrunnet dette med frykt (Ipsos, 2018, s. 56).

Av tiltak for å øke grad av tillit ble det pekt på viktigheten av informasjonsarbeid rettet mot personer med innvandrerbakgrunn, økt kulturkompetanse og forståelse, og vekt på dynamisk kulturforståelse, samt et behov for flere ansatte med ulik landbakgrunn (Ipsos, 2018, s. 73-74).

#### **2.2.4 Systemforståelse**

I likhet med utfordringer med eller manglende språkforståelse, kan manglende systemforståelse påvirke minoritetsforeldres møte med, og forståelse av, barnevernets arbeid (Smette & Rosten, 2019, s. 87). Manglende forståelse av hvordan barnevernssystemet fungerer, kan føre med seg feiloppfatninger og frykt. Det er funnet at kvaliteten på barnevernets tjenester i stor grad avhenger av foreldrenes ressurser; det være seg språklige, nettverksressurser og systemkunnskap (Fylkesnes, 2018, s. 60; Fylkesnes et al., 2015). Manglende systemkunnskap kan føre til usikkerhet knyttet til hvilke forventninger som eksisterer for foreldrene både som foreldre i Norge, men også i deres rolle som klienter og brukere av systemet. Det kan også føre til feiltolkninger av foreldrenes meninger og

intensjoner (Fylkesnes, 2018, s. 65), og den reelle muligheten for å benytte seg av rettigheter eller å kommunisere ønsker og behov kan minkes eller mangle. Det blir dermed et klart behov at barnevernet besitter kunnskap knyttet til dette og til hvordan jobbe for foreldrenes mulighet til aktiv deltakelse (Fylkesnes, 2018, s. 60).

### 3 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk. Jeg vil gi en rask innføring i struktureringsteori og maktforståelse. Videre vil jeg kort gå gjennom prinsipper for likeverdige tjenester og rettsikkerhet, og til slutt om interkulturell og kultursensitiv kommunikasjon. Jeg vil også adressere bruk av tolk i interkulturell kommunikasjon. Disse perspektivene vurderes nødvendige å ha med seg for å kunne drøfte utfordringer og muligheter i barnevernets akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn.

#### 3.1 Struktureringsteori

Anthony Giddens var i sin struktureringsteori opptatt av det gjensidige samspillet mellom aktør og struktur i handling. Han argumenterte for at aktøren ikke kan handle uten en samfunnsstrukturell kontekst – men at denne konteksten heller ikke kan skape handling uavhengig av eller på vegne av aktørene. Dette omtales som strukturens dualitet (Nygaard, 1995, s. 135-141). Ifølge Giddens' teori består sosiale strukturer av ressurser og regler, som produseres og reproduseres av handlende aktører. Han mente derfor at det er galt å behandle individuelle handlinger og sosiale systemer som separate fra hverandre (Korsnes, 2008, s. 305). Handling står som sentralt for Giddens, og innen struktureringsteori forstås handling som «valg mellom alternativer». Det er aktørens evne til å produsere og reprodusere sosialt liv som vektlegges, men det er selve handlingsprosessen (praksis) som er viktig, og ikke den utøvende aktøren (Nygaard, 1995, s. 137).

Strukturasjon er den sosiale prosessen som skapes i forholdet mellom aktør og struktur, i strukturens dualitet og i forholdet mellom struktur og system. Strukturasjon skaper og opprettholder samfunnet, og omhandler dermed den samfunnsmessige integrasjonen (Nygaard, 1995, s. 141). Giddens snakket om hvordan denne integrasjonen foregår på to nivåer; *sosialintegrasjon* og *systemintegrasjon*. Sosialintegrasjon omhandler den prosessen hvor ulike sosiale enheter forenes (Korsnes, 2008, s. 279). Den sosiale integrasjonen skjer i ansikt-til-ansikt relasjoner. Systemintegrasjon er derimot integrasjon på institusjonsnivå og er resultatet av at sosiale handlingsmønstre integreres på tvers av og «forbi» ansikt-til-ansikt relasjonen (Korsnes, 2008, s. 308). Eksempler på dette er hvordan sosiale regler og normer

skapes i ansikt-til-ansikt-relasjoner og er koblet sammen gjennom interaksjoner innenfor spesifikke tid-rom, men over tid bygges som en serie sosiale regler som blir en del av strukturene og igjen danner grunnlag for interaksjonene (Nygaard, 1995, s. 141-142)

*Tid og rom* blir dermed også sentralt som begrep i Giddens' struktureringsteori. Begrepet viser til hvordan handling lokaliseres sosialt og dermed danner en fortolkningsramme. Tid og rom både påvirker det sosiale, og gir det mening (Korsnes, 2008, s. 314).

Giddens gjorde i sin teori et skille mellom system og struktur, som det også er viktig å være bevisst. (Sosiale) systemer består av relasjoner mellom aktører på tvers av tid og rom, og forstås som gjentatte handlinger som utgjør sosial praksis (Kaspersen, 2000, s. 421-422; Nygaard, 1995, s. 140). Struktur må derimot forstås som det som gir samfunnet form, uten at det utgjør selve samfunnsformen (Nygaard, 1995, s. 140). Strukturer eksisterer kun «virtuelt» og «som en mulighet», og ikke som en ytre ramme. For Giddens er struktur noe som eksisterer i praksis og vår hukommelse, og som dermed skapes i handling (Kaspersen, 2000, s. 422). Strukturen består igjen av regler og ressurser som aktøren benytter seg av, og som setter både rammer og gir mulighet for handling (Kaspersen, 2000, s. 422; Nygaard, 1995, s. 139-140).

Struktureringsteori kan være et nyttig verktøy for å utvikle forståelse for hvordan samspillet mellom aktør og struktur utspiller seg og kan påvirke handling i barnevernstjenestens arbeid og møter med innvandrere i akutte situasjoner. Innen det akutte barnevernet er struktureringsteori særlig nyttig for å se på hvordan handlingsrom påvirkes i gjensidig samspill mellom aktørene, system og struktur. Blant annet lovverk, diskurser og normer, men også hvor og når, og hvem som er involvert vil påvirke handling. Struktureringsteori kan dermed være et godt verktøy for å forstå de komplekse dynamikkene som ligger til grunn for barnevernstjenestens interaksjoner med minoritetsfamilier i akutte situasjoner.

### 3.2 Makt

Makt og maktutøvelse er sentralt i barnevernets arbeid. Kanskje er maktbegrepet til barnevernstjenesten i størst grad assosiert med omsorgsovertakelser, tvang og kontroll. Barnevernstjenesten har mulighet og makt til å gripe direkte inn i familiers liv, når det vurderes nødvendig og til barnets beste. Den direkte makten som ligger i vedtak om akutt omsorgsovertakelse, omsorgsovertakelse eller tvangstiltak er en svært synlig form for makt. Samtidig er det viktig å anerkjenne de mer usynlige formene for makt som skjer i barnevernstjenesten og barnevernssystemet som helhet. Makt kan på en side forstås som det å ha makt *over noe*, men samtidig kan det også (og likeså) handle om det å ha makt *til noe* (Norvoll, 2019, s. 65). Makt kan bidra til å bedre livsvilkår, til å fremme mestring og til å tilrettelegge for hjelp og trygghet. Men makt kan også innsnevre handlingsrom, krenke og makt kan misbrukes. Makt kan altså ha både positive og negative implikasjoner, også omtalt som maktens dualitet (Norvoll, 2019, s. 65). Innenfor konteksten barnevern og akutt barnevern kan denne dualiteten være til stede og synlig på en og samme gang – all den tid maktutøvelse kan treffe parter i situasjonen ulikt, avhengig av deres interesser. Et tvangsvedtak kan for eksempel oppleves som en krenkelse av deres rettigheter for en part, mens en annen part opplever at det samme vedtaket representerer hjelp og trygghet. Det er ikke nødvendigvis sånn at en av partene har rett eller feil, og begge perspektiver må anerkjennes.

Makt er overalt, og man kan ikke diskutere barnevernets arbeid uten å også anerkjenne den rollen makt spiller i det. Gitt de utfordringene barnevernet står ovenfor i møte med minoritetsfamilier, slik som mistillit og frykt – er det desto viktigere å anerkjenne og reflektere over makt og maktbegrepet. Barnevernstjenestens makt er formell, uformell og profesjonell. Den formelle makten gis gjennom lovverk og roller, mens den uformelle makten kan vise seg på mange ulike måter. Et eksempel kan være hvordan en opplevd trussel om å bli fratatt barnet, kan påvirke samhandling mellom foreldre og barnevern. Videre besitter den ansatte profesjonsmakt, eller ekspertmakt, i form av spesialisert kunnskap (Norvoll, 2019, s. 68-69 & 88-89). Barnevernstjenestens makt kan også være hegemonisk, all den tid barnevernstjenestens oppfatning eller vurdering av en akuttsituasjon kan få dominans og bli styrende for beslutningene som tas (Norvoll, 2019, s. 87-88).

### 3.2.1 Relasjonell og strukturell makt

Den tyske sosiologen Max Weber definerte makt som den muligheten en har til å påtvinge andre mennesker handlinger (Jacobsson et al., 2011, s. 33). Weber så altså på makt som noe som skjer mellom personer eller aktører i en sosial kontekst – altså er makten relasjonell (Westby, 2019, s. 174). Relasjonell makt fremkommer også i den franske filosofen Michel Foucault sin maktforståelse. Foucault fremla at makt eller maktutøvelse skjer når handling påvirker handling, og makt blir dermed noe man gjør (Engelstad, 2005, s. 19-20).

Et viktig poeng med den relasjonelle makten er at den fordrer en evne til å kommunisere og å gjøre seg forstått, og til å overtale den andre og forklare viktigheten av å følge forventningene (Engelstad, 2005, s. 19-21). Kommunikasjon, og i forlengelsen av dette språk, som maktmiddel var også noe den Franske sosiologen Pierre Bourdieu var opptatt av. Bourdieu hevdet at maktforholdet i samfunnet er asymmetrisk, og at språklig utveksling og kommunikasjon kan utnyttes som økonomisk og symbolsk kapital. Språk må dermed ansees som et maktverktøy (Bourdieu, 1977)

*«Language is not only an instrument of communication or even of knowledge, but also an instrument of power. A person speaks not only to be understood but also to be believed, obeyed, respected, distinguished.» (Bourdieu, 1977, s. 648)*

Strukturelt maktperspektiv handler om hvordan makten utspiller seg i samfunns- og kunnskapsstrukturer (Westby, 2019, s. 174). Strukturell makt omhandler altså den makten som eksisterer i, og som følge av, de strukturene og systemene som omgir oss i samfunnet. Barnevernstjenesten er en del av en struktur som utgjør den norske velferdsstaten; og barnevernet er en del av den strukturelle makten.

Foucaults strukturelle maktutøvelse knytter sammen språkmakt, ideologi og kunnskap i diskurser – som i sin tid danner sannheter om hvordan et fenomen skal forstås og defineres (Westby, 2019, s. 174). Både ytre rammer og strukturer slik som lovverk, forskrifter og rundskriv, samt hva som må ansees å være den rådende faglige diskursen – utgjør deler av den strukturelle maktrammen innen barnevernet. Foucaults begrep om makt som noe som sirkulerer og fungerer på ulike nivåer, gir innsikt i hvordan maktforhold kan påvirke barnevernets beslutninger, og minoritetsfamiliers respons på beslutningene.

Forståelsen av hva som utgjør en god omsorgsperson og hvordan ulike grader av omsorgssvikt vil påvirke eller skade barnet, får konsekvenser for vurderingen og tolkningen av en akuttsituasjon opp mot de gjeldende lovverk. I lovverket stilles vilkår eller krav til en akutt situasjon, og for når barnevernstjenesten har mulighet til å flytte barn akutt. Samtidig så er barnevernsloven en skjønnsmessig lov, noe som vil si at den vurderingen som gjøres i stor grad er avhengig av hvordan barnevernskonsulenten (og eventuelt ledere) vurderer situasjonen. Utøvelsen av akuttparagrafene vil dermed være preget av både relasjonell og strukturell makt. Den rådende faglige diskursen for hva som er en god omsorgssituasjon påvirkes av ytre rammer og forskning i fagmiljø, men hvordan den enkelte barnevernskonsulent vurderer situasjonen opp mot en faglig diskurs vil påvirkes av situasjonen i seg selv, relasjonen til familien, relasjonen til kollega og andre faktorer i den sosiale settingen. Dette blir dermed viktig å ha med seg når man skal se på de utfordringene man kan møte i akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier.

### 3.2.2 Avmakt

Avmakt og avmaktsfølelse kan oppstå der en person ikke får det slik hen ønsker, ofte som følge av en form for hinder og hvor vedkommende ikke har mulighet til å motsette seg maktutøvelsen (Norvoll, 2019, s. 79). Avmakt er et sentralt tema innen barnevern. Det å stå i en avmaktsposisjon kan oppleves både angstprovoserende og nedverdiggende, og det kan derfor være en kilde til følelser av (og uttrykk for) frykt og aggresjon. Avmaktsposisjonen kan også knyttes til sårbarhet og en opplevelse av manglende kontroll over eget liv, og kjennetegnes av at aktøren ikke har noen mulighet for å «forlate situasjonen» (Norvoll, 2019, s. 79-81). Dette kan komme av at man enten er avhengig av og prisgitt den hjelpen man får, eller der det utøves tvang.

Tvang er den sterkeste formen for maktutøvelse, nettopp fordi det fratår aktøren selvbestemmelse og valgfrihet. Tvang er ofte preget av ufrivillighet. I henhold til Foucaults forståelse av makt, fordrer makt en mulighet til å utøve motstand og til å handle som subjekt i situasjonen. Nettopp på grunn av manglende mulighet for motstand, oppstår det for Foucault et skille mellom makt og tvang (Norvoll, 2019, s. 68). Dette perspektivet er viktig å ha med seg, med tanke på om familiene i møte med barnevernstjenesten opplever reell



mulighet for motmakt – eller om valgmulighetene i realiteten fremstår å være begrenset eller hindret. Den strukturelle, formelle, synlig og usynlige makten barnevernstjenesten og den barnevernsansatte innehar og utøver vil kunne påvirke den andres opplevelse av tvang – også der det ikke formelt utøves tvang. «Frivillig tvang» er ikke et ukjent begrep i barnevernstjenesten, og fremstår som beskrivende for det maktpotensialet som ligger i barnevernstjenestens arbeid og mandat. Hvorvidt partene opplever en reell mulighet til å si imot, si nei, eller til å komme med andre forslag - er viktig å reflektere rundt.

### **3.1 Likeverdige tjenester og rettssikkerhet**

Den norske velferdsmodellen har som mål å sikre innbyggernes velferd gjennom livet og å redusere forskjeller, gjennom å sikre like muligheter. To store verdier i den norske velferdsstaten er likebehandling og rettssikkerhet (NOU 2014:12, s. 25). Det offentlige spiller en stor rolle i fordelingen i samfunnet, og det offentlige tjenestetilbudet skal være et likeverdig tilbud til alle innbyggere (NOU 2011:14, s. 101). Dette innebærer ikke absolutt likhet i behandling, men at tilgangen, kvaliteten og sluttresultatet skal være like godt for alle mottakere av den aktuelle tjenesten (NOU 2011:14, s. 101). Som nevnt tidligere har forskning på akuttarbeid påpekt hvordan mangler i kvalitet kan føre til utfordringer med å tilby likeverdige tjenester for barn og familier (Bufdir, 2014), noe som igjen vil kunne medføre store og alvorlige konsekvenser for ivaretagelse av barna og familienes velferd og rettssikkerhet.

Barnevernet som en del av den norske velferdsstaten deler de mål og verdier som er satt for den norske velferdsmodellen. Barnevernet er forpliktet via lov å ivareta og balansere menneskerettslige prinsipper slik som FNs barnekonvensjon og Den Europeiske menneskerettskonvensjon (EMK). Videre er barnevernstjenesten regulert av lovreglene i barnevernsloven og forvaltningsloven, og andre tilknyttede lovverk (Barnevernsloven, 2021; Bufdir, 2023; Forvaltningsloven, 1967).

Historisk har tre grunnleggende prinsipper vært styrende for de beslutninger og vurderinger som tas i barnevernstjenesten: det biologiske prinsipp, mildeste inngreps prinsipp og prinsippet om barnets beste. Disse prinsippene er igjen forankret i lovverket og internasjonale konvensjoner, men de representerer også grunnleggende samfunnsverdier og

normer. Prinsippene skal, i tillegg til å legge føringer for barnevernstjenestens arbeid, tillegges vekt i henhold til lovverket (Bufdir, 2023, s. 22-23). Særlig sentralt i barnevernstjenestens arbeid står prinsippet om barnets beste, og FNs barnekomité har presisert at dette må anses og behandles både som en selvstendig rettighet for barnet, et overordnet prinsipp og som en saksbehandlingsregel (Bufdir, 2023, s. 23).

Gjennom lovverk, prinsipper, konvensjoner og retningslinjer skal barnevernstjenesten fullføre sitt samfunnsmandat som er å sikre nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, samt sikre at dette skjer i rett tid (Barnevernsloven, 2021, s. § 1-1; Bufdir, 2023, s. 20). For at barnevernstjenesten skal kunne utføre sin oppgave og mandat, fordres en rett til å gripe inn i menneskers privatliv. Det blir dermed sentralt at dette ansvaret og myndigheten utøves og forvaltes på en måte som ivaretar den enkeltes rettssikkerhet (Bufdir, 2023, s. 1).

En akuttsituasjon og beslutning om akuttvedtak kan representere en svekkelse av barn og foreldres rettssikkerhet. Vedtak fattes og gjennomføres uten at det først behandles i Barneverns- og helsenemnda, og det er først i etterkant av at barnet er flyttet ut av hjemmet at partene har klagerett og mulighet (Bufdir, 2023, s. 157). Med bakgrunn iblant annet dette, stilles det derfor strenge vilkår (krav) til vurdering, gjennomføring og oppfølging av akutt plassering.

## 3.2 Språk og kommunikasjon

Språk og språkvansker kan utgjøre en ekstra utfordring for minoritetsspråklige familier i møte med det offentlige hjelpeapparatet (Söderström, 2012, s. 129). Språkvansker og lav kjennskap til systemet kan gjøre de offentlige tjenestene vanskeligere tilgjengelig for den minoritetsspråklige, og en bevissthet knyttet til dette er helt nødvendig for å tilrettelegge for likeverdige tjenester (Söderström, 2012, s. 129).

### 3.2.1 Kultursensitiv og interkulturell kommunikasjon

Kommunikasjon er langt mer enn språket vi snakker. Kommunikasjon er kontekst, ansiktsmimikk, tegn, symboler og handlinger. Kommunikasjon er både verbalt og non-verbalt, og det vi sier, gjør og forstår av den andre (Söderström, 2012, s. 130-131).

I møte med minoritetsspråklige barn og familier er det viktig å inngå i *kultursensitiv* kommunikasjon. I Söderström (2012, s. 131) legges det til grunn at man oppnår kultursensitiv kommunikasjon gjennom å innta en fordomsfri, aksepterende og lyttende innstilling; med mål om å fange opp intensjon og meningsaspektet i det som blir sagt. Det fremheves videre som viktig å unngå etnosentrisk kommunikasjon, hvor fokuset rettes mot det ved den andre som er annerledes. Målet er derfor å jobbe for å få til *interkulturell kommunikasjon*. I henhold til Salo-Lee (2006) og Jessen, Baaring og Hetmar (2008) i Söderström (2012, s. 132) er målet for interkulturell kommunikasjon å skape en konstruktiv dialog gjennom åpenhet, et nysgjerrighet, og bevissthet knyttet til egne antakelser om den andre.

Anvendelse av kultursensitiv kommunikasjon og prinsipper for interkulturell dialog i en akuttsituasjon, vil legge til rette for dialog og medvirkning. I sin tur vil dette legge et bedre grunnlag for familienes mulighet til å forstå barnevernstjenesten og de vurderinger som gjøres i en akutt situasjon. Det er ikke et krav om enighet knyttet til det som blir sagt, men kultursensitiv kommunikasjon og det å bruke tid på å forsøke å forstå familiens kulturelle kontekst - vil kunne bidra til å bygge bro mellom ulikheter og mellom kulturer, og kan skape et grunnlag for å bygge tillit og samarbeid.

### 3.2.2 Bruk av tolk

For å sikre minoritetsspråklige likeverdigetjenester, må det tilrettelegges for gjensidig og åpen kommunikasjon mellom barnevernstjenesten og familien (Söderström, 2012, s. 147). Tilgang på tjenester kan bli dårligere når en person får utfordringer med å formidle egne behov (Berg & Söderström, 2012, s. 191). Tolk er helt nødvendig når brukeren av tjenesten kommuniserer på et annet språk, og selv når brukeren snakker relativt godt norsk vil det kunne være nødvendig med bruk av tolk grunnet kompleksitet og alvorlighetsgrad for tematikken i samtalen (Berg & Söderström, 2012, s. 191; Buzungu, 2021, s. 116). I barnevernstjenesten generelt, og i akuttsaker spesielt, er tema for samtalen preget av bekymring, vanskelige temaer og høy alvorlighetsgrad. Det å vurdere når det er behov for tolking kan være utfordrende (Buzungu, 2021, s. 116). Terskelen for bruk av tolk bør være lav, og både bruk av tolk og tolkingens kvalitet er avgjørende for å kunne tilby likeverdige tjenester (Berg & Söderström, 2012, s. 191; IMDi, 2008, s. 13). I det offentlige er det dialogtolking, hvor det tolkes frem og tilbake mellom to språk, som er det mest vanlige. Tolkingen kan foregå enten gjennom at alle parter er tilstede i samme rom; eller ved at tolken og/eller de andre partene kommuniserer via telefon, internett eller lignende (Berg & Söderström, 2012, s. 191).

### 3.2.3 Kort om nasjonalt tolkeregister og tolkeloven

Nasjonalt tolkeregister er et offentlig register med oversikt over kvalifiserte tolker i Norge. For å oppfylle kravene til å stå oppført på listen må tolken ha gjennomført et eller flere av de offentlige kvalifiseringstilbudene for tolker. Tolkene rangeres i kategori A (høyes kvalifisert) til kategori E (lavest kvalifisert). For de lavest kvalifiserte tolkene kreves det tospråktest ved OsloMet og kurs i tolkens ansvarsområde, mens nivå A krever at tolken har både bachelorgrad i tolking og statsautorisasjon (IMDi, 2023a, 2023c).

Den 1. januar 2022 fikk Norge en ny tolkelov som skal bidra til å sikre minoritetsspråklige innbyggers rettigheter. Loven stiller krav til fagpersoner i offentlig sektor og til kvalifiserte tolker (IMDi, 2021). Loven tydeliggjør offentlige organers plikt til å bruke tolk når det er nødvendig for å gi forsvarlig hjelp og tjenester, og for å ivareta rettssikkerhet (Tolkeloven, 2021, §§ 6, 7). Det stilles krav til at tolken skal være kvalifisert, noe som vil si at tolken må stå oppført i Nasjonalt tolkeregister, og det er forbud mot bruk av barn som tolk (IMDi, 2021).

Tolkeloven § 16 jf. Forvaltningsloven § 6, stiller også krav til tolkens habilitet. Det vil si at familie ikke har lov til å tolke for hverandre, men det kan gjøres unntak i nødstilfeller (IMDi, 2023b). Det er her også viktig å presisere at det frem til 01.01.2027 finnes dispensasjon fra kravet om bruk av kvalifisert tolk i en overgangsperiode, dog det legges til grunn at det i de aller fleste tilfeller vil være mulig å få kvalifisert tolk (IMDi, 2021).

## 4 Forskningsmetode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for de metodiske valgene jeg har tatt for å besvare min problemstilling. Jeg vil starte med å redegjøre for mitt vitenskapelige utgangspunkt og valg av metode, og videre gi en gjennomgang av forskningsprosjektet og metode med henblikk på rekruttering, intervjuform og gjennomføring, analyse og forskningens kvalitet. Til slutt vil jeg redegjøre for etiske avveininger og metodologiske refleksjoner jeg har gjort meg underveis i prosessen.

### 4.1 Vitenskapelig utgangspunkt og metodiske valg

I ethvert forskningsprosjekt må man ta stilling til hvilke metodiske tilnærminger og vitenskapelige utgangspunkt som best er egnet for å belyse problemstillingen. For å forstå kompleksiteten i akutte møter mellom etniske minoritetsfamilier og barnevernet, har jeg benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode. Dette fordi målet med kvalitativ metode er å fremskaffe så detaljert og utfyllende informasjon om et tema som mulig (Johannesen et al., 2021, s. 23). Det er derfor en godt egnet metode for å utforske fenomener hvor det er behov for en dypere forståelse av individuelle meninger og opplevelser (Kvale & Brinkman, 2021). I møter mellom minoritetsfamilier og barnevernet kan det være mange lag av kulturelle, sosiale og individuelle faktorer som spiller inn (Fylkesnes, 2018), og en kvalitativ tilnærming gir mulighet for å utforske disse i detalj. Videre, som Thagaard (2018) påpeker, gir de kvalitative metodene forskeren mulighet til å nærme seg deltakerens perspektiv og forståelse av egen situasjon. Dette er essensielt når man skal utforske sensitive og komplekse temaer, slik som forholdet mellom minoritetsfamilier og offentlige institusjoner. Ettersom jeg var ute etter å få inngående innsikt i og forståelse for barnevernsansattes opplevelse av akuttarbeid med etniske minoriteter, var det nettopp den kvalitative tilnærmingen som var best egnet.

## 4.2 Forskningsdesign

Målet med forskningen er å utforske deltakernes subjektive opplevelser av og erfaringer fra akuttarbeid med familier med innvandrerbakgrunn. Med bakgrunn i det har jeg valgt en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming til forskningen.

En fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming betyr at studiet i seg selv er fenomenologisk, men at hermeneutikken er en sentral del av forskningens design. Fenomenologi, som stammer fra filosofien, setter søkelys på individets subjektive opplevelser og forståelse i beskrivelsen av sosiale fenomener (Kvale & Brinkman, 2021, s. 44-45). Målet er å utforske den mening personen tillegger egne erfaringer, og videre beskrive de felles erfaringene deltakerne har, og på den måten få mer inngående forståelse av fenomenet (Thagaard, 2018, s. 36).

Fenomenologien søker å oppnå en fordomsfri beskrivelse av det vi undersøker, og fordrer at man legger egen forforståelse til side (Kvale & Brinkman, 2021, s. 45; Thomassen, 2006, s. 86). På samme tid er det viktig at jeg i prosessen med å oppnå forståelse også anerkjenner mitt eget utgangspunkt og kontekst. Dette tydeliggjør viktigheten av det hermeneutiske perspektivet, som legger til grunn at man ikke kan løsrive sin forståelse fra egen kontekst (Krogh, 2014, s. 49; Thomassen, 2006, s. 84-85; Zahavi, 2014, s. 193). Hermeneutikken står dermed på et vis som en motsats til fenomenologiens tanke om å legge vekk fordommer. Det er et premiss i hermeneutikken at vår forforståelse skaper grunnlaget for hvordan vi tolker verdenen rundt oss. I henhold til hermeneutikken er det kun gjennom en bevissthet knyttet til egen forforståelse og kontekst, og hvordan det kan påvirke min forståelse, at jeg kan utdype og oppnå ny forståelse av fenomenet jeg studerer.

Fordi jeg ønsket å gjøre en fenomenologisk undersøkelse av et felt jeg allerede jobber i og er godt kjent med, vurderte jeg det som nødvendig å innta en hermeneutisk holdning. Man vil alltid ha en forforståelse for et tema, men mine personlige erfaringer fra akuttarbeid med minoritetsetniske familier vil uten tvil kunne farge mitt utgangspunkt for forskningen. Gjennom et arbeid med å kontinuerlig bevisstgjøre meg selv rundt egen forforståelse; i alt fra utarbeidelse av forskningsspørsmål og intervjuguide, til gjennomføring av intervjuer og analyse; har målet vært å få en så inngående beskrivelse som mulig av deltakernes egne

erfaringer og opplevelser. Dette har også fordret at jeg i møte med deltakerne har vært åpen om mitt eget utgangspunkt og kontekst gjennom å informere om min arbeidsbakgrunn og erfaring.

### **4.3 Pilotundersøkelse**

I forkant av intervjuene gjennomførte jeg en pilotundersøkelse med to ansatte fra egen arbeidsplass. Deltakerne i prøveintervjuet var ansatte som kunne vært aktuelle som deltakere i prosjektet.

Det kan være mange fordeler med å gjennomføre en pilotundersøkelse, og det kan være et viktig ledd i planleggingen av forskning (Brooks et al., 2016). En pilotundersøkelse muliggjør det å få oversikt, innsikt i og evaluering av forskningsprosessen underveis, samt at tidlige tilbakemeldinger kan identifisere og løse eventuelle problemer med forskningsprosessen (Nyatanga, 2005).

Tilbakemeldingene fra prøveintervjuene var nyttige med tanke på å identifisere utfordringer på forhånd, og det ga meg mulighet til å gjøre nødvendige justeringer før selve undersøkelsen ble gjennomført. Jeg fikk på denne måten testet ut det å gjennomføre kvalitativt forskningsintervju, og følte meg på mange måter bedre forberedt til selve intervjusituasjonen i etterkant av dette. Etter samtykke fra de som deltok i prøveintervjuene har jeg også innlemmet dataene fra disse i prosjektet der de har tilføyet noe til besvarelsen; enten ved at de har gitt andre svar, eller der deres svar har underbygd de andre deltakerne.



## **4.4 Utvalg og rekruttering**

### **4.4.1 Utvalgskriterier**

Forskningsprosjektet tar utgangspunkt i en strategisk utvelgelse og rekruttering av deltakere, som vil si at deltakere systematisk er valgt ut fordi de ville kunne si noe om fenomenet som undersøkes (Johannesen et al., 2021, s. 58-59; Thagaard, 2018, s. 54). Utvelgelse av deltakere baserte seg både med utgangspunkt i kriteriebasert utvelgelse, og snøballmetoden. Kriteriebasert utvelgelse tilser at deltakeren må oppfylle spesifikke krav eller kriterier for deltakelse, mens snøballmetoden baserer seg på at deltakere rekrutteres gjennom at forskeren forhører seg om det kan finnes aktuelle personer med kjennskap til og kunnskap om temaet som skal undersøkes (Johannesen et al., 2021, s. 64).

Jeg har i min rekrutteringsprosess stilt spesifikke krav om kompetanse og arbeidserfaring for aktuelle deltakere. Inklusjonskriterier for deltakelse i studiet var at den mulige deltakeren hadde god erfaring fra akuttarbeid i kommunalt barnevern (herunder barnevernstjenesten eller barnevernsvakt), og fra akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn. Det ble utover dette ikke stilt spesifikke krav til hvor lang erfaring vedkommende måtte ha. Disse kriteriene ble presisert da jeg sendte ut mail med forespørsler om deltakelse (se vedlegg 2), og forespørslene ble deretter videreformidlet til aktuelle kandidater i de ulike tjenestene.

### **4.4.2 Rekruttering**

Arbeidet med rekruttering startet i juni 2023. Jeg gjennomgikk da kontaktinformasjonen til barnevernstjenestene og barnevernvaktene i Norge fra barnevernvakten.no. Jeg satte opp et utvalg av tjenester innen de ulike fylkene, samt en liste over alle barnevernvakter. Deretter gjorde jeg et tilfeldig utvalg av disse tjenestene. I første omgang fikk jeg en liste over 49 barnevernstjenester og barnevernvakter å kontakte. Jeg startet rekrutteringen med å sende e-post til omtrent halvparten av disse, med forespørsel og informasjon om deltakelse i prosjektet. Ettersom jeg hadde mulighet til å gjennomføre noen intervjuer på Teams eller Zoom, åpnet dette også for å rekruttere fra tjenester andre steder enn på det sentrale Østlandet, noe jeg vurderte hensiktsmessig med tanke på å få noe mer bredde i størrelse og beliggenhet for tjenestene.

Totalt sett var det få av tjenestene jeg henvendte meg til, som svarte ut forespørselen om deltakelse i prosjektet. To av kommunene svarte ut at de ikke hadde kapasitet til å delta i masterprosjekter per tid grunnet situasjonen i tjenesten og forpliktelser til andre prosjekter. Jeg klarte allikevel rekruttere tilstrekkelig med deltakere etter planen, og det ble derfor vurdert at det ikke var behov for å utvide ved å kontakte flere tjenester eller å på nytt kontakte de som ikke svarte ut forespørselen.

Jeg endte til slutt opp med fem deltakere, hvorav alle per i dag jobber innen det kommunale barnevernet, enten i barnevernsvakt eller barnevernstjeneste. Jeg intervjuet kandidatene fortløpende etter hvert som jeg fikk kontakt og avtalte tid. Etter intervju nummer tre og fire, så jeg at temaene og kategoriene som fremkom i stor grad samsvarte med funnene fra pilotundersøkelsen og med funn identifisert fra tidligere forskning. Med bakgrunn i tidsaspektet for og omfanget av oppgaven, vurderte jeg derfor at det var tilstrekkelig med fem informanter. Målet med forskningen er ikke i seg selv å være generaliserbar, men å gi et dypere innblikk i barnevernsansattes erfaringer fra akuttarbeid med målgruppen. Selv om deltakerne både i pilot og hovedutvalget alle formidlet liknende erfaringer og temaer, kan det allikevel ikke utelukkes at intervjuer med andre eller flere ansatte ville kunne bringe frem andre temaer eller perspektiver. Dette særlig med tanke på at barnevernsfeltet i seg selv er preget av skjønnsvurderinger, men også fordi jeg var ute etter deltakernes personlige erfaringer og opplevelser. Alle i utvalget hadde minimum 8 års erfaring fra kommunalt barnevern, og to av deltakerne hadde også ledererfaring. Også i pilotprosjektet hadde deltakerne lang erfaring, med 16-19 års erfaring fra barnevernstjeneste og barnevernsvakt. En av deltakerne i studiet hadde en tatt videreutdanning i minoritetskompetanse i barnevernet. Det var kun en av deltakerne, da i pilotundersøkelsen, som selv hadde minoritetsbakgrunn.

## 4.5 Datainnsamling

### 4.5.1 Semistrukturerte intervjuer

Jeg har i prosjektet vurdert semistrukturerte intervjuer som den mest hensiktsmessige metoden for innsamling av data. Semistrukturerte intervjuer følger en overordnet intervjuguide, men åpner samtidig for å bevege seg mellom temaer, spørsmål og utdypende spørsmål ut fra den konkrete intervjusituasjonen. Dette er med på å skape rom for en noe friere og mer naturlig dialog (Johannesen et al., 2021, s. 108). Samtidig bidrar intervjuguiden til å skape likhet på tvers av intervjusituasjonene og de ulike deltakerne, gjennom å skape en ramme for intervjuet. Målet med det var å sikre at intervjusituasjonen ikke skulle være fullstendig prisgitt relasjonen mellom meg som forsker og deltakeren, eller eventuelt andre omstendigheter rundt intervjusituasjonen.

En mulig utfordring eller svakhet knyttet til semistrukturerte intervjuer er at kvaliteten på dataene og en tilstrekkelig dybdeforståelse av fenomenet er avhengig av forskerens evne til å lytte aktivt, stille åpne spørsmål og følge opp det deltakeren sier på en god måte. Det var derfor også et mål at intervjuguiden skulle være tilstrekkelig omfattende til å belyse tematikken på en god måte, uten å bli for omfattende for formålet. Målet var at intervjuguiden skulle danne en god ramme for intervjuet for å unngå en intervjusituasjon som ble for samtalepreget, slik man kan risikere ved bruk av ustrukturert intervjuform (Johannesen et al., 2021, s. 108). Siden jeg var ute etter deltakernes personlige erfaringer kunne det også være en fallgrube dersom intervjuguiden ble for spisset og rigid, slik at intervjusituasjonen i større grad bar preg av å likne en strukturert intervjuform.

Som nevnt tidligere jobber jeg selv med akutt barnevern, og det er derfor viktig å anerkjenne at egne erfaringer også har påvirket tematikken, problemstillingen og i tur spørsmålsstillingen i intervjuguiden. Videre må det anerkjennes at egen forforståelse kan ha spilt inn i selve intervjusituasjonen, og deltakernes kunnskap om min bakgrunn kan også ha påvirket de svarene de ga. Ved en anledning opplevde jeg at et spørsmål nok ikke ble tilstrekkelig utdypet og utforsket fra min side. Jeg opplevde at årsaken til dette var en slags felles og usnakket enighet og forståelse mellom meg og deltakeren som ansatte i barnevernstjeneste, om fenomenet. Dette var noe jeg forsøkte å unngå videre og å være obs på i resten av intervjuene. Jeg forsøkte å ha et bevisst fokus på å stille (flere)

oppfølgingsspørsmål for å sjekke ut at jeg forsto deltakerne slik de mente, og for å få de til å utdype sine erfaringer og meninger.

#### **4.5.2 Intervjuguide**

Formålet med prosjektet er å undersøke ansattes erfaringer fra akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn. Intervjuguiden ble som nevnt utarbeidet med sikte på å både være tilstrekkelig omfattende for å sikre en god ramme for intervjuet, uten å bli for omfattende. Målet var å dekke ulike temaer innenfor akuttarbeid med minoritetsetniske familier, og samtidig stille åpne nok spørsmål til at deltakernes egen stemme, refleksjoner og temaer fikk komme frem.

Intervjuguiden, og intervjuene, startet med bakgrunnsspørsmål om deltakeren. Målet var å kartlegge bredde i arbeidserfaring, samt informasjon knyttet til tjenestene deltakerne per tid jobber i.

Deretter gikk jeg videre til det jeg kategoriserte som “åpningsspørsmål”. Dette var spørsmål som omhandlet statistikk knyttet til akuttplassering av barn med innvandrerbakgrunn, og et ønske om at deltakeren delte sine tanker rundt den presenterte statistikken. Målet med dette var å skape rom for en mer åpen refleksjon i starten av intervjuet, men også for å skape et bakteppe for undersøkelsen og de videre spørsmålene. De resterende spørsmålene ble ikke nødvendigvis stilt i rekkefølge, men jeg forsøkte heller å følge deltakerens fortelling og initiativ, samtidig som jeg hadde fokus på å få dekket alle temaene og spørsmålene intervjuguiden satte opp.

Både i selve intervjuguiden, og i oppfølgingsspørsmål, ønsket jeg å oppnå en balanse mellom meningsspørsmål og faktaspørsmål. Dette er noe Kvale & Brinkmann (2021, s. 47) trekker frem som viktig for å oppnå tilstrekkelig og utdypende forståelse i det kvalitative intervjuet. Målet for spørsmålstillingen var hele tiden å få utdypende beskrivelser om deltakernes erfaringer og meninger, men også å klargjøre konkrete temaer innenfor forskningsspørsmålet

### 4.5.3 Gjennomføring av intervjuer

Intervjuene ble gjennomført både ved fysisk tilstedeværelse og gjennom videosamtale på Teams. To av intervjuene ble gjennomført på teams, mens 3 intervjuer ble gjennomført med fysisk tilstedeværelse. Intervjuene ble startet med å takke deltakerne for deres vilje til å delta i prosjektet, og til å dele av deres kunnskap og erfaringer. Videre ble det gitt en gjennomgang av rammene for intervjuet. Målet var å skape en trygg og forutsigbar intervjusituasjon, og å sikre at deltakeren var tilstrekkelig og tydelig informert om deres rettigheter og muligheter ved deltakelse i prosjektet. Intervjuene ble gjennomført i henhold til intervjuguiden (vedlegg nr. 3). Intervjuene tok 60-100 minutter å gjennomføre, i tillegg til en pause cirka halvveis. Pausen ble lagt inn både av hensyn til deltakeren med tanke på lengden av intervjuet - men også fordi systemet for lydopptak og transkribering kun tillot opptak inntil 60 minutter av gangen, og en pause med god margin innenfor denne grensen sikret at viktig informasjon ikke gikk tapt på grunn av begrensninger i teknikken.

Det ble tatt lydopptak av intervjuene ved bruk av applikasjonen «Nettskjema diktafon» som umiddelbart krypterer og laster opp lydopptaket til Nettskjema, og deretter automatisk transkriberer lydopptakene. Jeg gjorde også notater underveis i intervjuene.

Gjennom intervjuene forsøkte jeg å være bevisst hvordan jeg kommuniserte, både verbalt og nonverbalt, med tanke på hvordan det kunne påvirke deltakeren. Jeg opplevde lite forskjell i dynamikk i intervjuene som ble gjennomført fysisk, kontra de som ble gjennomført på Teams. Både jeg og informantene var vant og godt kjent med kommunikasjon via Teams, og jeg opplevde at både lyd- og bildeforhold fungerte godt. Et par ganger i intervjuene kunne jeg være litt for rask med å stille oppfølgingsspørsmål, noe som kunne avbryte deltakeren fra å starte opp igjen etter en tenkepause. Noen av oppfølgingsspørsmålene kunne også bli litt for store eller omfattende. Jeg opplevde at både når jeg stilte spørsmål fra intervjuguiden, og oppfølgingsspørsmål, og det oppsto uklarheter – var samtlige deltakere raske til å spørre om en spesifisering eller gjentakelse av spørsmålet. Det samme gjaldt der oppfølgingsspørsmål ble for brede eller omfattende, noe som kunne gjøre det vanskeligere å besvare konkret. Min opplevelse er at intervjuene helhetlig fungerte godt, og de for det meste var preget av god samtaleflyt.

#### **4.5.4 Transkribering**

Transkriberingen legger grunnlaget for den påfølgende analysen, og det er viktig at denne prosessen gjøres nøyaktig for å bevare deltakernes opprinnelige meninger (Kvale & Brinkman, 2021). Nettskjema transkriberte opptakene automatisk, men det var allikevel nødvendig med en nøye gjennomgang av transkripsjonene for å sikre korrekt gjengivelse. Jeg fant at det kunne forekomme både skrivefeil og misforståelser, og lydfil og transkripsjon ble derfor gjennomgått og nødvendige rettelser ble gjort. Transkripsjonen ble fullført med mål om å i så nær grad som mulig reflektere flyten i den muntlige kommunikasjonen, slik det kom frem i lydfilen. Dette inkluderte å legge inn tegn for pauser, og at tidsstempler i transkripsjonen fra Nettskjema kunne bli slått sammen for å bedre representere flyten i samtalen. For eksempel på transkriberingsprosessen, se vedlegg nr. 5.

#### **4.6 Analyse**

Materialet ble analysert ved hjelp av tematisk analyse. Målet med tematisk analyse er å sammenlikne data fra de ulike informantene om de samme temaene, og analysere disse i dybden slik at man oppnår en helhetlig forståelse av hvert enkelt tema (Thagaard, 2018, s. 30 & 170). Tematisk analyse er spesielt nyttig for å forstå deltakernes perspektiver og opplevelser av akuttarbeid med minoritetsetniske familier, på en dypere måte. En kritikk rettet mot tematisk analyse omhandler hvordan man sammenlikner utsnitt fra hver av deltakerne, og at temaene på den måten løsrives fra sin originale kontekst (Thagaard, 2018, s. 170). Dette fordrer derfor at jeg som forsker har et aktivt forhold til dataene i sin helhet, og også ser temaene i sammenhengen de fremkom, slik at man sikrer at deltakernes mening reflekteres (Thagaard, 2018, s. 170). Tematisk analyse er også med å sikre en systematisk og omfattende gjennomgang av materialet, noe som øker validiteten og påliteligheten av funnene (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2021). I henhold til det fenomenologisk-hermeneutiske forskningsdesignet var jeg gjennom analyseprosessen opptatt av både å utforske deltakernes meninger og erfaringer på en dypere måte. Samtidig jobbet jeg for å anerkjenne og bevisstgjøre meg selv omkring egen forforståelse, for å unngå å la egne forventninger eller erfaringer bli styrende for kodingen og funn.

#### 4.6.1 Analyseprosessen

I første del av prosessen med å analysere datamaterialet gjennomgikk jeg hver enkelt transkripsjon, samt tilhørende notater, i sin helhet. Målet var å få et mer helhetlig inntrykk av innholdet fra hver deltaker. Gjennom denne gjennomlesningen noterte jeg samtidig ned temaer jeg identifiserte som vektlagt i hvert enkelt intervju. Jeg valgte videre å samle sammen de temaene jeg hadde skissert ned i den første gjennomlesningen, dette ved å sette temaene opp mot hverandre, og i samlede kategorier. Kategoriene og temaene ble sortert ved at jeg markerte fortløpende i transkripsjonen med fargekodet tusj og notater.

Jeg gjennomførte deretter en gjennomlesning av alle intervjuene på en gang, og brukte denne gjennomlesningen til å spisse kategoriene ytterligere, samt til å se etter potensielle kategorier eller temaer jeg kunne ha gått glipp av ved første gjennomgang. Jeg hadde et fokus på å identifisere likheter og ulikheter på tvers av intervjuene, og da i deltakernes erfaringer, for å på den måten identifisere temaer på tvers av datasettene.

De ulike temaene ble skrevet ned fysisk på Post-it lapper, som deretter ble sortert i ulike kategorier. Dette for å synliggjøre og gi mulighet for mer helhetlig oversikt. Jeg identifiserte her tre hovedkategorier; forståelse av og kjennskap til systemet (system), barnevernstjenestens forståelse av og kjennskap til kultur (kultur), og kommunikasjon og dialog (språk). Jeg valgte samtidig ut sitater jeg vurderte å være meningsbærende. Disse ble sortert inn i de identifiserte kategoriene.

Fremtredende temaer innenfor kulturkategorien omhandlet «barnevernets kulturforståelse», «kultursensitivitet og kulturkompetanse», og «respekt for kulturforskjeller». Innen systemkategorien fremsto «familiens frykt», «familiens tillitt eller mistillit» og «familiens systemforståelse» å være sentrale temaer. Innenfor kategorien språk/kommunikasjon identifiserte jeg «språkbarrierer» som et sentralt tema og en stor utfordring, herunder ble også «tolk og tolkebruk» et sentralt tema i kategorien. «Utfordringer og mangler i tolkesystemet» fremstod også sentralt, i tillegg til «manglende tillit til tolk». Av øvrige temaer var det tid, og behovet for å bruke tid som fremstod å være overordnet. Jeg kunne valgt å kategorisere tid innenfor kategorien «system», men fordi tid fremstod å være en faktor på tvers av ulike kategorier og temaer valgte jeg å gruppere denne som egen kategori/tema. Begrepet tid ble særlig knyttet opp mot det å jobbe med å

minke mistillit og frykt, men også opp mot utfordringer knyttet til at for eksempel tolkesamtaler krever mer tid.

Jeg benyttet meg både av induktiv og deduktiv koding. Dette både ved at jeg lette etter temaer som trådte fram i det deltakerne fortalte (induktiv), og ved at jeg på forhånd hadde en tanke om enkelte temaer som kunne være aktuelle, og lette etter data som kunne relateres til dette (deduktiv) (Thagaard, 2018, s. 172). Et eksempel på deduktiv koding er hvordan temaene frykt og mistillit fremstod å være fremtredende temaer i forskningslitteraturen, og som jeg derfor i større grad forventet å finne igjen i intervjuene noe de også tydelig gjorde. Et eksempel på induktiv koding er hvordan f.eks. tid og utfordringer i tolkebruk, og manglende tillit til tolk fremkom av materialet i seg selv.

Jeg har gjennom hele analyseprosessen hatt et bevisst og aktivt forhold til rådataene, parallelt som jeg har jobbet med de utvalgte sitatene og notatene fra gjennomlesing. Jeg har beveget meg frem og tilbake, i forsøk på å sikre en så korrekt gjengivelse av hva deltakeren formidlet som mulig. Det må allikevel anerkjennes at utvelgelsen av sitater og kategorisering av temaer er en subjektiv handling. Jeg har derfor, som nevnt, hele veien vært opptatt av å ha et bevisst forhold til egne holdninger og antakelser. Dette for å ikke pålegge mine deltakere mine egne meninger og erfaringer. Sitater som jeg har valgt ut er forsøkt presentert på en måte som ivaretar kjernen av deltakerens mening, samtidig har jeg gjort små justeringer eller lagt til bindeord for at sitatet skal fungere best mulig i skriftlig kontekst. Jeg har her vært opptatt av å ivareta kjernen i det deltakeren formidlet, og å sikre at sitatet ikke løsrives fra den konteksten det er formidlet i.



## 4.7 Forskningens kvalitet

Forskningens kvalitet måles ut fra hvorvidt forskningens resultater kan ansees å være pålitelige (reliabilitet), troverdige og overførbare (validitet).

Innen kvalitativ metode knyttes forskningens reliabilitet til hvordan forskeren redegjør for innsamlingen og utviklingen av dataene i forskningsprosjektet (Johannesen et al., 2021, s. 27; Thagaard, 2018, s. 181), og repliserbarhet er ikke et krav slik som i kvantitativ metode (Thagaard, 2018, s. 187-188). Reliabiliteten handler derfor om hvordan man har redegjort for og beskrevet datainnsamlingen og analysemetode, og dermed også selve argumentasjonen knyttet til hvorfor forskningen er reliabel (Thagaard, 2018, s. 187-188). Gjennom hele oppgaven har jeg forsøkt å ivareta dette ved å gi utfyllende beskrivelser av ethvert steg av prosjektet, særlig med tanke på forberedelser, rekruttering og analyse.

Validitet omhandler hvorvidt resultatene er gyldige og om forskningen måler det vi faktisk ønsker å måle (Johannesen et al., 2021, s. 44; Thagaard, 2018, s. 189). Forskningens troverdighet (intern validitet) omhandler hvorvidt vi har målt det vi tror vi har målt, og hvorvidt den valgte fremgangsmåten og funnene utgjør en korrekt refleksjon av formålet ved studiet, og en representasjon av virkeligheten (Johannesen et al., 2021, s. 256). Gjennom å gjennomføre prøveintervjuer i forkant fikk jeg testet ut intervjuguiden for å sikre at spørsmålene jeg stilte var egnet til å besvare det jeg spurte etter, og på den måten etterstrebe å oppnå validitet.

Den eksterne validiteten ser hen til hvorvidt forskningen er overførbart til liknende kontekster og fenomener (Johannesen et al., 2021, s. 257). Overførbarheten styrkes gjennom fyldige beskrivelser av fenomenet. Både med bakgrunn i fagområde og med tanke på begrensninger knyttet til antall deltakere, vil ikke forskningen i dette studiet kunne generaliseres. Studiet gir allikevel et innblikk i noen erfaringer, muligheter og utfordringer som ligger innen barnevernets akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier, og det kan ikke utelukkes at disse erfaringene kan være overførbare og relevante også for andre fagfelt hvor akutte møter og møter med minoriteter gjør seg gjeldende.

#### 4.8 Forskningsetiske og metodiske avveininger

Det er forskerens ansvar å sørge for at etiske og juridiske prinsipper ivaretas gjennom hele prosessen. Enhver form for forskning og vitenskapelig virksomhet fordrer at forskeren forholder seg til de etiske retningslinjene for forskning, og at man utviser både varsomhet og bevissthet knyttet til etisk forskningspraksis (Thagaard, 2018, s. 20). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har vedtatt forskningsetiske retningslinjer som forskeren må forholde seg til (NESH, 2021). Det er særlig tre typer hensyn som er viktige å være bevisst; Deltakerens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å ivareta deltakerens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (Nerdrum, 1998 i Johannesen et al., 2021, s. 45-46). Dette innebærer at jeg som forsker må være særlig påpasselig med å følge prinsippene for informert samtykke og konfidensialitet, at jeg er bevisst hvilke konsekvenser deltakelse kan ha for mine deltakere, og at jeg reflekterer rundt min rolle som forsker og betydningen det har for prosjektet.

Det er et utgangspunkt for ethvert forskningsprosjekt at deltakerne deltar med bakgrunn i et informert samtykke (Thagaard, 2018, s. 22). Samtykket til å delta i prosjektet skal være gitt frivillig, på bakgrunn av tilstrekkelig gitt informasjon og det må være utvetydig (NESH, 2021, s. 18-19). Det ble innhentet informert samtykke fra hver deltaker i prosjektet. Ved rekruttering ble informasjonsskrivet om prosjektet vedlagt og samtykke til å delta ble innhentet allerede her. Deretter ble informasjonen på nytt gitt deltakerne ved starten av intervjuet, og deres skriftlige samtykke til deltakelse ble dokumentert.

Videre er det sentralt for etisk forsvarlig forskning at konfidensialitet ivaretas og at informasjon behandles med tanke på dette (Thagaard, 2018, s. 24). Deltakernes navn og andre identifiserbare opplysninger ble anonymisert i transkriberingen, og identifiserbare opplysninger ble lagret separat. Deltakerne ble informert om lydopptak, lagring, oppbevaring og sletting av informasjon og hvordan transkriberingen ville foregå. Dette spiller også tilbake på prinsippet om informert samtykke og at deltakerne er tilstrekkelig og utvetydig informert om rammene for deltakelse og hvordan det kan påvirke de.

Som forsker må jeg også sikre deltakernes integritet gjennom hele prosessen og unngå å utsette de for alvorlige belastninger eller skade som følge av deres deltakelse (NESH, 2021; Thagaard, 2018, s. 26-27). Dette er sikret gjennom et kontinuerlig og bevisst forhold til

hvordan data fremstilles og at jeg har jobbet for å få en så nøyaktig som mulig fremstilling av deltakernes bidrag gjennom bevissthet knyttet til dette gjennom både transkribering og analyse. Det er også viktig å anerkjenne konsekvensen det er for deltakerne å vie sin tid og energi for å bidra i prosjektet og å dele av egne erfaringer.

#### **4.9 Forskerens objektivitet og bias**

I kvalitativ forskning er det viktig å være oppmerksom på mulige bias eller skjevheter som kan påvirke forskningsprosessen og resultatene. Bias kan oppstå på ulike stadier av forskningen, fra utvalg av deltakere til tolkning av data (Thagaard, 2018).

For det første kan utvalgsbias oppstå hvis deltakerne som er valgt ut for studien ikke er representative for den større populasjonen. I denne studien ble deltakerne valgt ut fra strategisk utvalg, og det kan ha ført til at visse perspektiver eller opplevelser ble over- eller underrepresentert (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2021).

For det andre kan forskerens egne forforståelser og forventninger påvirke hvordan data samles inn og tolkes. Dette kalles ofte for "forskerbias". Selv om forskeren kan forsøke å være nøytral, er det umulig å fullstendig skille egne oppfatninger fra forskningsprosessen (Krogh, 2014). Det er derfor viktig å reflektere over egne forforståelser og være transparent om hvordan disse kan ha påvirket forskningen.

Det har vært særlig viktig for meg å ha en bevisst holdning til hvordan min forforståelse kan påvirke tolkningene jeg gjør i prosjektet og analysen. Jeg jobber selv innen akutt barnevern, både i barnevernstjeneste og barnevernsvakt. Selv om jeg aldri har tilnærmet meg problemstillingen og feltet fra et forskerperspektiv, gjør min erfaring fra akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn at besitter kunnskap, erfaringer og antakelser knyttet til fenomenet jeg undersøker. Jeg har forsøkt å områ meg dette gjennom å stille brede spørsmål og tilnærme meg prosjektet med en nysgjerrighet og forsøk på en «ikke-vitende holdning». Det vil allikevel ikke være mulig å oppnå full nøytralitet, all den tid min forforståelse og kontekst er en del av hvordan jeg tilegner meg ny kunnskap. Gjennom å utføre et forskningsprosjekt innenfor et felt jeg selv er deltaker i, og som jeg har en særlig interesse for, fordres bevissthet, åpenhet og rettferdighet fra min side for å unngå å pålegge

mine deltakere unødig press i intervjusituasjonene, samt for å unngå at data tolkes ut fra mine egne antakelser og erfaringer.

Til slutt kan det også oppstå skjevheter i hvordan deltakerne rapporterer sine opplevelser. Dette kan skyldes sosial ønskelighet, hvor deltakere gir svar de tror forskeren ønsker å høre, eller på grunn av frykt for represalier eller stigmatisering (Bø, 2015). Det er mulig at deltakerne i studiet ønsker å fremstille de erfaringene de har fra akuttarbeid med barn og familier av innvandrerbakgrunn, og hvordan de har løst situasjoner innen dette, på en måte som er positiv for deres og andres forståelse av eget arbeid. Videre kan det at min tilhørighet til feltet kan føre til at svar gis ut fra forventninger til min forkunnskap, respons og ønsker. Dette har jeg forsøkt å minimere ved å stille utdypende og oppfølgende spørsmål.

For å minimere effekten av disse skjevhetene er det viktig med en transparent og reflektert forskningsprosess. Et alternativ kunne også vært å benytte triangulering, hvor man kombinerer ulike datakilder eller metoder for å bekrefte funnene (Thomassen, 2006), men innenfor oppgavens omfang ble ikke det vurdert mulig å gjennomføre.

#### **4.10 Metodologiske refleksjoner og begrensninger**

Dette studiet baserer seg på intervjuer med ansatte i barnevernstjeneste og barnevernsvakt, og deres erfaringer. Resultatene har derfor utgangspunkt i deltakernes egne forståelse av barnevernets møter med minoritetsfamilier. Jeg har innenfor denne oppgavens omfang ikke hatt mulighet til å også intervju barn og/eller foreldre i målgruppen, og deres synspunkter og stemme er dermed fraværende. Jeg har forsøkt å trekke frem tidligere forskning rettet mot familienes egne opplevelse av kontakt med barnevern, sett opp mot funnene i min forskning. Dette er allikevel en begrensning i studiet, all den tid studiet baserer seg på barnevernsansattes selvrapporterte erfaringer og opplevelser. Det var samtidig et bevisst valg å belyse problemstillingen fra et systemperspektiv, dette både gitt oppgavens omfang og de etiske overveiningene knyttet til å gjennomføre forskning med særlig sårbare grupper. Det vil for fremtidig forskning kunne være interessant å ytterligere utforske tematikken fra familienes perspektiv.

Studiet bygger på kvalitative intervjuer med ansatte som har bred erfaring fra arbeid i barnevernstjenesten og fra akuttarbeid. Det var et bevisst valg å søke deltakere som hadde erfaring fra akuttarbeid med barn og familier med innvandrere/minoritetsbakgrunn, men lengde på erfaring ble aldri presisert da jeg søkte etter informanter. Allikevel har som sagt alle informantene mine mer enn 8 års erfaring fra det kommunale barnevernet, i tillegg er det kun en av informantene som er mann og som nevnt er det kun i pilotstudien at jeg fikk informanter med minoritetsbakgrunn.

På en side kan det at deltakerne har lang erfaring være en styrke for studiet. Dette gjennom at det gir en viss tyngde til uttalelsene og erfaringene, som bygger på mange år med erfaringer fra det aktuelle. Samtidig er det viktig å anerkjenne at det også kan være begrensende, da perspektivet til «nyere» saksbehandlere blir fraværende. Det er klart at utfordringene man møter som ny innen akutt barnevern, vil kunne se annerledes ut sammenliknet med når man har opparbeidet seg en del erfaring. Det kunne tilført studiet mer bredde å også undersøke fenomenet med større bredde i erfaringsgrunnlag, f.eks. gjennom å også jobbe for å inkludere ansatte med 1-3 års erfaring fra feltet. Det ville også kunne ha tilført bredde dersom jeg hadde fått flere mannlige informanter, samt dersom jeg kunne fått informanter som også selv hadde minoritetsbakgrunn. Av de som meldte interesse for deltakelse var det ingen som hadde minoritetsbakgrunn eller kortere erfaring, og kun én som meldte seg var mann. For å rekruttere flere deltakere innenfor de nevnte kategoriene, måtte jeg derfor gått spesifikt ut med forespørsler om deltakelse hvor disse kriteriene også var fremhevet. Som nevnt tidligere ble det vurdert at jeg innenfor oppgavens rammer hadde tilstrekkelig med informanter, til tross for at utvalget var lite. Ytterligere rekruttering ble derfor ikke gjennomført, og det ble heller ikke vurdert å ytterligere spesifisere inklusjonskriterier. I senere forskning vil det bare være positivt med større mangfold i informantgruppen.

For å rekruttere deltakere henvendte jeg meg til barnevernstjenester på flere ulike steder i landet. Jeg kontaktet både tjenester tilknyttet relativt store kommuner, men også mindre tjenester. Målet med dette var å få en større bredde i erfaringer og demografi, enn hva jeg ville fått ved å kun kontakte barnevernstjenester i min nærhet. Jeg klarte å rekruttere informanter fra ulike steder og regioner i landet, noe som anses å være positivt. Samtidig er

det viktig å anerkjenne at deltakerne alle jobber i tjenester som er tilknyttet relativt store kommuner, byer eller områder, slik at perspektiver fra mindre kommuner og tjenester er dermed ikke direkte undersøkt.

Grunnet studiets omfang, tidsperspektiv og tilgang på informanter, ble det allikevel vurdert at det var tilstrekkelig med de aktuelle deltakerne. Det vurderes, til tross for nevnte begrensninger, at deltakernes erfaringsgrunnlag danner et godt utgangspunkt for å undersøke opplevelsen av og erfaringer med akuttarbeid med minoritetsetniske familier.

## 5 Funn og analyse

Målet med denne oppgaven er å få økt kunnskap om barnevernets akutte møter med barn og familier med innvandrerbakgrunn. En av årsakene til å nettopp kartlegge barnevernsansattes erfaringer med akuttarbeid med denne målgruppen, var å få en utvidet og mer inngående forståelse av hvilke utfordringer som kan komme til syne i barnevernets møter med minoritetsetniske familier, samt å forsøke å identifisere hvorvidt det finnes særegne utfordringer knyttet til akuttarbeidet - eller om utfordringene som eksisterer har en særegen karakter innenfor akuttarbeidet. Jeg vil i det følgende gjøre rede for det som har kommet frem gjennom intervjuene og resultatet av analysen. Gjennom analysen av datamaterialet fant jeg tre overordnede kategorier. Disse var familiens forståelse av og kjennskap til systemet, barnevernstjenestens forståelse av og kjennskap til kultur, og viktigheten av kommunikasjon og dialog. Disse kategoriene ble igjen delt inn i underkategorier eller temaer.

### 5.1 Familiens kjennskap til og forståelse av systemet

En stor kategori i den tidligere forskningen som er gjort på barnevernets møter med minoriteter omhandler familiens forståelse av og kjennskap til systemet. Sentrale temaer innenfor dette igjen er frykt og mistillit til barnevernstjenesten (Berg et al., 2017; Fylkesnes, 2018; Ipsos, 2018).

Barnevernstjenesten er et komplekst system, og ofte kritisert for å være lukket og utilgjengelig. Den tidligere forskningen er tydelig på at familiens forforståelse av barnevernstjenesten kan ha stor innvirkning på de første møtene med barnevernstjenesten og hvordan dette oppleves for både familien og den ansatte. Forståelse for og kjennskap til systemet fremkommer også som et sentralt tema i mine data. Deltakerne erfarer at minoritetsetniske familier oftere har lavere kjennskap til systemet, og at dette er med å påvirke arbeidet. Samtidig påpekes det av flere av deltakerne at oppfattelse av og kjennskap til systemet er svært individuelt. Det pekes også på hvordan det å jobbe rundt frykt, mistillit og lav kjennskap til et system kan være utfordrende. Jeg vil videre gjøre rede for analysen av intervjuene sett opp mot disse temaene.

### 5.1.1 Frykt og mistillit

Frykt og mistillit fremstår som sentrale temaer i barnevernets møte med minoritetsfamilier (Berg et al., 2017; Fylkesnes, 2018; Fylkesnes et al., 2015; Haugen et al., 2017; Smette & Rosten, 2019). På spørsmål om minoritetsfamiliers forståelse av barnevern og akuttarbeid kommer samtlige deltakere raskt inn på tematikken, og det fremstår også å være et tema som deltakerne gjennomgående nevner gjennom intervjuene.

Deltakerne snakker om hvordan oppfatningen og forståelsen familiene har av barnevernssystemet kan ha stor innvirkning på hvordan det første møtet med familien går. Videre hvordan det er med på å skape grunnlaget for samarbeidsrelasjoner både her- og nå, men også videre i saken. Deltaker 1 og 3 uttrykker det slik:

*«Frykt vil jo kunne være med å føre til tildekking av ting som vil være veldig greit for oss å vite for å kunne hjelpe dem, men som de er redd for at vil utløse en plassering av barnet [...] Jeg tenker det er viktig å være bevisst for hva for noen opplevd trussel vi kan utgjøre for dem, og hvordan det påvirker hvordan de forholder seg til oss» (Nr. 1)*

*« [...] det (er) jo lettere å være åpen for det som blir sagt, og å finne løsninger sammen, at medvirkningen blir større - når man ikke kommer inn med høye skuldre, er redd og tenker at man skal sette hardt mot hardt» (Nr. 3).*

Av dette tolkes det at frykt kan føre til et dårligere samarbeidsklima og utfordringer i kommunikasjon mellom barnevernet og foreldrene. Deltaker 3 trekker videre frem hvordan i en akutt situasjon, hvor løsningene må finnes raskt, at dette kan bli en større utfordring for arbeidet. Utfordringer knyttet til familiens frykt for barnevernstjenesten er altså ikke alene knyttet til akuttarbeid, men i en situasjon presset på tid og preget av høy bekymring kan dette utgjøre en ekstra belastning og utfordring. Dette var også noe deltaker 4 reflekterte rundt. Hun viste til en historie hvor hun jobbet i en akuttsituasjon med en ungdom og foreldrene, hvor det var høy bekymring for ungdommens psykiske helse. Deltakeren beskrev møtet med foreldrene initialt som et møte med noen som var rasende og sinte, noe som skapte en hindring i samarbeidet og muligheten for å yte hjelp. Når de derimot fikk roet situasjonen ned noe, klarte de å utvikle en felles forståelse for at de delte bekymringen for barnet og for at barnevernet var der fordi de også ønsket å sikre at barnet fikk hjelp. Dette



gjorde at relasjonen og samarbeidsklimaet umiddelbart snudde i positiv retning. Videre beskrev deltakeren:

*«Jeg tror de er livredde. De tror at vi kommer (for å ta barnet), og selv om vi sier at vi ikke skal ... Jeg tror det er en stor barriere for kontakt, at de er veldig redde.»  
(nr. 4)*

Samtidig beskriver en deltaker hvordan det å komme inn i en akuttsituasjon, til tross for at den kan være preget av å være utfordrende og vanskelig, også kan være et springbrett for videre hjelp. Deltakeren legger vekt på hvordan det å få et ansikt å forholde seg til, og konkret hjelp i en krisesituasjon (også når den konkrete hjelpen er akutt plassering), kan være en katalysator for å dempe frykt i seg selv. Dette både fordi hjelpen i en akuttsituasjon ofte blir synlig og konkret, men også fordi hjelpen og informasjon om barnevernstjenestens hjelpeapparat på et vis blir «påtvunget» som følge av en utløst krise. Deltakeren reflekterer rundt om dette er med på at man raskere klarer å skape en form for tillit mellom familien og barnevernet.

*«Så jeg vet ikke om det kan være noe.. Hvis det er en sånn innledningsfase, at du blir kjent med barnevernstjenesten i det øyeblikket du blir utsatt for en akutt plassering.. At det kan føre til at det åpner noen dører som ikke har vært der før, fordi redselen har vært for stor til å ta kontakt med hjelpeapparatet.. Ja, at det blir en inngangsport. For det snakker vi jo ofte om, at man ser det som en mulighet til å få bistand [...]»*

Og videre:

*«[...] Fordi det de lærer om barnevernstjenesten er at vi kommer, tar barna og løper ... (Men så) når vi kommer dit, (og vi) setter oss ned og sier nå må vi finne en løsning - og den må vi finne sammen. Og de opplever at det er en dialog for å finne en løsning som de også skal være fortrolige med [...] Plasseringer er jo en brøkdel av det barnevernstjenesten gjør, og det tror jeg ikke at de med minoritetsbakgrunn alltid vet. For de får bare fortellingene om de grusomme omsorgsovertakelsene, hvor vi henter barna med makt ...»*

Tre av deltakerne kobler også frykt direkte til innvandrerbarns overrepresentasjon i akuttvedtak. Hvor frykt og skepsis til systemet beskrives å ikke bare innvirke på utføringen av det første møtet med barnevernet, men på hvordan møte foregår. De reflekterer rundt hvordan en frykt for barnevernstjenesten kan føre til at barnevernet først kommer inn på et tidspunkt hvor problemene har vart over tid, og derfor har nådd en topp og dermed blitt akutt.

*«[...] fordi de med minoritetsbakgrunn kanskje er mer skeptisk til barnevernstjenesten [...] sånn at de søker senere hjelp og du kommer inn på et senere tidspunkt, og da er veien til en akutt plassering kortere. For det på en måte har nådd toppen når vi kommer inn.» (nr. 2)*

*«Det er jo vanskelig hva det handler om.. [...] at det ligger og ulmer lenger før det blir sånn at - Nå er det akutt!».» (nr. 3)*

## 5.2 Kommunikasjon og dialog i akuttarbeid

En god relasjon er sentralt for å skape tillit, dialog og felles forståelse, og i dette står kommunikasjon i sentrum. Storhaug et al. (2020) viste til hvordan godt akuttarbeid kjennetegnes av åpen, ærlig og tydelig kommunikasjon, hvor det skapes rom for dialog. Både viktigheten av, og utfordringer knyttet til, å skape dialog i møte med minoritetsfamilier er gjennomgående tematikk i intervjuene.

*“Jeg tror det er veldig på den dialogen. Tilnærmingen. Kanskje spesielt når det er veldig stor bekymring og uro [...] Men hvis man i en akutt situasjon kan komme inn i en annen dialog med dem. Og kanskje ta den dialogen ut fra hva de selv formidler. Istedenfor å være den som forklarer hele tiden. At det var dialogen som var fundamentet i den relasjonen. Men da må de også oppleve at vi faktisk er interessert i hva de forteller, og at ‘jeg trenger å få den kunnskapen du har’, for å kunne se hva som kan være det beste. [...] for jeg tror at man må sette seg i en mye mer læreposisjon selv. At de på en måte er eksperten. Det er klart at jo større uro det er, jo vanskeligere er det å ha en sånn posisjon” (Nr. 4)*

Deltakerne fremhever hvordan dialog fungerer maktutjevne, skaper tillit og fremmer større grad av (felles) forståelse for hverandre og situasjonen man står i. Dialog identifiseres og forstås som et verktøy for å dempe frykt og finne frem til felles løsninger i en akuttsituasjon. Samtidig kan man av sitatet over tolke at det å legge til rette for, og å få til dialog, kan være utfordrende i en akuttsituasjon hvor det er alvorlig bekymring. Akuttsaker

med mer alvorlig bekymring vil i større grad kunne påvirkes av opplevd (og reelt) tidspress, og av blant annet tilgjengelige ressurser eller alternativer. Dette gjør situasjonen særlig sårbar overfor ulikheter eller uenigheter i hvordan situasjonen forstås og oppfattes av de involverte, som igjen kan være med på å skape økt stressnivå knyttet til håndtering av situasjonen. Det kan også være et større behov for at barnevernet utøver direkte makt. I slike tilfeller kan det tenkes at den ansatte i større grad vil forsøke å styre situasjonen med utgangspunkt i eget ståsted; dette for å få kontroll over en situasjon, og for å dempe bekymringen til et nivå som medfører mindre stress. Det er klart at det i slike situasjoner vil kunne være en større utfordring å fremme dialog og medvirkning, enn i en situasjon med lavere grad av bekymring, med mindre opplevd stress og tidspress.

Hvordan barnevernet kommuniserer med, informerer og involverer familien, står derfor sentralt. Av det deltakeren under sier, kan det tolkes at han vektlegger hvordan det å gi tilstrekkelig informasjon er viktig for å utjevne makt, fremme brukermedvirkning og å skape dialog. Dette kan også forstås som at deltakeren også er opptatt av både hva og hvordan barnevernet kommuniserer i møte med familiene.

*«Jeg tenker at det (informasjon) vil på mange måter legge et bedre grunnlag for den videre dialogen med familien, og realitetsorientere dem om at de ikke er ... Hva skal vi si, maktforholdet er helt klart skjevt – men i mange tilfeller kanskje ikke så skjevt som de tror – de har rettigheter [...]» (Nr. 1)*

Flere av de andre deltakerne fremhevet også viktigheten av en bevissthet knyttet til hvordan barnevernet kommuniserer, og hvordan det å gi informasjon spiller en sentral rolle i det å skape dialog:

*«Men jeg tenker likevel det der med å ... Mens vi drøfter, gå innom (foreldrene) og informere. Fordi også det å få informasjon kontinuerlig – at de ikke sitter og lurer, at det er også en form for tillitsbygging eller relasjonsbygging. Selv om de ikke nødvendigvis kanskje er enige, skal de i hvert fall vite hva som skjer og hva vi vurderer. At vi ikke skal være en lukket instans som bare kommer og 'hei, nå har vi bestemt at ditt barn ikke skal bo hjemme'. De skal på en måte vite, og bli oppdatert på prosessen» (Nr. 3)*

Det legges vekt på viktigheten av å gi informasjon, og å være åpen om prosessen og drøftingene som foregår hos barnevernstjenesten underveis i en akuttsak. Dette for å

fremme relasjon og tillit, og dempe frykt - som en del av det å skape dialog. Deltakeren uttrykte også følgende:

*«Det er klart at det er ganske mange av de som hører mye negativt om barnevernstjenesten. Så med en gang barnevernstjenesten er inne, så er de utrygge. Da må man jo bruke i større grad, kanskje hos noen minoritetsgrupper, mer tid på relasjonen og tryggingen. Samtidig kan man jo ikke love at man ikke må bruke tvangstiltak. Det er den balansegangen der som er vanskelig. Man må jo være ærlig, og fortsatt jobbe med den relasjonen» (Nr. 3)*

Dialog og kommunikasjon står som sentralt for å håndtere de utfordringene man kan møte på; både i barnevernet generelt, men også i flerkulturelt og akutt barnevern. Det påpekes at å gå i dialog krever en relasjon mellom den barnevernsansatte og familiene, men også at dette kan være ekstra utfordrende i møte med minoritetsetniske familier og i akutte situasjoner. Dette peker igjen tilbake på hvordan alvorlighetsgrad og behovet for akutt håndtering påvirker dynamikken i en situasjon. Utfordringer i eller manglende relasjon kobles både til økt grad av frykt og mistillit overfor barnevernstjenesten hos familiene, men også til tid og alvorlighetsgrad som en faktor i akuttsituasjoner.

Frykt og et behov for å «svare riktig» i møte med systemet, kan også fungere som hindre for relasjonsbygging og dialog i akutte situasjoner. En deltaker formidlet sin opplevelse med dette, og ga uttrykk for hvordan det kan være en utfordring i det akutte arbeidet.

*«Og så hvordan de liksom prøver å gjøre alt riktig når det er akutt – så prøver de å please systemet da, mest mulig. Det er jo ikke bra. Det blir liksom fake [...] og (vi stiller spørsmål ved) hva har de å skjule egentlig, når de bare holder på sånn da?»  
(Nr. 4)*

Dette trekkes også frem av en annen deltaker, som påpeker at selv om man forsøker å ta tiden som trengs – kan det allikevel være vanskelig å få tilstrekkelig tillit for dialog i en akuttsituasjon:

*«Det med tid prøver vi ikke å ha som et element. Vi bruker den tiden som er. Å rushe ting går aldri bra ... og vi forsøker jo, men vi vet jo aldri om vi får det helt til. Det gjør vi ikke. Og så opplever jeg litt noen ganger at de kanskje bare sier ja ... Når du etterspør og prøver, også vil de tilfredsstille deg ved at de sier de har skjønt ...» (Nr. 2)*

På den andre siden har deltakeren også erfart at det motsatte kan være mulig også - hvor den akutte situasjonen også kan være med på å fremme dialog:

*«Det er vinduet du har i en akutt situasjon. Den sårbarheten hvor alt ligger på bordet. Så bruker vi tid på å snakke om det som er kjernen. Mens i en vanlig dialog, (hvor man skal) finne ut og undersøke, så bruker de så mye tid på å fordekke. Du ønsker å fremstille deg selv og verden din, kanskje på en litt annen måte enn det er» (Nr. 2)*

Dette sier også noe om kompleksiteten og individualiteten i barnevernets arbeid. Deltakeren legger her også vekt på hvordan en akutt situasjon kan føre med seg at problemene *kommer for dagen* og gjerne fremstår som noe konkret. Dette fører til at hjelpen også kan bli mer konkret og håndfast, og det skjer en relasjonsbygging på annen måte enn hva som skjer «over bordet» på barnevernstjenestens kontorer. Igjen fremheves dermed viktigheten av relasjonsbygging som grunnlag for dialog og opplevelse av hjelp.

Deltakerne tydeliggjør viktigheten av å gi tilstrekkelig informasjon om hvem og hva barnevernet er. Dette for å øke tryggheten og utjevne makt; alt med mål om å skape dialog.

### **5.2.1 Språkbarrierer**

Å snakke et felles språk og å utvikle felles forståelse er et overordnet tema gjennom alle intervjuene. I min intervjuguide stilte jeg et spesifikt spørsmål knyttet til i hvilken grad deltakeren erfarer språklige barrierer i akuttarbeidet med minoritetsetniske familier, og hvordan dette påvirker arbeidet som gjøres. Av de fem deltakerne var det kun en av de som ikke kom inn på språk spesifikt før dette spørsmålet ble stilt. Fire av informantene snakket tidlig i intervjuet om språk, og beskrev språk som den største utfordringen i møte med mange innvandrerfamilier. Det beskrives flere ulike måter språk kan utgjøre en hindring i arbeidet med familiene.

*“Språk synes jeg faktisk er ganske vanskelig i de akutte situasjonene. For det skjer mye, og du får ikke planlagt det [...] Språket stopper oss litt. Selv om vi bruker tolk på telefon ... men du får ikke de samme nyansene, og det er ikke like lett å snakke med tolk som uten ...» (nr. 2)*

*«Man får ikke helt fram det de ønsker, eller det vi ønsker heller. Så det er en barriere, absolutt, det med språket. Og spesielt når man ikke får tolker til språket også. Og det er jo egentlig ikke greit, men det skjer. Sjeldent, men ja ...» (nr. 3)*

Deltakerne over er tydelig på at språkutfordringer påvirker arbeidet. De beskriver språk som en barriere for både den barnevernsansatte og familien til å kommunisere det de ønsker og trenger. Videre trekker en deltaker frem hvordan språket kan være utfordrende på flere plan enn det rent språklige. Av sitatet under kan man tolke at det å ikke snakke et felles språk i seg selv kan være utfordrende, samtidig som at det bringer med seg enda en dimensjon, i form av hvordan det å ha et tredjeledd å kommunisere gjennom (tolk), blir en ekstra belastning i en allerede krevende situasjon.

*«Det er så mange faktorer. Det er jo så komplekst. Bare det med språket. Hadde vi kunnet snakke sammen uten den tolken ... Hadde vi snakket samme språk, så tror jeg at det hadde vært så mye enklere [...] Det blir en barriere, og for de familiene å bruke denne tolken ... Bare der tror jeg det stopper litt opp. Det er en tredjeperson som skal være med inn i mitt innerste private ... det er ikke noe ok» (Nr. 5)*

Utfordringer i kommunikasjon kan virke begrensende og derfor påvirke muligheten for å finne løsninger. Deltaker 3 påpekte videre at det ikke nødvendigvis fører til at man aldri vil kunne finne gode løsninger i en akuttsituasjon, men at man må jobbe mer for å komme frem til dem, og at det på den måten krever mer av den ansatte og av familiene – og derfor påvirker arbeidet som gjøres.

*«Det påvirker i hvert fall arbeidet, tenker jeg ... du tenker litt mer igjennom. Når du bare prater, så prater du. Mens når du sliter med språk, så begrenser du deg. Du prøver å holde det enkelt og tydelig, uansett om du har tolk eller ikke. Så i praksis begrenser det deg, og det vil jo påvirke hva du får av informasjon og hva slags dialog du får for å finne løsninger [...]» (nr. 3)*

En annen deltaker trakk særlig fram hvordan språk kan være en ekstra utfordring i en akuttsituasjon, særlig om den er preget av mye uro eller kaos. Det ble lagt vekt på hvordan bruk av tolk fremstår som en vanskelig, og nesten umulig, oppgave i et slikt scenario. Videre snakket deltakeren om hvordan det hender de ikke får tolk til et akutt oppdrag, og at de da må bruke andre løsninger – slik som at barna eller noen i nettverk tolker.

*«Når det er mye armer og ben, så er det nesten håpløst å bruke tolk. Å fly rundt med telefonen blir veldig veldig vanskelig [...] og noen ganger får vi jo ikke tak i tolk, og da bruker du kanskje også ungene som tolk, eller at man får inn noen andre; naboer eller venner, som kan være tolk, men noen ganger er skammen over at dette har skjedd så stor – at de vil holde det så veldig veldig tett – så da er jo ikke det en alternativ løsning for oss» (Nr. 2)*

### **5.2.2 Tolkebruk**

*«Jeg tenker også at språket kan være en utfordring. Det er jo ikke alle tolkene man får tildelt på kveldstid som er like gode, rett og slett. Det er veldig vanskelig for meg å etterprøve, ettersom jeg ikke snakker språket det blir oversatt fra. Men det er jo varierende kvalitet på tolker, og det tenker jeg er med på å vanskeliggjøre jobbingen.» (nr. 1)*

Når det kommer til møter mellom ulike språk, spiller tolken en sentral rolle. Bruk av tolk synes å være en stor kilde til frustrasjon for deltakerne i prosjektet, og samtlige snakker inngående om utfordringer ved bruk av tolk. Utfordringene varierer mellom det som kan kategoriseres som «mindre alvorlige» utfordringer, slik som tidsbruk, til mulig «svært alvorlige» knyttet til f.eks. manglende bruk av tolk eller manglende tilgang på kvalifisert tolk.

*«Men jeg tenker det kan ha en ganske stor påvirkning, også for foreldrene. At det vi sier tolkes på feil måte ... Det kan ha en stor påvirkning på videre samarbeid, for tillit, for relasjon – så det er klart, det med tolk er vanskelig, men viktig.» (nr. 3)*

*«Det går jo litt på tilsvarsretten, tenker jeg ... At den kan bli forringet for familien vi jobber med, hvis vi har en tolk som ikke er i stand til å gjengi det de sier på en riktig måte. Og det er jo klart at det foreldre og barn sier i samtale med barnevernet, er jo en sentral del av vurderingsgrunnlaget vårt.» (nr. 1)*

Det at tolkesamtalen er tidkrevende og skaper en annen dynamikk over samtalen, fremstår også som en av utfordringene når det gjelder bruk av tolk i en akuttsituasjon og i møte med alvorlige bekymringer:

*«Også tar jo alt dobbelt så lang tid. Det gjør jo noe med utholdenheten i de vanskelige samtalene. Det blir jo så forstrekt fordi det tar så langt tid, det å bruke tolk. Sånn at det å få til en god samtale kan være noen ganger vanskelig. Og så er det også så avhengig av den tolken. For oss å måle om det er god tolk eller ikke, er ikke alltid så lett. Da er du avhengig av at du har en familie på andre siden bordet som gir uttrykk for noe. Og det er jo ikke alltid de gjør det. Men så spør man jo selvfølgelig, tar man noen sånne innsjekker. Men noen er jo bare så redd og urolig i situasjonen, at klarer man å si noe om hvordan det egentlig er?» (Nr. 5)*

Det fremheves også at deltakerne opplever utfordringer knyttet til at nyanser i kommunikasjon kan forsvinne når man kommuniserer gjennom en tredjepart. Dette gjør det også potensielt mer utfordrende å bygge relasjon og tillit, fordi man ikke kan kommunisere direkte. Kroppsspråk, andre former for indirekte kommunikasjon og nyanser i bruk av språk – er alle faktorer som kan påvirke kommunikasjonen. Samtlige deltakere formidler at de er opptatt av å gjøre en type «innsjekk» med tolken og familien, gjennom å stille de samme spørsmålene på ulike måter – for å i større grad kunne sikre at man har forstått hverandre korrekt.

Videre fremkom det at samtlige av deltakerne har hatt dårlige erfaringer med bruk av tolk, og at vansker med å kunne kvalitetssikre tolken der og da kan utgjøre en feilkilde. Det fremstår som at deltakerne har lav tillit til tolkesystemet. En deltaker forteller at de må bestille tolk fra et selskap, og at det ikke finnes noe valg i hvilken tolk du får tildelt. To av deltakerne gir eksempel på erfaringer hvor de har hatt tolk på telefon og hørt at tolken har barn i bakgrunnen, at tolken vasker opp eller at tolken er på badet.

*Det er jo helt ... Vi skal sitte med en tolk og snakke om en sånn situasjon, og de tolkene vi får er jo veldig ymse. Så det synes jeg er en kjempebarriere [...] Og du aner jo ikke (hva de sier) ... Noen tolker merker du fort at er ok, men veldig ofte er jeg veldig usikker på hva de tolker rett og slett.» (nr. 4)*

Informantene reflekterte rundt hvordan mangelfull eller dårlig tolking kan gå utover hvordan familiene forstår barnevernstjenesten/barnevern. Særlig i de tilfellene hvor partene ikke har noen norskkunnskaper og derfor ikke kan si fra ved feiltolking, er familiene prisgitte at det



tolken formidler den ene eller andre veien er korrekt. Det finnes lite rom for å korrigere misforståelser i så tilfelle. Flere av deltakerne reflekterer også rundt hvordan det ikke bare er manglende norskkunnskaper som er avgjørende for hvorvidt du vil kunne si fra dersom tolken ikke er tilstrekkelig. Det kommer frem at deltakerne i liten grad erfarer at familiene sier fra om dårlig tolking, og at når de sier fra er det ofte i etterkant av at samtalen er avsluttet og tolken ikke lenger er til stede. Deltakerne er klare på at man ikke kan forvente at familiene skal kunne si fra om dårlig tolking, spesielt ikke under et møte og foran tolken – og kanskje særlig ikke i en akuttsituasjon hvor det er høy bekymring og mye som skjer på en gang.

*«Og selv om man bestiller tolk og regner med at det er av god kvalitet, så vet man jo ikke det. Fordi jeg skjønner jo ikke hva den andre parten sier .... Og det gjør det jo også mer krevende med den relasjonsbyggingen» (nr. 3)*

*«Hvis man får dårlig tolk, så gir man jo tilbakemelding til tolketjenesten. Men det er jo ikke alltid man kan vite det heller ... Man kan oppleve at en forelder sier mye, og så oversetter tolken en setning – og da blir det litt sånn ... Nå trodde jeg du skulle si mye mer. Men jeg kan jo ikke vite ... Så man må tenke litt sånn ... ja, jeg velger å stole på dem, de har jo kontrakt og er godkjente ... Men så har man jo noen erfaringer hvor man tenker, den tolken vil jeg ikke bruke igjen. Men det er jo også noe med å skrive en vurdering i dokumentene da, og hvordan man dokumenterer det – at de opplevelsene man eventuelt hadde rundt tolken og hvorfor man tenkte at det ikke var optimalt.» (nr. 3)*

### **5.3 Kulturkompetanse og kultursensitivitet**

Gjennom spørsmålene knyttet til kultur og kulturkompetanse var målet å undersøke hvordan deltakerne oppfattet og tenkte om begrepene, samt utforske hvordan de plasserer «kultur» innenfor konteksten som er akutt barnevern. Målet var å få en økt forståelse av hvordan deltagerne både forstår og utøver kultursensitivt akuttarbeid, i henhold til lovverket.

#### **5.3.1 Barnevernets forståelse av kulturkompetanse og kultursensitivitet**

Kulturkompetanse og kultursensitivitet er sentrale begreper innen interkulturelt barnevern.

Deltakernes forståelse av hva det vil si å være kultursensitiv fremstår å være felles; det legges vekt på å møte familiene med et åpent sinn, med nysgjerrighet og med en ikke-dømmende holdning. Respekt for ulikheter fremstår også sentralt. En deltaker definerte kultursensitivitet slik:

*«[...] Kultursensitivitet vil jo være å være åpen og undrende, istedenfor fordømmende; når man blir stilt ovenfor aspekter av oppdragelse man ikke er vant med eller har kjennskap til.» (nr. 1)*

Det blir videre lagt vekt på at det å være sensitiv til kultur innebærer å være sensitiv til menneskene man møter generelt, og til å behandle alle likt. Denne likebehandlingen skal også skje gjennom en anerkjennelse av at alle mennesker er ulike, og at det ikke bare gjelder de som kommer fra en kultur vi definerer som ukjent eller annerledes.

*«For meg handler det om å møte mennesker, individuelle mennesker, uansett hva [...] Hvis du definerer kultur som alt, ikke bare fremmedkultur, så er det det vi jobber med. Å møte folk med åpent sinn. En åpenhet og undring, og å ikke være fordømmende.» (nr. 2)*

Samtidig bemerkes det at det å utvise kultursensitivitet i seg selv ikke er avhengig av inngående kjennskap til en kultur – fordi det i større grad ser ut til å handle om bevissthet, enn det gjør kunnskap; dette både knyttet til rollen kultur spiller og bevissthet knyttet til eget kulturelle ståsted og referanseramme. Gjennomgående snakket deltakerne om viktigheten av å anerkjenne ulikheter og kulturforskjeller:

*«Og det betyr jo at vi trenger ikke å kjenne den kulturen så godt for å ha en sensitivitet. Man trenger bare det perspektivet å forstå at det er annerledes. Og vi må være villige til å utforske det rommet. Og det er en respekt for at vi har ulike kulturer. Og hva betyr det for akkurat denne familien? For meg ligger jo den sensitiviteten i akkurat det» (Nr. 5)*

*«[...] For meg handler det om en sånn der grunnleggende respekt for at vi kommer fra forskjellige steder, og vi har forskjellige oppfatninger av verden, og at vi i dialog med mennesker og i møte med mennesker må være nysgjerrig på det og prøve å respektere det – selv om vi ikke er enige og ikke lever etter det selv.» (nr. 2)*

Dette tydeliggjør hvordan deltakerne er opptatt av den rollen dialog spiller i møte med mennesker fra annen kulturell bakgrunn. Det fremheves hvordan det å være nysgjerrig og respektfull overfor ulikheter er viktig, og at man oppnår kulturkompetanse nettopp gjennom det å stille spørsmål, utforske og å skape dialog.

*«Så er det jo det med at du.. Jeg har ikke kunnskap om (alle) de forskjellige kulturene og hva som gjelder ... Men det jeg har lært er at å spørre ... Det er rett og slett bare å spørre, så får du faktisk svaret på det meste. Blir du usikker, så spør du.» (2)*

Videre ble det stilt spørsmål ved hva slags kompetanse som er nødvendig i flerkulturelt arbeid, og om hver enkelt deltaker opplever å inneha tilstrekkelig kompetanse. Av fem deltakere svarte fire utvetydig nei på spørsmålet om de har tilstrekkelig kompetanse, mens en deltaker mente hen trenger mer kunnskap – men innehar tilstrekkelig kompetanse til å ta vurderinger og forvalte lovverket i en akuttsituasjon. Samtlige deltakere svarte at de kunne ønske seg økt kulturkompetanse, og de uttalte et tydelig ønske om mer spesifikk kunnskap om ulike kulturer.

*«Jeg vet ikke hva nødvendig kompetanse er, men jeg tenker det er med en eller annen ydmykhet i forhold til at du ikke vet og kan, og det å være – ikke sant, den der grunnleggende respekten du har for alle mennesker uansett [...] For meg handler det om å være åpen og spørre. Erfaringsmessig synes de det er veldig greit at jeg sier at 'jeg kjenner ikke deres kultur, og det jeg lurer på er ...'» (nr. 2)*

En deltaker snakket om kulturkompetanse i akutte situasjoner på følgende måte:

*«Jeg tenker det handler jo om å ha med seg det blikket inn i det akutte. Og det er kanskje vanskelig, nettopp fordi det er akutt. Det er kanskje lettere å ha den kultursensitiviteten med seg gjennom undersøkelse eller tiltaksarbeid, fordi du har bedre tid [...] (og i det akutte må vi) forsøke å forstå atferden i et kulturperspektiv ... (Kan det) ligge andre forhold bak?» (Nr. 5)*

En deltaker reflekterte rundt hvordan det ikke vil være mulig å ha inngående kjennskap til enhver kultur, men formidlet at det heller handler om å ha en bevissthet knyttet til forhold i ulike kulturer og om egen kultur, og det å ha et generelt fokus på temaet. Dette ble også støttet opp av flere av de andre informantene, som var tydelige på at det er et behov for økt bevissthet i arbeidshverdagen omkring tematikken flerkulturelt barnevern.

*«Kultursensitivitet går jo på det at man må ikke ta for gitt at man vet. [...] For vi har vår måte å tenke på, men de står i et helt annet løp enn oss.. Så sensitiviteten går på at det er mye jeg ikke forstår, og jeg må prøve å finne det ut. Og jeg må være ydmyk på at det er mye jeg ikke kan. Og at min forforståelse vil påvirke. Jeg har mitt liv, med mine erfaringer, og det påvirker dette her ...» (Nr. 4)*

Deltakerne undret seg også over hva som egentlig er kravene til å være kulturkompetent. Selve begrepet kulturkompetanse blir vanskelig å definere presist, og flere av deltakerne undret seg over om det egentlig handler om et ønske om å lære av den andre; gjennom å innta et positivt menneskesyn og ved å være åpen for læring og spørsmål. Dette bringer sammen begrepene kultursensitiv og kulturkompetanse. Kulturkompetanse, for deltakerne, fremstår dermed å være todelt; hvor det både er noe man har (i større eller mindre grad) og noe man utøver (i form av kultursensitivitet). Det fremstår også som at deltakerne har en forståelse av egen kompetanse som tilstrekkelig når det gjelder det å møte mennesker fra andre og ulike kulturer på et generelt nivå, samtidig som de setter ord på å mangle «noe» og knytter det opp mot den mer spesifikke kulturkunnskapen.

*«Jeg vet ikke hva nødvendig kompetanse er, men jeg tenker det er med en eller annen ydmykhet i forhold til at du ikke vet og kan, og det å være – ikke sant, den der grunnleggende respekten du har for alle mennesker uansett [...] For meg handler det om å være åpen og spørre. Erfaringsmessig synes de det er veldig greit at jeg sier at 'jeg kjenner ikke deres kultur, og det jeg lurer på er ...'» (nr. 2)*

*«Jeg tenker vi mangler ... Det der at man skal dykke inn i de ulike kulturene.. Jo kanskje, du kan ha litt kort (kunnskap) sånn her og der. Det kan være fint ... Samtidig tenker jeg at det (er) det med den bevisstheten om kultursensitivitet – og å jobbe med det, som er viktig. Det er også en del av kompetansen, å være bevisst [...]» nr. 5*

### 5.3.2 Barnevernets kjennskap til og forståelse av kultur

Deltakerne fikk spørsmål om hva de tenker er viktig å tenke på i møte og samarbeid med familier av annen språklig og kulturell bakgrunn. I tillegg til allerede nevnte utfordringer knyttet til språk, var deltakerne opptatt av viktigheten av å gi familiene godt med informasjon (for å dempe frykt), være bevisst egne fordommer og en bevissthet rundt hvordan skape tillit og dialog.

Kultur identifiseres som en mulig utfordring i akutte møter med minoritetsfamilier. Mine funn tyder på at deltakerne i liten grad vektlegger kultur som faktor for vurderinger i det akutte arbeidet. Samtidig ser det ut til at kultur kan få relativt stor plass når det kommer til å forklare det som er *annerledes* eller *ulikt*, hvor man risikerer at kultur blir brukt som en

årsaksforklaring for bekymringene for barnet. Under spørsmålet som gjaldt innvandrerbarns overrepresentasjon på akuttvedtak kom to av deltakerne inn på kultur og kultursensitivitet i vurderinger:

*«[...] Og samtidig så tenker jeg jo at kultursensitivitet er jo ikke å akseptere oppdragervold, selv om det er normen i hjemlandet for eksempel ... Jeg tenker ikke at kultursensitiviteten skal gå på bekostning av barna.» (Nr. 1)*

*«Jeg hadde ikke tenkt at det er en overrepresentasjon av det her i tjenesten, men det kan jo selvfølgelig handle om andre kulturelle verdier, det kan handle om at man ... Jeg tenker jo egentlig i utgangspunktet, at man tenker at noen kulturer kan ha vokst opp selv med oppdragervold, for eksempel i et annet land, som ikke er så vanlig her i Norge lenger. Så har jeg tenkt litt motsatt noen ganger, at man tenker at det er litt normalt i den familien, at man kanskje ikke tenker at det er like [ille/bekymringsfullt] ... Så jeg har måtte ta meg selv å tenke at vold er vold, uavhengig av hvordan det har vært før.» (Nr. 3)*

Det kan altså tolkes at den barnevernsansatte risikerer å forklare bekymringer som vold og liknende, med utgangspunkt i kultur – heller enn med utgangspunkt i andre faktorer. Dersom man forklarer vold som kulturelt betinget, heller enn betinget av f.eks. livssituasjon, opplevd stress, eller oppvekstvilkår uavhengig av kultur; risikerer man at forståelsen av familiens kultur blir negativ. Den ene deltakeren trekker frem at det nettopp grunnet det er viktig å være bevisst egen oppfatning og forståelse av kultur, og forsøke å legge fra seg egen forforståelse og være nysgjerrig på familien:

*«For når man jobber i barnevernet, så er det noen problematikker som går igjen i ulike kulturer. Da er det lett å tenke at det kan stemme, for det har stemt mange ganger før. Så det å være bevisst på det, og legge det fra seg når man går inn med foreldrene, og være nysgjerrig – jeg tenker det er det ... Hvordan man stiller de spørsmålene er så viktig, så de ikke skal føle som om 'de spør meg bare fordi jeg er fra Pakistan, Irak ... '» (nr. 3)*

Videre fremstår det som at kulturforståelsen i stor grad preges av at kultur er noe som forstås å være *i tillegg til*, heller enn *en del av*. En deltaker fremhever hvordan det i en akuttsituasjon vanskeliggjør det å innta eller utforske kulturperspektivet:

*«Men det er både [det] kulturelle, men også liksom selve saken og hva er det vi egentlig vet. Det blir liksom dobbelt opp å forstå da. Og så kanskje er vi for lite utforskende på det kulturelle. For vi skal ha det litt på vår måte ...» (nr. 4)*

Kultur og kulturforståelse blir dermed noe ekstra, og kulturen og dens betydning kan fort bli vurdert ut fra et etnosentrisk ståsted. Det kan av det tolkes som at kultur blir et fokus for å identifisere ulikheter, og man kan dermed tenke at det skaper en risiko for at kultur blir forklaringsårsak for de utfordringene familien har, og for utfordringer som kan oppstå i møte med familiene. Kultur blir dermed noe familiene (*den andre*) har, i motsetning til noe universelt eller nøytralt som majoriteten og den barnevernsansatte representerer. Dette samsvarer også i stor grad med funnene til Fylkesnes (2018, s. 65-66).

## 5.4 Oppsummering

Analysen har identifisert tre overordnede kategorier med tilhørende temaer; Familiens forståelse av og kjennskap til systemet, barnevernstjenestens forståelse av og kjennskap til kultur, og viktigheten av kommunikasjon og dialog.

Frykt og mistillit er sentrale temaer i møtet mellom minoritetsfamilier og barnevernstjenesten, og kan påvirke akuttarbeidet gjennom dets innvirkning på kommunikasjon, samarbeidsklime og mulighet for rask relasjonsbygging i en akuttsituasjon. Lav kjennskap til barnevernstjenesten kan føre til økt frykt, og deltakerne opplever ofte at minoritetsfamilier har lavere kjennskap til barnevernssystemet. Frykt knyttes også delvis opp mot overrepresentasjon av akuttvedtak for innvandrerbarn, hvor deltakerne reflekterer rundt hvordan en frykt og usikkerhet kan føre til at barnevernstjenesten ikke blir involvert på et tidlig nok tidspunkt – men først når det har «toppet seg» og derfor blitt akutt. Deltakerne peker på viktigheten av å jobbe med og rundt disse elementene, med mål om å få til dialog og samarbeid med familiene det gjelder.

Kultur kan forstås som en utfordring i akutte møter med minoritetsfamilier, og selv om kultur i liten grad sies å vektlegges som faktor for vurderinger fremkommer det at kultur ofte kan brukes som forklaring på det som er annerledes. Som følge av det risikerer man at kultur raskt kan bli tolket som en faktor for bekymring, og på den måten blir vurdert i en akuttsituasjon. I møte med minoritetsfamilier virker også kultur å forklares som noe som er ekstra eller i tillegg til.

Hva gjelder kultursensitivitet og kulturkompetanse i barnevernets akuttarbeid fremkommer det at deltakerne i stor grad vektlegger betydningen av å møte familiene med åpenhet, nysgjerrighet og respekt for ulikheter – for å utøve kultursensitivitet. Deltakerne opplever manglende kulturkompetanse, men dette tolkes til å omhandle mer spesifikk kunnskap om ulike kulturer, da det fremstår som at deltakerne i stor grad opplever å mestre å utøve kultursensitivitet. Det gjøres dermed en todeling av begrepet kulturkompetanse; som noe man har (kulturkunnskap) og noe man gjør (kultursensitivitet).

Det å skape dialog trekkes frem både som en mulighet for godt arbeid, og som en utfordring i arbeidet. Deltakerne er tydelig på at åpen, ærlig og tydelig kommunikasjon er avgjørende i akuttarbeidet, og at dialogen er et verktøy for å dempe frykt og komme frem til felles forståelse og felles løsninger. Gjennom dialog, kommunikasjon av informasjon og involvering av familien kan man utjevne maktulikheter, skape tillit og fremme brukermedvirkning for familiene. Dette kan være utfordrende og tidkrevende, særlig ved høy grad av mistillit og frykt. Videre kan språklige barrierer og utfordringer knyttet til tolkebruk utgjøre et hinder for det å få til dialog og hensiktsmessig kommunikasjon. Tilgang på tolk, men også i stor grad mistillit til tolkesystemet og manglende mulighet for kvalitetssikring av hvordan man forstår hverandre, utgjør en stor utfordring i akutte møter med familier med annen språklig bakgrunn.

## 6 Drøft

I dette delkapittelet er målet å drøfte det empiriske materialet sett opp mot forskningsspørsmålene, tidligere forskning og det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Gjennom studiet har jeg forsøkt å kartlegge barnevernsansattes erfaringer fra akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier, med sikte på å identifisere utfordringer og utviklingsområder for dette arbeidet. Jeg ønsket å finne ut om det finnes særegne utfordringer knyttet til akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier, samt om (og hvordan) disse utfordringene påvirker beslutningstaking i akutte situasjoner. Videre ønsket jeg også å få et større innblikk i hvordan man kan forstå kultursensitivitet og kultursensitivt arbeid i en akuttkontekst. Gjennom analysen har jeg funnet tre hovedområder for videre diskusjon. Det ene omhandler familiene og barnevernstjenestens forståelse av hverandre og dets påvirkning på de akutte møtene. Dette vil jeg drøfte opp mot tidligere forskning, struktureringsteori og maktperspektivet. Neste punkt omhandler kommunikasjon og dialog – med en hovedvekt på språk, som jeg vil drøfte i et makt og kommunikasjonsperspektiv, også sett opp mot tidligere forskning. Det siste punktet omhandler barnevernstjenestens forståelse av kultur, kulturkompetanse og kultursensitivitet, som jeg vil se på i lys av teori knyttet til prinsipper for interkulturell kommunikasjon og kompetanse, og hvordan denne forståelsen kan påvirke handling i en akuttsituasjon i lys av struktureringsteori.

### 6.1 Makt og struktur i akutte møter med innvandrere

Struktureringsteori kan bidra til forståelse om hvordan strukturelle faktorer innen barnevernet påvirker barnet/familien og den barnevernsansattes (aktørene) handling og samhandling innen flerkulturelt akuttarbeid. Barnevernstjenestens akuttarbeid er preget av systemiske og strukturelle muligheter og begrensninger, og det eksisterer særegne kjennetegn og en ytre ramme for arbeidet som påvirker og styrer handlingsrommet for aktørene i situasjonen. Juridiske rammer, krav, og retningslinjer – samt rutiner og faglige diskurser (i tillegg til både synlige og usynlige maktstrukturer) utgjør strukturen for barnevern og akuttarbeid, og innvirker på praksis.



I en akuttsituasjon med barn med innvandrerbakgrunn vil en rekke faktorer innvirke på, og påvirke, handling og samhandling. Det fremkommer tydelig at blant annet tidsperspektivet, når og hvor, og familienes forforståelse og opplevelse av barnevernet påvirker hvordan aktørene handler. Dette igjen skal vi se at påvirker strukturen, og dernest praksis i et gjensidig og kontinuerlig samspill.

Samtidig som forskningen har pekt på frykt og mistillit som faktor i minoritetsfamiliers møter med barnevernstjenesten, fremheves det også hvordan tillit er en viktig faktor for å yte rett hjelp til rett tid (Berg & Paulsen, 2021; Berg et al., 2017; Fylkesnes, 2018; Ipsos, 2018; Smette & Rosten, 2019). Frykt og manglende tillit kan føre til utfordringer i det å skape dialog og oppnå felles forståelse, og i forlengelse av det skape utfordringer i muligheten for nettopp det å dempe frykt, skape relasjon og bygge tillit. Tidligere forskning på akuttarbeid fremhever også hvor viktig dialogen er i de akutte situasjonene, og at godt akuttarbeid kjennetegnes av åpen og ærlig kommunikasjon, anerkjennelse, respekt og tydelighet – i tillegg til å få til å bygge tillit og relasjon. Samtidig trekkes dette frem som utfordrende, da saksbehandlere opplever det vanskelig å komme i dialog og utfordringer knyttet til tillit til foreldrene (Storhaug et al., 2020)

Mine funn samsvarer på dette området i stor grad med den tidligere forskningen. Deltakerne er opptatt av at oppfatningen av, og tillit til, barnevernstjenesten er individuelt. Samtidig fremstår frykt og usikkerhet i møte med barnevernstjenesten som sentrale temaer, og at minoritetsetniske familier ofte kan være redd for barnevernstjenesten. Det trekkes frem hvordan dette kan påvirke samarbeidsforholdet mellom den barnevernsansatte og familien i et aktuelt møte eller akuttsituasjon, men også hvordan frykten i seg selv kan øke sannsynligheten for at barnevernet kobles på akutt. Sistnevnte kobles igjen til hvordan frykt kan hindre at hjelp oppsøkes og kobles på før utfordringene har nådd en topp og man derfor må håndtere situasjonen akutt – eller situasjonen *blir* akutt.

*«[...] Så er det mistroen som mange av de familiene har. Den (manglende) tilliten til systemet, og den frykten for barnevernstjenesten, gjør jo at de har vanskelig for å motta hjelp. Det sitter langt inne og det blir veldig lange prosesser, og i sånne tilfeller går det jo ofte veldig langt – før de klarer å motta hjelp. Og noen ganger ender det i en hasteplassering.» (nr. 5)*

To av deltakerne påpekte også hvordan frykt og en negativ forståelse av systemet kan påvirke og føre med seg at familiene opptrer på en bestemt måte i forsøk på å møte de de oppfatter er systemets forventninger på «riktig måte», og igjen hvordan forsøk på å «blidgjøre» systemet også kan føre med seg mer skepsis, usikkerhet og mistillit fra den ansatte overfor familien.

Av dette ser man helt konkrete eksempler på hvordan strukturelle faktorer påvirker akuttarbeidet med minoritetsetniske familier. Situasjonen og aktørenes handlingsrom påvirkes her blant annet av foreldrenes oppfatning av og frykt for systemet. Deltakerne forteller om hvordan frykt og oppfatning av barnevern påvirker kommunikasjon og muligheten for å få til et godt samarbeidsklima med familien. I en akuttsituasjon preget av tidspress kan dette utgjøre en ekstra belastning og utfordring for arbeidet. Videre påvirker det direkte hvordan foreldrene samhandler med den barnevernsansatte, noe som eksemplifiseres konkret av hvordan det gjennom foreldrenes atferd og væremåte kan oppfattes at de forsøker å «blidgjøre» systemet i en akuttsituasjon. Her ser man at familiens oppfatning av og tillit til barnevernstjenesten, og påfølgende handling og atferd basert på dette, på ethvert steg av saken vil kunne tenkes å påvirke handlingsrommet, og dermed potensielt også beslutningstakingen i en akuttsituasjon.

Videre viser aktuelle funn at faktorer slik som tid kan påvirke handlingsrom og samhandling i en akuttsituasjon. Tid og sted for den akutte situasjonen kan påvirke handling gjennom ulike begrensninger knyttet til ressurser som er tilgjengelig for å håndtere situasjonen og yte akutt hjelp og bistand. Tid på døgnet for den akutte hendelsen er i seg selv en faktor som åpenbart innvirker på handlingsrommet – det er stor forskjell på muligheter på dagtid og på natt, i ukedager og i helger. Videre blir tid en faktor i form av at løsninger må finnes raskt.

Deltakerne formidlet at de forsøker å ikke la tid være en begrensende faktor, men det er samtidig tydelig at begrensninger på tid kan påvirke samhandlingen mellom aktørene. Det vektlegges at man forsøker å bruke den tiden man trenger i en akuttsituasjon, for å kunne oppnå dialog, involvere til medvirkning og ta gode beslutninger. Samtidig er det klart at tid og tidsbruk utgjør sentrale utfordringer for akuttarbeidet. Det fremheves hvordan arbeidet med minoritetsfamilier krever mye tid, og at det krever tid å skape trygghet og bygge relasjon. Utfordringer med tanke på tolkesamtalen og tidsbruk fremheves også, og knyttes til

det foregående. Det blir tydelig hvordan systemiske og strukturelle begrensinger gir betingelser for praksis og kan føre til begrenset handlingsrom, eller påvirke samhandling for og mellom den barnevernsansatte og familien i møte med hverandre.

*«[...] Så det (akuttsituasjonen) handler jo egentlig om å skynde seg sakte. Jeg er ikke alltid så god på det, så det er det jeg har med meg, at vi må bruke den tiden vi har. Og i så fall har man ofte en dag, da ... At det er noe med å ikke ta disse forhastede beslutningene. [...] Det blir jo det å bruke den tiden man har. Man skjønner jo fort at dette kan bli en lang dag, og da tenker jeg at det er viktig å bruke den dagen ... og det var kanskje ikke før på slutten av dagen man kom på den løsningen. Så det er tidkrevende, men jeg tenker, til syvende og sist, forhåpentligvis verd det.» (Nr. 3)*

Som nevnt fremhever tidligere forskning og aktuelle funn viktigheten av dialog i akuttarbeidet og i møte med minoriteter. En av deltakerne trekker eksplisitt frem hvordan dialog kan fungere maktutjevne, og selv om de andre deltakerne ikke sier det like direkte må dette kunne forstås implisitt gitt deres beskrivelse av dialogens funksjon og viktighet i akuttarbeidet. Gitt forståelsen av forholdet mellom aktør og struktur, og påvirkning på handling, blir det derfor sentralt å drøfte maktperspektivet og maktstrukturer. Dette særlig i lys av avmaktbegrepet.

Avmakt i barnevernstjenesten kobles som oftest til barna og foreldrenes følelse av avmakt i møte med et mektig system. Det er helt klart viktig (og nødvendig) å anerkjenne og reflektere rundt den avmaktsposisjonen barna og foreldrene kan oppleve i møte med barnevern i en akutt fase, og hvordan dette kan gi utslag i økt frykt og mistillit mot barnevernstjenesten. Samtidig er det nødvendig å anerkjenne og se på hvordan de strukturene som systemet er bygget på og de utfordringene som kan oppstå i en akuttsituasjon, kan føre til en opplevelse av avmakt også hos den barnevernsansatte.

Den barnevernsansatte har mulighet for maktutøvelse overfor barna og familiene, men er på samme tid underlagt maktstrukturer som påvirker hens handlingsrom og muligheter (Norvoll, 2019, s. 82). Faktorer knyttet til organisering av tjenesten, hvilke valgmuligheter og alternativer som eksisterer i en situasjon, tilgang på støttetjenester (som f.eks. tolk) og liknende er alle faktorer som vi har sett at kan påvirke handlingsrommet i en akutt situasjon. Studiet viser hvordan tid, tilgjengelighet av tolk og valgmuligheter knyttet til tiltak kan

påvirke akuttarbeidet, i tillegg til nevnte utfordringer i relasjon til foreldrene eller barna. Jeg vil se ytterligere på språk som faktor senere i oppgaven. Systemiske utfordringer slik som tilgang på tiltak, tid og valgmuligheter er ikke utfordringer som alene er knyttet til minoritetsetniske familier, men som identifiseres som generelle utfordringer i akuttarbeidet. Samtidig vil utfordringer i akutte møter kunne forsterkes av for eksempel språkutfordringer.

Deltakerne trekker frem både utfordringer og muligheter i det akutte arbeidet og i møte med minoritetsetniske familier. På en side fremheves det at det i en akuttsituasjon kan være krevende å dempe frykt, fremme samarbeid og øke tillit – nettopp fordi det å inngå i dialog i en situasjon preget av krise og frykt er utfordrende i seg selv. En deltaker beskrev flere ganger hvordan utfordringer i å få dialog og felles forståelse påvirker samarbeidsklimaet i den akutte situasjonen, og derfor også kan påvirke muligheten til å yte hjelp på en god måte i det aktuelle øyeblikket. Det kan tenkes at i tilfeller hvor man ikke klarer å møte disse utfordringene på en tilfredsstillende måte, at det kan påvirke den ansattes følelse av avmakt overfor det å yte hjelp til familien i det akutte. Som eksempler på dette kan man trekke frem den ene deltakerens refleksjon rundt hvordan frykt for barnevernstjenesten kan føre til at familien dekker over informasjon som er viktig for å yte rett hjelp, og på den måten kan skape hindringer for å hjelpe.

Sentralt i disse punktene står kommunikasjon. Sett i et makt og avmaktsperspektiv, kan det tenkes at familienes oppfatning og opptreden skjer i et forsøk på å gjenvinne kontroll over en situasjon de vanskelig kan ha kontroll over. Her vil både det som er direkte kommunisert, ikke kommunisert og implisitt kommunisert påvirke situasjonen. Deltakerne i studiet trekker frem viktigheten av kommunikasjon, dialog, informasjon og relasjon – samtidig som dette fremstår å være en tydelig utfordring i akuttarbeidet. Den ansatte må balansere det å gi tilstrekkelig og god informasjon for å kunne bygge tillit, relasjon og dialog, opp mot tidspress og komplekse vurderinger. Dette kan også medføre en opplevelse av avmakt hos den ansatte – og viser tydelig en del av kompleksiteten i akuttarbeidet. Familienes kjennskap til systemet og grad av frykt og mistillit kan se ut til å stå som en utfordring for det å skape dialog, samtidig som dialog er løsningen på å møte disse utfordringene. I en situasjon preget av høy alvorlighetsgrad, stort maktpotensiale og tidspress – er dette klart komplekst og potensielt utfordrende for den barnevernsansatte og minoritetsfamiliene i møte med hverandre.

## 6.2 Vi må bare snakke sammen, men ...

Kompleksiteten i akuttarbeid er gjentatte ganger adressert gjennom oppgaven, og det er helt tydelig at akuttarbeidet i barnevernstjenesten i seg selv er preget av særegne utfordringer - i forhold til andre deler av barnevernstjenestens arbeid. For å forstå barnevernets møter med minoritetsetniske barn og familier i en akutt fase, ble det derfor viktig å kartlegge hvorvidt det finnes særegne utfordringer knyttet til akuttarbeid med målgruppen – og hvordan disse utfordringene erfares. Jeg ønsket også å kartlegge hvordan eventuelle utfordringer kan påvirke arbeidet i akutte situasjoner med minoritetsfamilier, og hvordan dette ser ut.

Gjennom, og på tvers av, alle intervjuene fremheves kommunikasjon og dialog i akuttarbeid og barnevernets møter med minoritetsetniske familier. Kommunikasjon og dialog er fremtredende som tema også på tvers av spørsmålene i intervjuene, og må kunne sies å være et gjennomgående tema i barnevernets akuttarbeid med minoritetsetniske familier. Det å inngå i dialog og kommunikasjon med familiene legges frem som «løsningen» på de utfordringer som kan oppstå i akuttarbeid og i møte med familier med innvandrerbakgrunn. Satt på spissen kan det tolkes dithen at dersom man bare får til en dialog, vil det ikke være noen utfordringer eller problemer knyttet til å jobbe for å skape trygghet, relasjon, medvirkning og positiv hjelp. Som nevnt gjentatte ganger er også tidligere forskning tydelig på den viktige rollen dialog spiller – både i det akutte og i de interkulturelle møtene i barnevernstjenesten.

Den barnevernsansatte representerer et system og besitter makt i møte med barn og familier, og denne makten må kunne sies å eksistere på flere nivåer samtidig. På den ene siden finner man den makten som gis gjennom lovgivning, og som man som oftest åpenbart kobler til maktbegrepet. Samtidig er det viktig å anerkjenne andre mer eller mindre synlige former for makt. Bare i form av potensiale for maktutøvelse, ligger det en form for makt til barnevernstjenesten. Videre er majoriteten av de som jobber i barnevernstjenesten etnisk norske og har vokst opp i norsk kultur. Dette fører også med seg en form for majoritetsmakt. Det er også nødvendig å nevne den makten som ligger i kraft av å være høyt utdannet fagperson, og såkalt «ekspertmakt». Makten i barnevernet er både synlig og usynlig på en gang, den er direkte og indirekte – og det er essensielt å være bevisst dette.

Samtidig som makten er relasjonell, er den også strukturell. Selv om barnevernets makt ofte kan assosieres med tvangsvedtak, er det også viktig å anerkjenne den maktutøvelsen som skjer i relasjon til og overfor klientene (barna og foreldrene). Dette allerede fra bekymringsmeldingen kommer inn. Når barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding, skal den vurderes i henhold til lovverket for om innholdet gir grunn til videre inngripen og undersøkelse. Det må også vurderes om meldingens innhold gir grunn til umiddelbar inngripen, og altså må håndteres akutt. Barnevernstjenesten har dermed makt til å definere i hvilken grad (og om) en situasjon må håndteres eller ansees å være akutt, men også hva som ikke er det – uavhengig av hvordan familien opplever situasjonen.

Det ligger makt til språk og i kommunikasjon. Det har blitt fremhevet gjentatte ganger hvordan dialog fremmer maktutjevning gjennom mulighet for medvirkning og gjensidig forståelse. En av deltakerne reflekterte rundt hvordan barnevernstjenesten utøver makt i sin kommunikasjon. Hun tydeliggjorde viktigheten av å ha en bevissthet knyttet til maktperspektiv både i det akutte, og i kommunikasjonen, slik at forventninger kommuniseres på en tydelig måte.

*«Noen ganger tror jeg, eller mange tror nok, at bare jeg greier å vise at jeg er snill og grei – så skjønner de det. Men nei, de gjør ikke det. For du har med deg et system som er som en kappe på deg når du kommer. Den bevisstheten rundt den makten og det der, jeg tenker det er viktig å være tydelig på det (som forventes) ...» (Nr. 4)*

Samtaler i akuttsituasjoner preges av kompleksitet og bekymring, og et møte med barnevernstjenestens er aldri nøytralt. Deltakerne fremhever hvordan god kommunikasjon og dialog, gjennom å gi informasjon og involvering – er med på å dempe frykt og mistillit. Hvordan man kommuniserer, og bevissthet rundt dette, er derfor sentralt. Deltakerne er på en side opptatt av kommunikasjonen som skjer direkte med barna og familiene, men samtidig er det et tydelig fokus på *hvordan* den barnevernsansatte selv kommuniserer og den rollen det man sier spiller i å trygge familiene og få til dialog.

Utvikling av felles forståelse gjennom dialog er et sentralt funn i intervjuene, og språk/språkbarrierer tydeliggjøres flere ganger som den største utfordringen i møte med innvandrerfamilier. Dette samsvarer også med tidligere forskning, slik som i studiet til Kriz og

Skivenes (2010) hvor de fant at språkbarrierer oppleves å være noe av det mest utfordrende for norske barnevernsansatte i møte med innvandrere. Aktuelle funn tyder på at språk kan utgjøre en hindring eller barriere i arbeidet med familier med innvandrerbakgrunn. Det oppstår ikke bare utfordringer knyttet til forståelse av hverandre, men manglende språkkunnskaper kan også skape hinder for barnet eller foreldrene til å effektivt kommunisere egne tanker og behov. I forlengelse av dette vil språkutfordringer kunne stå som en ekstra utfordring for ivaretagelse av familienes rettssikkerhet, i en allerede svært sårbar posisjon. Språkutfordringer kan dermed være med å opprettholde eller forsterke asymmetriske maktrelasjoner, gjennom at manglende mulighet for effektiv kommunikasjon kan forsterke andre utfordringer man kan oppleve i møte med minoriteter. Språkutfordringer kan dermed utgjøre en hindring for likeverdige tjenester. Dette på sin side vil ikke bety at man ikke kan oppnå å yte likeverdige tjenester til minoritetsspråklige, men det krever *noe mer*.

For å møte utfordringer knyttet til språk og språkforståelse er bruk av kvalifisert tolk essensielt. Tolken skal fungere som en absolutt nødvendig og nøytral brobygger mellom språkene. Funnene i dette studiet indikerer en rekke utfordringer knyttet til bruk av tolk i det akutte barnevernet. Utfordringene varierer fra relativt «milde», slik som at tolkesamtalen krever ekstra tid. Videre til «moderate» utfordringer, som at det kan oppstå utfordringer i tolking og forståelse av språklige og kommunikative nyanser, og til slutt alvorlige og potensielt svært alvorlige utfordringer slik som å ha en for dårlig kvalifisert tolk og manglende tilgang på eller manglende bruk av kvalifisert tolk – som fører til at man ikke forstår hverandre.

Det fremkom at deltakerne jevnt over opplever tolkesamtalen som en ekstra belastning og utfordring i møte med familier av annen språklig bakgrunn, og det fremheves hvordan nyanser i språk og kommunikasjon kan forsvinne når samtalen må gå via en tredjepart.

*«Jeg personlig synes det er ganske krevende. Man får jo ikke frem personligheten til folk ved bruk av tolk. Det blir jo litt sånn ... Det er jo mer naturlig når man snakker sitt morsmål, og at den andre parten tar det (man sier) imot sånn som man sier det. Så jeg synes det er mer krevende, det gjør jeg.» (nr. 3)*

Videre formidlet samtlige deltakere negative erfaringer knyttet til bruk av tolk, relatert til tolkens kompetanse og profesjonalitet, og utfordringer knyttet til manglende mulighet for kvalitetssikring og manglende valgalternativer for bruk av tolk. Manglende tillit til tolk og tolkesystemet fremheves også i forskning knyttet til språklige minoriteters erfaring med bruk av tolk i offentlig sektor (Haugen et al., 2017; IMDi, 2008, s. 22-23; Kriz & Skivenes, 2010, s. 1359-1360; Storhaug et al., 2020).

Manglende bruk av tolk har vært koblet til økt opplevelse av frykt (Haugen et al., 2017), og det fremstår tydelig at utfordringer knyttet til tolk og tolkebruk kan påvirke akuttarbeidet og beslutningstaking. Slettebø (2018) og Storhaug et al. (2020) viste til at foreldre og barn opplever manglende mulighet for medvirkning og manglende informasjon i saker om akuttplassering, og det fremkom at vurdering av nødvendigheten av akuttplassering også ble påvirket av den barnevernsansattes oppfatning av foreldrenes innstilling til samarbeid (Storhaug et al., 2020). Hvordan den barnevernsansatte opplever foreldrenes innstilling til samarbeid, må knyttes tett til hvorvidt man klarer å oppnå en gjensidig dialog. Det blir dermed et spørsmål hvordan vurderinger og beslutningstaking kan påvirkes av utfordringer knyttet til språk og (manglende) bruk av tolk.

### **6.3 Kultur og kulturkompetanse**

Målet med studiet var å få økt forståelse for og kunnskap om barnevernstjenestens akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn, herunder utfordringer og muligheter. Dette tok blant annet utgangspunkt i lovkravet om at barnevernstjenesten skal jobbe kultursensitivt i ethvert steg av saken (Barnevernsloven, 2021, §1-8). Et av fokusområdene i undersøkelsen var dermed å søke å forstå hvordan deltakerne forstår og utøver kultursensitivitet og kultursensitivt akuttarbeid.

Barnevernvernet er kritisert for manglende kulturkompetanse og kultursensitivitet. I ny barnevernslov er det tydeliggjort og lovfestet at barnevernstjenesten skal jobbe kultursensitivt. Saksbehandlingsrundskrivet og lovverket tydelig på forventningene til at barnevernstjenesten skal ta hensyn til barnets kulturelle, etniske, språklige og religiøse bakgrunn (Barnevernsloven, 2021, § 1-8; Bufdir, 2023). Prinsippet om kultursensitivitet er en



helt klar forventning. I prosjektet ble det kartlagt hvordan deltakerne forstår kulturkompetanse, kultursensitivitet og utøvelsen av dette i akuttarbeid. Behovet for (og ønsket om) økt kulturkompetanse var synlig hos samtlige deltakere. Samtidig fremkom det å være vanskelig å definere hvilken kompetanse som er nødvendig eller mangler. Det fremstår som at nøyaktig hva som forventes av et kulturbevisst barnevern kan være noe uklart. Lovverket og retningslinjer virker i liten grad å tydeliggjøre hvordan kultursensitivitet eller kulturkompetanse skal se ut og hva det innebærer, utover viktigheten av god kommunikasjon (NOU 2016:16, s. 35-36) Det kan se ut til at det eksisterer et behov for en tydeliggjøring av og større grad av spesifisering knyttet til hva som kjennetegner og forventes av kultursensitiv praksis.

Funnene i dette studiet peker på at kulturkompetanse som begrep må forstås todelt; både som noe man har (eller kan tilegne seg) – og som noe man utøver i form av å utvise kultursensitivitet. Til tross for at deltakerne definerer manglende kulturkompetanse, ser det ut til at de i stor grad erfarer å ha tilstrekkelig kompetanse når det gjelder utøvelsen av kultursensitivitet slik de definerer det. Innen temaene kultur, kulturforståelse og kulturkompetanse fremheves dialog som sentralt. Det vektlegges tydelig at det er viktig at man i møte med andre kulturer inntar en åpen, nysgjerrig og undrende holdning, samt at det er viktig å være bevisst eget utgangspunkt og forforståelse; og ikke å innta en etnosentrisk og kulturel relativistisk holdning. Dette fremheves som sentralt for å få til et godt samarbeid, dialog, medvirkning og forståelse i møte med minoritetsetniske familier. Dette bringer oss igjen tilbake til den rollen kommunikasjon spiller i barnevernstjenestens møter med familier av innvandrerbakgrunn.

Kommunikasjon fremheves som sentralt for kultursensitive tjenester, og teorier om interkulturell kompetanse støtter opp under dette og tydeliggjør hvor sentral den interkulturelle dialogen er innenfor dette kompetanseområdet (Salo-Lee, 2006, s. 135-136). Målet for interkulturell forståelse og kompetanse er dermed å skape gjensidig dialog, hvor det er fokus på å lytte til den andres perspektiver, å utvise åpenhet og respekt, og dermed også utvise sensitivitet ovenfor ulikheter i kultur og oppfatninger. Videre fremheves det at selv om interkulturell kompetanse stiller noen krav til generell kunnskap om kultur - så er evne og vilje til å søke ny kunnskap, og bevissthet rundt egen kontekst, vel så sentralt (Salo-

Lee, 2006, s. 131-138). Åpenhet, nysgjerrighet, undring og kommunikasjon er også sentralt i deltakernes forståelse av kultursensitivitet og i deres beskrivelse av hvordan de etterstreber å møte familiene i akutte situasjoner. Til tross for at det å definere kompetansebehovet innen interkulturelt barnevern kan synes å være utfordrende, fremstår det som at prinsippene knyttet til interkulturell kompetanse og dialog står sentralt i deltakernes forståelse av hvordan møte familier av annen språklig og kulturell bakgrunn.

#### **6.4 Kultursensitivt akuttarbeid?**

Aktuelle funn tyder på at kultur oppleves som en utfordring i akuttarbeidet. Paradoksalt nok fremheves det samtidig at det i stor grad ikke har avgjørende innvirkning på eller betydning for vurderinger av en akuttsituasjon, samtidig som deltakerne også fremmer et høyt fokus på det å anerkjenne kulturelle ulikheter. Det fremstår dermed som at kultur i akuttsituasjoner forstås som en faktor for å forklare og forstå ulikhet og det som er annerledes. I det risikerer man å opprettholde en kulturforståelse hvor kultur utgjør noe «den andre» har, noe statisk og noe som kan gi grunnlag for bekymring. Dette samsvarer også med funnene til Fylkesnes (Fylkesnes, 2018, s. 65-66). Dette kan føre med seg at man overser eller undervurderer betydningen av andre faktorer, slik som f.eks. sosioøkonomisk status eller migrasjonsutfordringer.

I den grad kultur defineres som noe som er «i tillegg», kan det igjen knyttes til en forståelse av kultur som noe en person kan ha, og en annen ikke. Jeg opplevde ikke at deltakerne inntok en slik holdning til kultur, eller at det er grunnlaget for deres forståelse av kultur – tvert imot. Deltakerne var også opptatt av eget utgangspunkt, forforståelse og fortolkninger. Det er allikevel viktig å anerkjenne og bevisstgjøres hvordan underbevisste og stereotypiske forståelser omkring kultur kan komme til å gjøre seg gjeldende. Dette kan øke risikoen for å innta et etnosentrisk utgangspunkt hvor egen kultur blir noe universelt og nøytralt, mens «deres» kultur blir noe «annet» og i tillegg til.

I Foucaults forståelse av strukturell makt danner diskurser om et fenomen sannheter om hvordan det aktuelle fenomenet skal forstås. Det ligger makt i muligheten til å ekskludere et perspektiv, like mye som det er makt i muligheten til å inkludere noe. Barnevernstjenesten kan her sies å få makt til å definere kultur og dets betydning. Samtidig innehar

barnevernstjenesten også en mulighet til å ekskludere kultur som faktor. Det kan videre tenkes at i tilfelles hvor kultur fastslås å «ikke være en faktor» eller som å «ikke påvirke» beslutningstaking, vil det allikevel være en implisitt faktor i vurderinger; men det gjennom at kulturens betydning eller innvirkning oversees, heller enn anerkjennes.

I ytterste konsekvens har altså barnevernstjenesten makt til å fjerne eller pålegge kulturbegrepet og kulturforståelse ut fra eget vurderingsgrunnlag. Dette med påfølgende fare for å innta et etnosentrisk utgangspunkt, og å på den måten skape forskjellsbehandling eller diskriminering gjennom hvordan kultur defineres og vurderes. Det stilles krav til kultursensitivitet, men ansvaret for å sette seg inn i tematikken og bygge kompetanse, overlates i stor grad til den enkelte kommune, tjeneste og ansatt (NOU 2016:16, s. 36). Man risikerer dermed at hvordan kultur forstås, fremheves, snakkes om og vektlegges i en akuttsituasjon - er avhengig av den aktuelle tjenesten og ansattes fokus på (og forståelse av) kultur. Det blir dermed den enkelte barnevernstjenestens definisjon og diskurs omkring kultur, kultursensitivitet, kompetanse og forståelse som gjøres gjeldende. Gitt at man da legger til grunn kritikken knyttet til barnevernets (manglende) kulturkompetanse, blir det også nødvendig å stille spørsmål ved på hvilket grunnlag denne diskursen oppstår.

Det at kultur på en og samme tid kan ha for mye og for lite fokus i barnevernstjenestens arbeid (Fylkesnes, 2018, s. 72-73) kan fremstå som paradoksalt, samtidig er dette et tydelig bilde på både kompleksiteten og definisjonsmakten som ligger til barnevernets kulturforståelse. Som den ene av informantene sa handler kulturforståelse vel så mye om å være bevisst det man *ikke* vet, som det man (tror man) vet. Til syvende og sist handler det altså ikke om *hvorvidt* kultur er i fokus, men om *hvordan*.

## 7 Avslutning

Målet med denne oppgaven og forskningsprosjektet var å utforske og å utvikle kunnskap om barnevernsansattes erfaringer fra akuttarbeid i familier med innvandrerbakgrunn. Jeg ønsket å utvikle større innsikt i hvilke utfordringer, muligheter og utviklingsområder som kan finnes i denne delen av barnevernets arbeid. For å belyse dette ønsket jeg å undersøke hvilke utfordringer de ansatte erfarer, og hvorvidt det er særegne utfordringer knyttet til akuttarbeidet med målgruppen spesielt. Jeg ønsket å undersøke hvordan kultur og kultursensitivitet forstås i en akutt kontekst, og til slutt ønsket jeg å få vite om og hvordan utfordringer i akutte møter med minoritetsfamilier kan påvirke arbeidet i akutte situasjoner.

Systemforståelse, kommunikasjon og kulturforståelse har vist seg å være sentrale kategorier for barnevernets møter med familier med innvandrerbakgrunn. Innenfor dette fremkom temaer knyttet til frykt, tillit/mistillit, kulturkunnskap og kompetanse, og språk; som ble trukket fram av alle informantene. Videre synes det å eksistere et skille mellom hva som kan omtales som *utfordringer* i akuttarbeid med innvandrerfamiliene, og hva som i større grad fremstår som en *barriere* eller *hindring*.

Familienes forståelse av og syn på barnevernssystemet, og barnevernets forståelse av og kompetanse knyttet til kultur og interkulturelt arbeid, identifiseres som mulige utfordringer i møte med familiene.

Familiers frykt og manglende tillit til barnevernstjenesten kan være utfordrende for den barnevernsansatte å møte. Videre fremheves det at lav kjennskap til familienes kultur og kulturelle praksiser mulig kan skape utfordringer i det å forstå hverandre. Det er her også viktig å påpeke at lav kjennskap til systemet, lav tillit og frykt ikke er temaer som kun gjelder familier med minoritetsbakgrunn, og det kan vise seg som en utfordring helt uavhengig av familiens etniske eller sosiale bakgrunn. Deltakerne identifiserer dialog som et svar på hvordan man kan og bør møte slike utfordringer i akuttarbeidet og i barnevernets arbeid generelt.

Samtidig identifiserer samtlige deltakere språk som en stor utfordring i møte med familier med annen språklig bakgrunn. Utfordringer i språk og kommunikasjon fremstår å kunne

være en mulig *barriere* eller *hinder* i møte med barn og foreldre med innvandrerbakgrunn. Det finnes systemer og strukturer for å mediere utfordringer knyttet til språk. Tolkeloven, krav og retningslinjer til kvalifiserte tolker og interne rutiner for bruk av tolk er eksempler på dette. Funnene i dette studiet indikerer dog at det er store begrensninger ved tolkesystemet, som igjen virker til dels hindrende for effektiv kommunikasjon og gjensidig dialog. Deltakerne uttrykker lav tillit til tolkesystemet. Utfordringer i bruk av tolk er særlig knyttet til hvordan tolkesamtalen utføres i en akuttsituasjon og tilgang på tilstrekkelig kvalifisert tolk. Alle informantene hadde dårlige erfaringer med bruk av tolk og kvaliteten på tolkingen som ble gjort, og alle reflekterte over manglende mulighet til å kvalitetssikre tolken der og da nettopp fordi man ikke snakker samme språk og at man ikke kan forvente fra familiene at de skal tørre (eller kunne) si fra om mangler ved tolkesamtalen. Dette kan føre til at en allerede asymmetrisk maktforhold opprettholdes, og i verste fall forsterkes, i barnevernstjenestens akuttarbeid med minoriteter.

På den andre siden fremheves det at det å få til gjensidig dialog fungerer maktutjevne, legger til rette for relasjonsbygging og medvirkning, kan dempe frykt og øke grad av tillit. Det fremheves at det å innta en åpen og nysgjerrig holdning ovenfor familiene er viktig, og at man må anerkjenne kulturelle forskjeller og å unngå et etnosentrisk utgangspunkt. Informantene er opptatt av at et godt samarbeid og at muligheten for å finne gode løsninger med familiene ligger i nettopp det å klare å få til en god dialog. De er også opptatt av å bruke den tiden det tar for å bygge tilstrekkelig tillit for å få til en slik dialog og relasjon. Dette igjen legger et godt utgangspunkt for å få til kultursensitivt akuttarbeid.

## 7.1 Begrensninger og implikasjoner for videre arbeid

Denne oppgaven har gjennom kvalitative intervjuer undersøkt erfaringene til fem ansatte i barnevernstjeneste og barnevernsvakt på ulike steder i Norge, knyttet til akuttarbeid med barn og familier med innvandrerbakgrunn. Utvalgsstørrelsen er for liten til å kunne generalisere funnene, men det var heller ikke målet med oppgaven. Ønsket var å få dybdeinnsikt i hvordan arbeidet kan erfares, fra den ansatte sitt perspektiv. Det kan allikevel ikke utelukkes at funnene kan være overførbare til liknende kontekster, eller være gjenkjennbare for andre som jobber innenfor akutt barnevern. Dataene viser at det eksisterer noen særegne utfordringer for akutte møter med minoritetsetniske barn og familier, og det kan se ut til at systemiske og strukturelle begrensninger knyttet til akuttarbeid kan være med på å forsterke den sårbarheten disse utfordringene kan føre med seg. Studiet viser samtidig at deltakerne har et høyt fokus på, og ønske om, å få til en gjensidig og interkulturell dialog i akuttarbeidet. Oppgaven har gitt større innsikt i hvordan samspillet mellom struktur, system og individ kan påvirke akuttarbeidet med minoritetsetniske familier i barnevernet.

Barnevernstjenesten er kritisert for sin manglende kulturkompetanse, forståelse og sensitivitet. Det er viktig, og et tydelig uttalt behov, å fremme bevisstgjøring omkring og å ha fokus på kulturforståelse og kultursensitivitet i barnevernets arbeid. Det er derfor særlig viktig at ledelse legger til rette for kompetanseheving innenfor området interkulturelt barnevern og interkulturell kompetanse. Dette vil ikke utelukkende gjelde kompetanseheving gjennom utdanning, men også (og kanskje særlig) gjennom å adressere tematikken i arbeidshverdagen og i fellesskap.

For å kunne møte gjeldende utfordringer og tilrettelegge for kultursensitivt akuttarbeid er det viktig at man så langt som mulig fjerner barrierer for kommunikasjon og dialog. Barnevernstjenesten må ha gode rutiner for bruk av kvalifisert tolk, og for rapportering av avvik i bruk av tolk. Sistnevnte særlig med tanke på tolkens kvalitet. Tolkeloven tydeliggjør plikten for det offentlige til å bruke kvalifisert tolk (Tolkeloven, 2021, §§ 6 & 7). Som tidligere påpekt er «kvalifisert tolk» et relativt vidt begrep. Det kan ikke utelukkes at det finnes gode tolker på lavere nivå, og omvendt – men det er viktig å anerkjenne kompleksiteten i barnevernstjenestens akuttarbeid. I en akuttsituasjon er barna og familiens rettssikkerhet

særlig utsatt, og det bør derfor som utgangspunkt stilles særlig strenge krav til tolkens kvalifikasjoner.

Som nevnt tidligere i metodekapittelet tar denne oppgaven ikke for seg barna og familienes erfaringer fra akutte møter med barnevernet. Ytterligere forskning på området er viktig for å sikre at praksis kan bygge på oppdatert kunnskap. Videre ville det kunne være interessant å gjennomføre en komparativ studie som ser på et større utvalg ansatte, og ungdommer og/eller foreldres erfaringer fra akuttsituasjoner. Det kunne også vært interessant og nyttig å i større grad utforske barnevernsansattes forståelse av kulturbegrepet, særlig sett opp mot debatten om kompetansekrav i barnevernstjenesten og forståelse av hva kulturkompetanse betyr. Dette både i en kontekst av akutt barnevern – men også innenfor andre deler av barnevernstjenestens arbeid.

## Litteraturliste

- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B. & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). O.-. NOVA. [https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN\\_cdi\\_cristin\\_nora\\_20\\_5\\_00\\_12199\\_5074](https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN_cdi_cristin_nora_20_5_00_12199_5074)
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Berg, B. & Paulsen, V. (2021). Myter og realiteter - innvandreres møter med barnevernet. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M. D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter: Innvandreres møter med barnevernet*. NTNU Samfunnsforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2451555>
- Berg, B. & Söderström, S. (2012). Bruk av tolk i vanskelige kommunikasjonssituasjoner. I B. Berg (Red.), *Innvandring og funksjonshemming* (s. 190-208). Universitetsforlaget.
- Bourdieu, P. (1977). The economics of linguistic exchanges. *Social Science Information* 1977, 16, 645-668. <https://doi.org/10.1177/053901847701600601>
- Brooks, J., Reed, D. & Savage, B. (2016). Taking off with a pilot: the importance of testing research instruments. I A. C. a. P. I. Limited, Proceedings of the 15th European Conference on Research Methodology for Business and Management Studies (ECRM 2016) Reading, UK.
- Bufdir. (2014). *Rapport om akuttarbeid i kommunalt barnevern*.
- Bufdir. (2023). *Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling*. u.-. Barne-, og familiedirektoratet. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. <https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>
- Bufdir. (u.å.). Barnevernstiltak til barn med innvandrerbakgrunn. I. Bufdir. <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barnevernstiltak-til-barn-med-innvandrerbakgrunn>



- Buzungu, H. F. (2021). Barnevernsmøter uten felles språk. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Bø, B. P. (2015). Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence. *International social work*, 58(4), 562-574.  
<https://doi.org/10.1177/0020872814550114>
- Dypedal, M. & Bøhn, H. (2017). *Veien til interkulturell kompetanse* (2. . utg.). Fagbokforlaget.
- Dzamarija, M. T. (2019). Slik definerer SSB innvandrere.  
<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>
- Engelstad, F. (2005). *Hva er makt*. Universitetsforlaget.
- Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10)*  
Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1967-02-10>
- Fylkesnes, M. K. (2018). *Frykt, forhandlinger og deltakelse - ungdommer og foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn i møte med den norske barnevernstjenesten* [Universitetet i Bergen]. Bergen. [https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN\\_cdi\\_bergen\\_dspace\\_oa\\_i\\_bora\\_uib\\_no\\_1956\\_17871](https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN_cdi_bergen_dspace_oa_i_bora_uib_no_1956_17871)
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidskriftet Norges Barnevern*, 92(02). <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>
- Fylkesnes, M. K. & Netland, M. (2013). God praksis i møte med etniske minoritetsfamilier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Tidskriftet Norges Barnevern*, 89(4), 221-235. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-04-02>
- Haugen, G. M. D., Paulsen, V. & Caspersen, J. (2017). *Barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier*. NTNU Samfunnsforskning AS. [https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN\\_cdi\\_cristin\\_nora\\_1125\\_0\\_2442784](https://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/ps5ppt/TN_cdi_cristin_nora_1125_0_2442784)
- IMDi. (2008). *Bruk av tolk i barnevernet. IMDi-rapport 5-2008*. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.  
<https://www.imdi.no/contentassets/6d10fa98ef844db8a90f02109ecaf43e/bruk-av-tolk-i-barnevernet.pdf>

- IMDi. (2021). *Hva sier tolkeloven?* . Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Hentet 02.11.2023 fra <https://www.imdi.no/tolk/hva-sier-tolkeloven/>
- IMDi. (2023a). *Hvordan bli tolk*. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Hentet 02.11.2023 fra <https://www.imdi.no/tolk/bli-tolk/>
- IMDi. (2023b). *Krav til tolk i lov og forskrift*. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Hentet 02.11.23 fra <https://www.imdi.no/tolk/krav-til-tolker-i-lov-og-forskrift/>
- IMDi. (2023c). *Om nasjonalt tolkeregister*. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Hentet 02.11.2023 fra <https://www.imdi.no/tolk/om-nasjonalt-tolkeregister/>
- Ipsos. (2018). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn*. Ipsos. Ipsos. [https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn.pdf](https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Tillit%20til%20barnevernet%20blant%20personer%20med%20innvandrerbakgrunn.pdf)
- Jacobsson, K., Thelander, J. & Wästerfors, D. (2011). *Sosiologi for sosionomer* (E. Blomgren, Overs.; 1. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. . utg.). Abstrakt Forlag.
- Kaspersen, L. B. (2000). Anthony Giddens. I H. Andersen & L. B. Kaspersen (Red.), *Klassisk og moderne samfundsteori* (2. utg., s. 416-457). Hans Reitzels Forlag A/S.
- Korsnes, O. (Red.). (2008). *Sosiologisk leksikon* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Kriz, K. & Skivenes, M. (2010). Lost in Translation: How Child Welfare Workers in Norway and England Experience Language Difficulties when Working with Minority Ethnic Families. *The British Journal of Social Work*, 40(5), 1353-1367. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp036>
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk - om å forstå og fortolke* (2. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2021). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. M. R. Anderssen, J. , Overs.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- NESH, D. n. f. k. f. s. o. h. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg.). De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Norvoll, R. (2019). Makt og avmakt. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn - sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (3. . utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

- NOU 2011:14. (2011). *Bedre integrering - Mål, strategier, tiltak*. o. f. Barne-. Regjeringen.  
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-14/id647388/?ch=1>
- NOU 2014:12. (2014). *Åpen og rettferdig - Prioriteringer i helsetjenesten* H.-o. omsorgsdepartementet. Regjeringen.  
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-12/id2076730/?ch=4>
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov — Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. B.-o. familiedepartementet. Regjeringen.  
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/>
- Nyatanga, B. (2005). Do pilot studies have any value in research. *International Journal of Palliative Nursing*, 11(7), 312-312.  
<https://doi.org/https://doi.org/10.12968/IJPN.2005.11.7.18482>
- Nygaard, T. (1995). *Den lille sosiologiboka - Innføring i sosiologisk handlingsteori*. Universitetsforlaget.
- Ofstad, K. & Skar, R. (2015). *Barnevernloven med kommentarer* (6. . utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ot.prp nr. 44 (1991-1992). *Om lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. B.-o. familiedepartementet.
- Paulsen, V. & Mohammed-Roe, Y. (2021). Akutte flyttinger blant barn med innvandrerbakgrunn. I B. Berg & V. Paulsen (Red.), *Møter mellom minoriteter og barnevernet* (1. utg., s. 82-97). Universitetsforlaget.
- Salo-Lee, L. (2006). Intercultural Competence Research: Focuses and Challenges. . I Ø. Dahl, I. Jensen & P. Nynäs (Red.), *Bridges of understanding: perspectives on intercultural communication* (s. 129-140). Unipub forlag/Oslo Academic press.
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet - om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. . utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (3. . utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Slettebø, T. R. (2018). *Flyttinger i all hast - en tilstandsrapport om Bufetats og det kommunale barnevernets arbeid med akutt plasseringer i Region øst*. VID. V. v. høgskole.

- Smette, I. & Rosten, M. G. (2019). *Et iakttatt foreldreskap - Om å være foreldre og minoritet i Norge*. OsloMet - storbyuniversitetet. NOVA.
- Storhaug, A. S., Havnen, K. J. S., Fylkesnes, M. K., Kojan, B. H., Christiansen, Ø., Langsrud, E., Jarlby, F., Jørgensen, K., Sørli, H. E., Gresdahl, M. & Skrove, G. (2020). *Akutt - for hvem? : akuttarbeid i kommunalt barnevern* (Rapportserie for sosialt arbeid, Issue. NTNU. NTNU.
- Söderström, S. (2012). Kultursensitiv kommunikasjon - om å søke etter ordenesintensjon og mening. I B. Berg (Red.), *Innvandring og funksjonshemming* (s. 129-150). Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metoder* (5. . utg.). Vigmostad & Bjørke AS.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis - Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag* (1. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tolkeloven. (2021). *Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (LOV-2021-06-11-79)* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-11-79>
- Westby, L. C. S. (2019). Makt og tvang - skjult maktutøvelse i barnevernsinstitusjon. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog, en grunnbok* (s. 171- 182). Universitetsforlaget.
- Zahavi, D. (2014). Fænomenologi. I F. K. Colin, S. (Red.), *Humanistisk vitenskapsteori* (s. 189-222). Lindhart og Ringhof.

## Vedlegg: 1-5

### Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Når det haster å vurdere: Barnevernets arbeid med barn med innvandrerbakgrunn i akutte situasjoner”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å skrive en masteroppgave som handler om ansatte i barnevernstjeneste/vakt sine erfaringer med akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

#### Formål

Barnevernstjenestens arbeid med familier med minoritetsbakgrunn er et felt det har vært mye oppmerksomhet rundt i senere år, og begreper slik som «kultursensitivitet» og «kulturkompetanse» har blitt sentrale. Samtidig viser statistikk at barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert når det gjelder mottak av hjelpetiltak i hjemmet, og at det samme gjelder når det kommer til vedtak om akutt plassering. Akuttarbeid er et felt det har vært forsket mindre på enn andre deler av barnevernstjenestens arbeid, og det finnes lite forskning som spesifikt undersøker akuttarbeidet med minoritetsetniske barn og familier.

I mitt prosjekt vil jeg intervju ansatte i barnevernstjeneste og barnevernvakt med mål om å undersøke barnevernstjenestens arbeid med, og ansattes erfaringer knyttet til, akuttarbeid med barn med innvandrerbakgrunn. Formålet med masterprosjektet er å bidra til økt forståelse og kunnskap knyttet til barnevernstjenestens arbeid med minoritetsetniske barn og familier i akutte situasjoner, samt økt innsikt i hvilke utfordringer, muligheter og utviklingsområder som finnes for dette arbeidet.

#### Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

*VID vitenskapelige høgskole* er ansvarlig for prosjektet.

## **Hvorfor får du spørsmål om å delta?**

For å belyse tematikken i min masteroppgave er det avgjørende å snakke med saksbehandlere som har erfaring fra akuttarbeid og saker med minoritetsetniske barn og familier, og ditt bidrag og refleksjoner vil være viktige for å belyse forskningsspørsmålet. Jeg vil kontakte flere ulike barnevernstjenester på ulike steder og av ulik størrelse, og ønsker å intervju 4-6 saksbehandlere om deres erfaringer knyttet til dette arbeidet.

## **Hva innebærer det for deg å delta?**

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar i et intervju. Intervjuene vil gjennomføres som semistrukturerte intervjuer, noe som betyr at det følger en intervjuguide som sikrer at alle deltakere får de samme spørsmålene – men som åpner for at du har mulighet til å fortelle fritt. Intervjuet vil stille spørsmål knyttet til din arbeidsbakgrunn, stilling og erfaring fra barnevernstjenesten. Videre vil spørsmålene rette seg mot dine erfaringer med og opplevelse av akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier.

Intervjuet vil ta ca. 1 til 1,5 time, og det vil bli tatt lydopptak og notater underveis. Intervjuet vil bli transkribert i etterkant og alle identifiserbare opplysninger anonymiseres.

## **Det er frivillig å delta**

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

## **Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger**

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Opplysninger vil behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ditt navn og kontaktopplysninger vil erstattes med en kode som lagres på en egen navneliste og vil være adskilt fra øvrig data og kryptert.

Personopplysninger som dukker opp i lydopptak vil være tilgjengelig for meg, Helene Harby, og min veileder ved VID, Gorum Zeleke. Lydopptaket vil transkriberes snarest etter intervjuet, og deretter slettes. Deltakere vil bli anonymisert, og derfor ikke gjenkjennelig ved prosjektets avslutning.

### Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven blir godkjent. Planlagt avslutning er senest innen mai 2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres og slettes.

### Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID Vitenskapelige høgskole har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

### Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID Vitenskapelige høgskole v/ Helene Harby (student), mail: [helene.ph@hotmail.com](mailto:helene.ph@hotmail.com),  
tlf. [REDACTED]
- VID Vitenskapelige høgskole v/ Girum Zeleke (veileder), mail: [Girum.Zeleke@vid.no](mailto:Girum.Zeleke@vid.no)  
tlf.: [REDACTED]
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu, mail: [nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no](mailto:nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no)  
tlf.: [REDACTED]

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: [personverntjenester@sikt.no](mailto:personverntjenester@sikt.no) eller telefon: 73 98 40 40.

# Vedlegg 1

Med vennlig hilsen

*Helene Harby*

(Student)

*Girum Zeleke*

(Veileder)

---

## Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)



### Innhold i mail sendt for rekruttering

Hei,

Mitt navn er Helene Harby og jeg går siste året på masterstudium i interkulturelt arbeid ved VID vitenskapelige høgskole i Stavanger. I forbindelse med min masteroppgave skal jeg gjennomføre et forskningsprosjekt. Jeg tar kontakt med dere nå i et forsøk på å rekruttere informanter til prosjektet mitt.

Jeg har valgt tema akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier, og jeg ønsker å belyse barnevernstjenestens arbeid med, og ansattes erfaringer knyttet til, akuttarbeid med barn med innvandrerbakgrunn. Formålet med prosjektet er å bidra til økt forståelse og kunnskap knyttet til barnevernstjenestens arbeid med minoritetsetniske barn og familier i akutte situasjoner, samt økt innsikt i hvilke utfordringer, muligheter og utviklingsområder som finnes for dette arbeidet.

Kriteriene for å være informant er at man må ha god erfaring fra akuttarbeid generelt, og akuttarbeid med minoritetsetniske barn og familier spesielt. Intervjuet varer i ca. 1-1,5 time. Det er ønskelig å gjennomføre intervjuene i september/oktober. Jeg holder til i Oslo, og kan reise noe for å gjennomføre intervjuer. Det vil også være mulig å gjennomføre intervjuer på Teams eller Zoom.

Dere kan ta kontakt med meg direkte på telefon [REDACTED], eller ved å besvare denne mailen.

Se vedlagt informasjonsskriv for mer informasjon om prosjektet og hva det innebærer å delta som informant.

På forhånd, takk for hjelpen 😊

Mvh  
Helene Harby

### Intervjuguide

Takke for deltakelse. Gi informasjon om meg selv og min bakgrunn. Informere om prosjektet og formålet. Gi videre informasjon om intervju og intervjuform (semistrukturert), samt informasjon om lydopptak, transkribering, anonymisering og lagring, og innhent samtykke til deltakelse. Husk å minne på viktigheten av å ivareta taushetsplikt og at deltaker anonymiserer eksempler fra egen arbeidserfaring. Spørre om noe er uklart eller om deltakeren har noen spørsmål til dette.

#### Bakgrunnsspørsmål:

- Hva er din bakgrunn, hvor lenge har du jobbet i barnevernet og hva jobber du med i dag?
- Hva slags/hvor mye erfaring har du med arbeid med minoritetsetniske familier generelt?
- Hva slags/hvor mye erfaring har du med akuttarbeid med minoritetsetniske familier spesielt?

#### Åpningsspørsmål:

- Statistikk viser at barn med innvandrerbakgrunn er betydelig overrepresentert når det gjelder akuttvedtak (over halvparten). Hva tenker du er mulige årsaker til det?
- Statistikken viser videre at man ikke finner den samme overrepresentasjonen når det gjelder saker om omsorgsovertakelse. Hva er dine tanker om dette?

#### Spørsmål om akuttarbeid og muligheter/utfordringer:

- I akuttarbeid (med målgruppen) - Har det vært noen situasjoner/møter du har opplevd som ekstra krevende, hva tenker du i så fall kan være årsakene til det?
- I akuttarbeid (med målgruppen) - Har det vært situasjoner/møter som har gått bedre enn andre, og hva tenker du kan være årsakene til det?
- I hvor stor grad opplever du språklige barrierer i akuttarbeid med minoritetsetniske familier, og hvordan påvirker dette arbeidet?

## Vedlegg 3

- Hvilken forståelse tenker du minoritetsfamiliene har av barnevernet generelt og akuttarbeid spesielt, og hvordan påvirker dette barnevernets arbeid?

### Spørsmål om kultur og kulturkompetanse:

- Hva tenker du er viktig å tenke på i møte og samarbeid med familier med annen kulturell og språklig bakgrunn?
- Opplever du å ha tilstrekkelig kompetanse knyttet til flerkulturelt arbeid?
- Hvilken kompetanse tenker du er nødvendig?
- Hva er dine tanker om kultursensitivitet og hvordan jobbe kultursensitivt?

### Utviklingsspørsmål/områder:

- Hva tenker du er viktig at ansatte i barnevern er bevisste på i akutte møter med familier av annen kulturell/språklig bakgrunn?
- Hvordan tenker du barnevernet kan øke kulturkompetansen og jobbe for mer kultursensitivt (akutt)arbeid?

### Generelt:

- Er det noe du mener er viktig å si noe om som jeg ikke har spurt om, eller noe du ønsker å utdype mer?

### Tilbakemelding fra Sikt

**Referansenummer**

289033

**Vurderingstype**

Standard

**Dato**

26.06.2023

**Tittel**

Når det haster å vurdere: Barnevernets arbeid med barn med innvandrerbakgrunn i akutte situasjoner

**Behandlingsansvarlig institusjon**

VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag / Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesfag Stavanger

**Prosjektansvarlig**

Girum Zeleke

**Student**

Helene Harby

**Prosjektperiode**

20.03.2023 - 31.05.2024

**Kategorier personopplysninger**

- Alminnelige

### Lovlig grunnlag

- Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2024.

### [Meldeskjema](#)

### Kommentar

#### OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Vi har nå vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene.

#### FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt og hvilke databehandlere du kan bruke. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.).

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

#### MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

#### OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

## Eksempel på transkriberingsprosess

|                                 |   |
|---------------------------------|---|
| 1: Transkripsjon fra Nettskjema | <p><u>14:42</u> Det er så mange faktorer.<br/> <u>14:45</u> Det er jo så komplekst.<br/> <u>14:48</u> Bare det med språket.<br/> <u>14:51</u> Hadde vi kunnet snakke sammen uten den tolken,<br/> <u>14:55</u> så tror jeg at noen ganger...<br/> <u>14:58</u> Hadde vi snakket sammen med språk,<br/> <u>15:01</u> så tror jeg at det hadde vært så mye enklere.<br/> <u>15:04</u> Ja, at det blir en barriere.<br/> <u>15:07</u> Ja, det blir en barriere.<br/> <u>15:10</u> For de her familiene, å skal bruke den tolken.<br/> <u>15:13</u> Bare der tror jeg det stopper litt ordentlig.<br/> <u>15:16</u> Det er en sedje person som skal være med inn i mitt innerste private.<br/> <u>15:23</u> Det er ikke noe ok.</p> |
| 2: Bearbeidet transkripsjon     | <p>14:42.000 --&gt; 15:04.000<br/> Det er så mange faktorer. Det er jo så komplekst. Bare det med språket. Hadde vi kunnet snakke sammen uten den tolken, så tror jeg at noen <u>ganger...</u> Hadde vi snakket samme språk, så tror jeg at det hadde vært så mye enklere.</p> <p>15:04.000 --&gt; 15:07.000<br/> Ja, at det blir en barriere?</p> <p>15:07.000 --&gt; 15:26.000<br/> Ja, det blir en barriere, og for de familiene å bruke denne tolken.. Bare der tror jeg det stopper litt opp. Det er en tredjeperson som skal være med inn i mitt innerste private.. det er ikke noe ok.</p>   |
| 3: Sitat i analysen             | <p><i>«Det er så mange faktorer. Det er jo så komplekst. Bare det med språket. Hadde vi kunnet snakke sammen uten den <u>tolken...</u> Hadde vi snakket samme språk, så tror jeg at det hadde vært så mye enklere [...] Det blir en barriere, og for de familiene å bruke denne tolken ... Bare der tror jeg det stopper litt opp. Det er en tredjeperson som skal være med inn i mitt innerste private ... det er ikke noe ok» (Nr. 5)</i></p>   |